

...Я нарваўся на шалёных троляў на польскай мякы ды ў Менску крыху не паразумеўся ў бары з вампірам — а так усенька было гладка...

Дж.К.Роўлінг. Гары Потэр і Ордэн Фэнікса

Гары Потэр, выдатнік у Гуманітарным ліцэі, пераможца на алімпіядах па бел-чырвона-белай магіі, зноўку ў пошуках панацэі: дух закону ці — па традыцыі — зуб дракона?

Бо ў газетах вусаты гоблін з кілішкам жытняй, над мяжою ў паветры вісяць птушыныя коркі, пошту з выраю рэквізуюць ужо на мытні то шалёныя тролі, то оркі з Мар'інай Горкі;

бо дарога даўгая й рэклама задаргага, бо сышлі ў шоў-біз настаўнікі ды сяброўкі, бо чырвона-зялёная магія перамагае й цуда-зёлкі ідуць на экспарт у складзе зуброўкі;

бо чароўнаю палачкай стаўся дручок гумовы й барада тэрарыста-джына прамокла да ніткі, бо ў астатніх школах ня вучаць птушынай мовы, а палёты на памяле спыняюць зэніткі;

галасы аднадумцаў гучаць з кожным днём ахвярней, і штодня складаней трымацца нэўтралітэту, жлукціць безалькагольнае піва ў таннай кавярні ў атачэньні занудаў з варожага факультэту...

Закаркоўвае пляшку й выходзіць на ліпенскі водар.

Сквэр Марата Казея, а ў пляшцы — кактэйль для цывярозых.

Ён, вядома, ізноў пераможца, бо ён Гары Потэр, ратавальнік вялікіх дзяцей і маленькіх дарослых.

Жуе Беларусь!

Тэма нумару

Старонкі 11–15.

ПАЛІТЫЧНАЯ СЫТУАЦЫЯ

Лукашэнка ўсё ваюе

Прэзідэнт узмацніў антырасейскую рыторыку і працягвае асыярожную прыватызацыю, але стараецца ня страціць падтрымкі антызаходніх і антырынкавых слаёў насельніцтва.

Надвор'е ў Беларусі сёлета, як у Маконда, падарожкам за горад не спрыяе. А тое, што ў горадзе прападае за вечным тлумам, там, у вёсцы, як на далоні. Адведася сваякоў і зноў падзівішся, як імкліва мяняецца іх жыццё штогод.

Ніхто больш не вырошчвае «дзецкасельскай» бульбы й «тэмпу», цяпер усё «скарб» ды «санта». У калгасаў новыя назвы. Больш ніякіх Суворавых і Леніных. Дый самі калгасы больш не калгасы, а таварыствы ды ўсё такое. Заўтра калгаснікі даведаюцца, што гэтыя прадпрыемствы апынуліся ў руках трымальнікаў акцый — мясцовага начальства. Калгасы ва Украіне распускалі ўрачыста, падавалі гэта як важнае дасягненне дэкамунізацыі. У нас цішкамішкам, і нават камуністы не лямантуюць.

У горадзе N брат гарадзкага начальніка будзе заводзіць пераганяць рапс. Ясна, усе суседнія «добрахвотныя таварыствы сялянаў» пераарыентуюцца на рапс.

Вялікая колькасць вяскоўцаў жыве з прыватнае справы — памежнага гандлю, працы за мяжой, цяплічнага бізнэсу.

Не ў навіну ў вёсках сталі прыватныя крамкі, маршрутныя таксоўкі. Краіна перарадзілася, назапашваецца капітал.

Умыкаеш тэлевізар — а там усё змагаюцца. З Амэрыкай, незалежнай прэсай, «рэсурсавымі цэнтрамі» і «нахабствам алігархаў», цяпер яшчэ й з Расеяй. Самі прыдумалі валютны саюз, самі ж ад яго адбіваюцца. Пакуль жыву, ваюю, — такі, відаць, жыццёвы дэвіз нашага прэзідэнта.

Кожны ўдар па Расеі ўраўнаважваецца ўдарам па Захадзе. Зачынілі карпункт НТВ, тут жа зачынілі «Айрэкс». Хай амэрыканскае пасольства застанецца без вачэй. Маўляў, не супраць Расеі ваюем.

Прамываюць мазгі «непарушнасцю незалежнасці», ладзяць фестывалы «роднае песні і паэзіі» ды адначасова беларусафобам кідаюць, як костку, падручнік Трашчанка, які верне навучаньне гісторыі на ўзровень 40-х гадоў мінулага стагоддзя. Прычым без абмеркавання навукоўцаў. Узіяў Трашчанок — і патаптаўся на Кастусю Каліноўскім. Так і пайшло ў бібліятэкі ВНУ.

У свой час беларускія школы зачынілі нібыта «на жаданьне бацькоў». Толькі і далдонілі пра гэтае «жаданьне», пра тое, што ня пішучь заяваў на белмоўную адукацыю. У Беларускім ліцэі ўсе «заявы» маюцца. Дык што ж? Раз няма ніякіх прычынаў зачыніць, зачынілі і без дай прычыны. Проста так.

Толькі ў адным не назіраецца гэтак двурэшніцае палітыкі — калі справа заходзіць пра ўласнасць. От тут ніякага «і нашым і вашым». Толькі нашым. Ні «Белтрансгазу», ні будана ля фэрмы. Не пагрэбавалі нават будыначкам Беларускага ліцэю.

Ліквідацыя Вярхоўнага Савету, як цяпер аказваецца, была «ўраўнаважваньнем галінаў улады», русіфікацыя — «знішчэньнем глебы для этнічных канфліктаў», рэфэрэндум 1995 г. — «пачаткам паслядоўнага ўмацаваньня незалежнасці». Хто б дзівіўся, калі б сёньняшнюю антырасейскую кампанію заўтра выдалі за ліквідацыю бар'ераў на шляху да раўнапраўнае інтэграцыі.

Гарады вычышчаюць — кампанія, з-пад бізуна. Здымаюць фільм — кампанія. Будуюць бібліятэку — кампанія. Садзяць буракі й рапс — зноў кулаком па стале. Спачатку прысылвалі яднацца з Расеяй, цяпер траскочуць пра сувэрэнітэт. А як падумаеш, што ўсё гэта ў інтарэсах аднаго палітыка, які хоча ў чарговы раз перакроіць канстытуцыю і гісторыю, дык адчуваеш толькі фальш у гэтай палітыцы. Заявы робленыя, і выбары робленыя, і кампаніі фальшывыя. Адно боязь і асыярога ў вачах людзей непадробныя. Калі ж узаб'ёмся мы нарэшце на праўдзівы шлях? Хіба тады, як пазбудземся гэтага ўсенароднага страху.

Ніўскі

Конкурс для падпісчыкаў

Падведзеныя вынікі конкурсу, які ладзіла «НН» сярод падпісчыкаў. Выцягнуць шчаслівыя абанэманты з кошыка мы запрасілі навучэнцаў першага курсу Беларускага ліцэю. Першы приз — паездку ў Палангу на Балтыйскага мора — выйграла **Эльвіра Невяроўская** зь Менску. На жаль, пагаварыць зь пераможцай конкурсу супрацоўнікам рэдакцыі пакуль не ўдалося: яе сваякі паведамлілі, што яна цяпер ня ў Менску.

Другі приз — мабільны тэлефон «Siemens» — атрымае **Міхал Мартыначук** зь вёскі Новая Лышчыца Берасьцейскага раёну. Як значыць сп.Міхал, для самога яго гэта тэхніка закладаная: «У мяне сын падростае — яму аддам. У нас у вёсцы многія цяпер з мабільнымі тэлефонамі ходзяць».

Трэці приз — кнігу ўладзімера Арлова і Зьмітра Герасімовіча «Краіна Беларусь» — выйграў жыхар Мазыра **ўладзімер Дворак**. Для яго гэта стане жаданым падарункам. «Я нават зьбіраўся ўжо купіць гэтую кнігу», — прызнаўся сп.Уладзімер. Віншuem пераможцаў! І — падпісвайцеся.

АНАТОЛЬ КЛЯШЧУК

Пераапанутая сучаснасць

«Настасьсі Слуцкай»

Пра гістарычную дакладнасць фільму «Настасьсі Слуцкай» гаворыць ня будзем. Адрозніваемся: дзея адбываецца ў фантастычнай краіне, дзе арбалеты нацягваюцца двума пальцамі, гарады ня маюць пасадаў, а ў найбліжэйшым балоце (на Слуцчыне!) жывуць паганцы, якія, нібыта дыснэўскія Чып і Дэйл, пры найменшай нагодзе сьпяшаюцца на дапамогу.

Гавораць героі «менска-расейскай мовай», нават не спрабуючы стылізаваць яе пад іншую эпоху. Нельга, вядома, патрабаваць ад гульнівага кіно лексычнай адпаведнасці першаму Статуту, але вывучыць па колькі зваротаў можна было. Бо наадта часта адчуваецца, што ў кадры — твае пераапанутыя сучаснікі. Іншаму часу не стае жывое плоці.

Нібыта і ёсць драўляны горад, бруд, адсечаныя галовы, але ёсць і татары ў аднолькавых сьвежаадправаных халатах, праца бяз поту, князі без пачуцця княскае годнасці. Гаворка не пра фанабэрыю — згадайце выяву Батуры, які прымае капітуляцыю ў пскоўскіх паслоў, або парадны партрэт гетмана Астроўскага — свата Настасьсі Слуцкай, дарэчы. Відаць, рэжысэр, які заявіў, што ў нас «не было сур'ёзных войнаў за нацыянальную незалежнасць», ня здольны і ўявіць сабе, як мае выглядаць і паводзіцца высакародны і самастойны князь.

«Беларусьфільм» трымае марку: пазнавальная масоўка на нягнуткіх нагах нагадвае фрызаў з якой стужкі пра вайну — хіба што апошня апраналіся адпаведна гістарыч-

най эпосе. Яшчэ адна даніна партызанскаму мінуламу кінастудыі — сцена з вешаннем здрадніка. Але ні здрада, ні вернасць, ні каханне, ні нянавісць не прасякаюць герояў да глыбіні. Галоўнай мэтай станоўчых персанажаў застаецца ідэалогічна правільнае змаганне «за зямлю Слуцкую і веру праваслаўную». Адмоўныя ім перашкаджаюць. Вось, збольшага, і ўсё канфілікт. Прычым акцэнт робіцца на «веру праваслаўную» — нібыта Слуцкі быў цалкам праваслаўным горадам. Ідэя, закладзеная ў фільме, ня мае ўніверсальнасці, якую шатляндзец Дуглас мог выгукнуць адным словам — «freedom».

Кіруючыся памкненнем «нікога не пакрыўдзіць», творчая група стварыла фільм пра дыстыляваны, ідэа-

лягічна вывераны патрыятызм. Але нават пасля ўсіх рэжысэрскіх і міністэрскіх перастраховак, выражання з кадраў слуцкага гарадскога гербу з «Пагоняй», згадак пра маскоўскае нашэсце ды слова «ліцьвіны» «Настасьсі Слуцкая» засталася

стужкай вельмі й вельмі крамоўнай. Чаго варта хоць бы неаднакроць паўтораная фраза: «Вялікі князь Аляксандар моцна нездаровы і наўрад ці ачуняе». І куды глядзела дзяржпрымка?

Андрэй Скурко

750-годзьдзе Каралеўства Беларусь

Алесь Мара. Сьвяза Міндоўга.

6 ліпеня 1253 г. вялікі князь літоўскі Міндоўг атрымаў карону ад Папы Інакенція IV. Сьвята, вартэ называньня калі ня Днём Рэспублікі (якая ж рэспубліка пры каралю?), дык прынамсі Днём Каранацыі. Уся Вільня была сёлета завешаная плякатамі і расьцяжкамі, прысьвечанымі юбілею Міндоўгавай Каганавіто. У Беларусі нічога падобнага не назіралася — ні ў Менску, ні ў Наваградку. Юбілей прайшоў ціха.

Прамінулі яго сваёй увагай рыцарскія клубы, якія сёлета чамусьці выправіліся ў Нясвіж. Дэманстрацыйна «не заўважылі» даты дзяржаўных органы. Ані юбілейнай манэты ад Нацбанку, ані адмысловай паштоўкі ды маркі з капэртаў ад Мінсвязі мы сёлета ня ўбачым. Паводле словаў намесьніка старшыні аргкамітэту мастака Міколы Купавы, «кульмінацыйнай сьвяткаваньня стала адкрыццё мастацкай выставы 5 ліпеня». Як для юбілея, ня наадта ўражае такі «размах».

Выстава «Каранцыя Міндоўга» атрымалася вартая. Асабліва хочацца адзначыць графічныя працы Арлена Кашкурэвіча, невялічкую і амаль незаўважную між іншых вялікіх палотнаў «Купалінку» Ўладзімера Сіўчыкава. Зьдзіўляе, што праект коннага помніка Міндоўгу прэзэнтаваны на выставе... фатаздымкам, а ня зьменшанай копіяй скульптуры. Дый сам помнік да болю нагадвае вядомую конную постаць Карла Вялікага.

Менавіта на выставе ўладныя органы прадэманстравалі, што яны не зусім ужо забыліся на юбілей каранацыі. Увага дзяржавы да падзеі выявілася ў арышце карціны Аляксея Марачкіна «Сьвяза Міндоўга».

Але гэта хіба адзінае, што прыцягнула да сябе увагу. Бо «паседжаньне грамадзкасьці» і сьвяточны канцэрт у ДOME літаратара прайшлі без імпэту, з удзелам паўсотні чалавек, што пераконвалі адзін аднаго ў велічы ўласнае гісторыі. Прыемную ноту сьвята ўнесла старадаўняя музыка, якую

граў квартэт «Літус», раней вядомы як «Кантраданс». (Калектыў страціў назву і званьне «народнага» пасля таго, як музыкі адмовіліся ўдзельнічаць у «Дажынках».) Нягучную барокавую музыку ўсё час перабівалі воклічы «горка!» і расейская папса з фэе Дому літаратара — у кавярні «Белорусское бистро» ладзілася вяселье...

Арганізатары наракалі на ўлады, якія «не падтрымалі». Наракалі на дэмакратычную прэсу, якая «не паведамляла». Аднак сябе за адсутнасць якой бы там ні было «рэкламнае кампаніі» не дакаралі. Эфэмэрным выглядае і спадзеў сярброў грамадзкага аргкамітэту на аднаўленьне пастаноўкі оперы «Князь Наваградзкі» ў новым тэатральным сэзоне. Зрэшты, яны й самі гэта разумеюць. «Мы пісалі ў Міністэрства культуры, але зьвяртацца туды — што з вадой размаўляць», — адзначыў М.Купава.

А якая ўсё ж такі дата!..

Адам Воршыч

Гасьцей у старажытны Нясвіж панаехала багата. Многія так спрабавалі ратавацца ад шэсьцяў фізкультурнікаў, парадаў, звыклых п'яных кампаніяў у сваіх родных мэгаполісах. Але зьмянілі шыла на мыла. Гучная рэклама зрабіла сваю справу, і невялікі гарадок расьпірала па швах ад пяцідзесяці тысячаў глядачоў. Асабліва — на вузкіх калыпалацавых дарожках, асабліва — падчас найбольш цікавых імпрэзаў, асабліва — калі даводзілася выбіраць паміж «туды ўсё роўна ня пройдзеш» і «туды ня кожнага пусьцяць».

Дзеля вялізнага наплыву людзей да многіх нават не даносіўся лясак мячоў аб шчыты. Большасць рыцарскіх боек прайшлі ўдзень 3 ліпеня, а адкрыццё фэсту адбылося ўвечары. На пляцы каля ратушы дырыжабль узьнёс у неба лягатып беларускага тэлеканалу; задоўга да пачатку народ займаў месцы за лініяй агароджы, выглядваючы, каму ж падрыхтаваныя шэрагі лаваў перад сцэнаю.

Урэшце — пад верш Караткевіча «Дзе мой край» пачалася тэатралізаванае адкрыццё. На сцэну ня выйшаў ніводны рыцар, а паказ рэканструяванай сярэднявечнай бялізны праз колькі хвілінаў перарос у татальную рэкламу фірмы — вытворцы бялізны сучаснай. Вярнуць у Сярэднявечча паспрабавалі чэскія рыцары — стральбою з аркебузаў. Увечары адбыўся фэервэрк.

На адмысловых пляцоўках і проста на вуліцы можна было пачуць сярэднявечныя песні, пабачыць танцы ці самую станчыць брань або трота.

Другі фэстывальны дзень пачаўся з дажджу, але па абедзе распагодзілася. Падарункам стала

Нясвіж расьперла ад людзей

магчымасьць павандраваць па княскім палацы, пабачыць былых гаспадароў на партрэтах і зацеклыя пасля пажару сьцены (дым дагэтуль ня выветрыўся).

Водная баталія «Ўзяцце Гібралтару» выклікала вялізную цікавасьць. Вось толькі ў мэтах бяспекі назіраць за відовішчам давалася з супрацьлеглага берага. Было відаць, як за сотню метраў высаджваецца дэсант «сярэднявечных сажалкавых пехацінцаў» і ў промнях сонца бліскаюць мячы. Таму рыцараў папрасілі ў мікрафон «яшчэ раз выйсьці, каб глядачы пабачылі». Людзі, не чакаючы, разыходзіліся. Наўрад ці яны не разумелі расейскай мовы, на якой прагучаў гэты зварот (як, зрэшты, і многае іншае на сьвяце беларускай гісторыі).

Нацыянальная сымболіка прысутнічала хіба толькі ў стылізаваным рыцарскім клубамі выглядзе. Нешматлікія бела-чырвоныя-белыя сьцягі адсочвалі. Часам маладзён у цывільным выхопліваў сьцяг, зь вялікім задавальненьнем камячыў яго, пагражаючы завесці ўладальніка ў пастарунак ды «іспорціць празьнік».

Але найбольш уражаньняў засталася ад таго, што нельга «іспорціць», — ад палацу Радзівілаў, фарнага касцёлу, гарадзкіх краўдзіаў. Праўда, каб іх пабачыць, неабяззкова ехаць у Нясвіж у дзень фэсту.

Міна Доўгі

АНАТОЛЬ КОЛІШЧУК

• ТЫ ДЗЕНЬ •

**Асамблея АБСЭ
крытыкуе Беларусь**

Парлямэнцкая асамблея АБСЭ ў сераду прыняла жорсткую рэзалюцыю ў справе Беларусі, нягледзячы на ўпарты супраціў расейскай дэлегацыі. У рэзалюцыі адзначаецца, што ў Беларусі палітычныя партыі «ня маюць доступу да СМІ», што «парлямэнт не надзелены важкімі функцыямі й паўнамоцтвамі», гаворыцца пра неабходнасць «прыняцця дэмакратычнага выбарчага кодэксу і забеспячэння празрыстасці выбарчага працэсу».

**Бяз IREXу газетам
будзе цяжэй**

МЗС паінфармаваў беларускае прадстаўніцтва амэрыканскага фонду «IREX-Promedia», што не працягне яму рэгістрацыі. Закрываць стане ўдарам на незалежнай прэсе, бо газэты маглі бясплатна выкарыстоўваць фатаздымкі, зробленыя фатографамі IREXу, трымалі сваю электронную пошту і інтэрнэт-вэбсайты на сэрвэры IREXу, а да таго ж маглі кансультавацца ў юрыстаў і іншых спецыялістаў, што працавалі там. Паслугі IREXу выкарыстоўвалі і дзяржаўныя газэты, але для іх закрыццё ня ў знак, бо дзяржаўная падтрымка дазваляе ім мець у штаце фатографу, юрыстаў ды г.д., яшчэ й не аднаго, тады як незалежным газетам гэта не па кішэні. Інтэрнэт-клубы, заснаваныя IREXам, магчыма, працягнуць існаванне.

Бяруць у войска

Больш за 13 тыс. дзецюкоў пойдуч у войска да 17 ліпеня. Усяго мэдагляд прайшлі 58 тыс. юнакоў, што падпадаюць пад прызыў. Зь іх толькі 32 тыс. годныя да службы. 30 тыс. атрымалі адтэрміноўкі, зь іх 21 тыс. — для навучання.

**«БДГ» застаецца
пад забаронай**

Вышэйшы гаспадарчы суд разгледзеў апошні пазоў прадпрыемства «Марат», якое выдае «Беларускую деловую газету» і дадатак да яе «Для служэбнага карыстання». Загады Міністэрства інфармацыі аб прыпыненні выдання абедзвюх газэтаў на тры месяцы пакінутыя ў сіле. Выдавец «БДГ» Пятро Марцаў абяцае выпусціць калектывам «БДГ» іншую газету пад іншай назвай на пачатку наступнага тыдня. А 23 ліпеня Вышэйшы гаспадарчы суд зоймецца іншай скаргаю — ад газэты «Навінкі».

**Зачыняецца
пасольства Ізраілю**

З 18 ліпеня спыняе прыём наведнікаў пасольства Ізраілю. Прычына — фінансавыя цяжкасці. Габрэйская грамада Беларусі выказвае шкадванні і непакой з гэтай прычыны.

МБ

Падгайны «нічога ня ведае»

Аляксандар Лукашэнка даручыў пракуратуры самымі жорсткімі мэтадамі навесці парадак у Міністэрстве інфармацыі. Тым часам міністар Міхаіл Падгайны знаходзіцца ў адпачынку. Ня выключана, што справа скончыцца перадзелам сфэраў уплыву каляўрадавых кланаў на карысьць «сілавога».

Пра зьяўленьне праблемаў у Міністэрстве інфармацыі стала вядома яшчэ ў траўні, калі там поўным ходам ішла пракурорская праверка. Цікава, што «БДГ» атрымала тры папярэджанні менавіта ў гэты цяжкі для Міністэрства перыяд. 27 траўня «Белорусская деловая» паведаміла пра тое, што Міхаілу Падгайнаму пагражае адстаўка і тры папярэджанні непасрэдна звязаныя з ягонымі праблемамі.

7 ліпеня генпракурор Віктар Шэйман намалюваў неясёлую для Падгайнага карціну: выяўленья сур'ёзныя парушэнні заканадаўства,

на дваццаці чатырох падведмасных прадпрыемствах мела месца няэтавае выкарыстанне сродкаў, а стратаў налічана аж 101 млн рублёў. У выніку ўзбуджання 82 крымінальных справы, у бюджэт спаганяюцца 208 млн рублёў штрафу.

На наступны дзень, 8 ліпеня, Саўмін зачыніў карпункт НТВ у Менску. «Комсомольская правда» піша, што гэтым разам рашэнне прымалася без удзелу і згоды міністра інфармацыі. Сам Падгайны заявіў, што «цяпер знаходзіцца ў адпачынку і нічога ня ведае». Гэта дзіўна чуць, бо генпракурор запатрабаваў ад міністра прыняць неадкладныя меры па ліквідацыі парушэнняў. А Лукашэнка даручыў Шэйману навесці парадак у сістэме Мінінфармацыі «самымі жорсткімі захадамі». Ня выключана, што справа скончыцца перадзелам сфэраў уплыву ва ўрадзе і міністэрства, якое кантралюе не адзін «грашовы бізнэс», трапіць у рукі стаўленіка аднае з сілавых структураў, якія за апошні час ужо апанавалі

Міхаілу Падгайнаму пагражае адстаўка?

Міністэрства спорту, ведамства па ахове прыроды, спорткамітэты і дзясяткі кіраўнічых пасадаў у гаспадарцы.

Алег Тачоны

Ліцэй ліквідавалі, каб захапіць будынак?

Пастанова Саўміну пра ліквідацыю Гуманітарнага ліцэю засьведчыла, што дзеянні ўлады былі не ў апошнюю чаргу абумоўлены жаданнем завалодаць будынкам у цэнтры Менску, дзе месціцца навучальная ўстанова. Тым часам выкладчыкі й бацькі рэгіструюць грамадзкае аб'яднаньне «Беларускі ліцэй».

30 чэрвеня. Пікет ліцэістаў каля Міністэрства адукацыі.

Гуманітарны ліцэй ліквідуецца «дзеля аптымізацыі навучання і паляпшэння матэрыяльна-тэхнічнага становішча» паводле адмысловай пастановы Саўміну і загаду Мінадукацыі. Пастанова за подпісам Генадзя Навіцкага датаваная 25 чэрвеня — днём пахавання Васіля Быкава. Супадзенне тым больш сымбалічнае, што апошні публічны выступ пісьменьніка прысьвячаўся абароне ліцэю. Саўмін рэкамендуе Менскаму гарадзкому ўпраўленьню адукацыі стварыць на базе ліквідаванага ўстановы «Менскі гарадзкі гуманітарны ліцэй». Сённяшнія ліцэйсты могуць працягнуць навучаньне там або «ў іншых сярэдніх навучальных установах». Выбар навучэнцам даецца толькі намінальны: прыёмныя іспыты ў ліцэй ды гімназі ўжо скончыліся, засталіся звычайныя школы. Навошта ліквідаваць ліцэй і ствараць на яго месцы новы?

«Гэта робіцца адмыслова, каб пазбавіцца ад выкладчыцкага калектыву. Ніякіх гарантыяў прыёму на працу Міністэрства не дае: вырашаць лёс выкладчыкаў будзе гарад-

зкое ўпраўленьне адукацыі», — перакананы Лявон Баршчэўскі, намеснік дырэктара ліцэю. Пастанова высвечвае і яшчэ адну мэту. «Пад рамонт» адыходзіць ліцэйскі будынак у цэнтры Менску. Намеснік міністра адукацыі Казімер Фарына паабяцаў, што будынак застанеца навучальнай установе: яго вернуць, маўляў, пасля рамонт. Пакуль жа «новаліцэйстам» давадзецца навучацца ў памяшканні Ліцэю БДУ, Пэдунівэрсытэту ці на іншых «плошчах». Аднак сумнеўна выглядаюць абяцанкі-цацанкі вярнуць усё пасля рамонт. Разам з будынкам у ліцэю забіраюць і імя. Як патлумачыў К.Фарына, імем Якуба Коласа новая ўстанова звацца ня можа, бо «яна толькі ствара-

(Мі)ліцэйскі фальклёр

Пасля адной з вулічных акцыяў да журналістаў падышоў намеснік начальніка аднаго з упраўленняў міліцыі В. і запытаўся: «А куды пайшоў зь ліцэю гэты Якуб Колас?» Зьдзіўленьню журналістаў не было мяжы: «Палкоўнік, Якуб Колас даўно памёр. З плошчы ягонага імя Вы нас кожнага разу ганяеце». Ані сумеўшыся, міліцыянт адказаў: «А то я іх дужа там знаю!» Дарэчы, дырэктарка-ліквідатарка Тамара Шчарбачэвіч 30 чэрвеня зьявілася ў ліцэй у суправаджэнні міліцыянтаў у цывільным. Міліцыянты паведамілі: «Нам далі загад ахоўваць дырэктара...»

еща. Вось створыцца гэты ліцэй, тады і будзе падаваць заяву на наданьне якога-небудзь імя».

30 чэрвеня каля трох дзясяткаў ліцэістаў з плякатамі «Дзеці — не біямаса», «Вярніце наш ліцэй» і інш. сталі ў шэраг пад вокнамі Мінадукацыі, каля Дому ўраду. Да ліцэістаў так і ня выйшаў ніводзін чыноўнік, толькі з вокнаў пазіралі.

Цяпер з вуліцаў змаганьне за ліцэй пераходзіць у бюракратычныя калідоры. 2 ліпеня бацькі навучэнцаў і настаўнікі правялі сход ініцыятыўнай групы па стварэнні грамадзкага аб'яднання «Беларускі ліцэй». Кіраўніком быў абраны доктар філялягічных навук, прафэсар Міхась Тычына. Дакумэнты для рэгістрацыі аб'яднання будучы падрыхтаваныя цягам месяца. Грамадзкае аб'яднаньне — гэта такі перакідны масток да недзяржаўнага Гуманітарнага ліцэю. Натуральна, яно будзе мець свой рахунак ды іншыя рэквізыты, што дасць магчымасьць атрымліваць дапамогу ад ахвярадаўцаў.

Але цалкам адмаўляцца ад вулічнае барацьбы ліцэйсты таксама не зьбіраюцца. «Галоўнае для нас — захаваць выкладчыцкі калектыв і даць дзецям магчымасьць вучыцца. Усе выкладчыкі будуць падаваць заявы і на прыём у новы ліцэй, які стварае ўлада», — кажа ўладзімер Колас. Аднак, калі чыноўнікі ня прымуць увесь калектыв, а пачнуць «адсеў нячэсных», ад працы адмовяцца ўсе. У гэтым разе навучальны год можа пачацца з страйку. «Дзеці ў нас разумныя: яны могуць і не хадзіць у школу два месяцы, а потым усё адно нагоняць праграму», — сказаў на сходзе адзін з бацькоў.

Аркадзь Шанскі

• ЭКАНАМІЧНАЯ ХРОНІКА •

ПДВ паменшае, гарэлка падаражэе

Налета ўрад прагназуе сярэднегадавы курс даляра на ўзроўні 2390 руб. Гэта прадугледжвае праект асноўных напрамкаў дзейнасці ўраду на 2004 г. у галіне бюджэтна-падаткавай палітыкі. Праект бюджэту на 2004 г. прадугледжвае таксама зьніжэньне падатку на даданую вартасць ад 20 да 18% пры адначасовай адмене 10%-е льготнае стаўкі ПДВ. Падаражэе гарэлка: стаўкі акцызаў на яе будуць падвышаныя.

Кабякоў ва ўправе Нацбанку

Указам прэзыдэнта віцэ-прэм'ер міністар эканомікі Андрэй Кабякоў уведзены ва ўправу Нацбанку. Раней ад ураду ў яе ўваходзіў міністар фінансаў М.Корбут.

Зьнізілася здабыча нафты

За першае паўгодзьдзе ў Беларусі здабылі 900 тыс. тонаў нафты — на 2,6% менш, чым за першую палову 2002 г. Паводле пляну, да канца году «Беларусьнафта» мусіць здабыць мільён і 804 тыс. т нафты, але насамрэч выйдзе на 24 тыс. т меней: не хапае грошай, каб разьведваць новыя радовішчы.

У Польшчу на параплаве

Неўзабаве паміж Беларусіяй ды Польшчай можна будзе падарожнічаць на караблі. Транспартнікі дзвюх краінаў плянуюць наладзіць водны турыстычны маршрут, які ў перспэктыве дасць магчымасьць плаваць нават у Нямецчыну. Але сьпярша мы мусім пабудаваць шлюз на плаціне ў Берасьці коштам 10 млн даляраў. Палякам жа давадзецца ачысьціць рэчышча Віслы ды Бугу.

Украіна абмяжоўвае імпарт цукру зь Беларусі

Украіна выключыла цукар-сырэц з рэжыму свабоднага гандлю з нашай краінай. Цяпер яго можна будзе прадаваць ва Украіну толькі праз аўкцыён на таварнай біржы. Беларусь спадзяецца прадаваць гатовы цукар, выраблены з сырэцу, у Расею. Але абяцанай яшчэ летась квоты на імпарт цукру ўсходнія суседзі дагэтуль ня вызначылі.

Так супала, што амаль адначасова Аўстралія, Бразылія і Тайлянд падалі ў трыбунал Сусьветнай гандлёвай арганізацыі на Эўразьвяз, вінавацячы яго ў недазволенам субсідыяваньні вытворчасці і экспарту цукру.

Шапікам жыць да жніўня

Камэрцыйныя шапікі ў Менску пачнуць масава здымаць толькі ад 1 жніўня. Гарвыканкам плянаваў распачаць «зачыстку» яшчэ 1 ліпеня, але прадпрымальнікі замітыгавалі. Да восені на сталічных вуліцах застануцца толькі яткі з гароднінай (яны будуць працаваць ад 1 сакавіка да 1 сьнежня), кветкавыя павільёны ды шапікі, да якіх будуць прыбудаваны прыпынкі транспарту з дашкамі.

Новы дырэктар Камароўкі

На Камароўскім рынку новы начальнік: ад 1 ліпеня кіраваць ім будзе Мікалай Мятліцкі. Да гэтага ён узначалваў Менскі маргарынавы завод. У свой час прыступкамі кар'ернай лесвіцы Мікалая Мятліцкага былі рэстаран «Папараць-кветка», камбінат грамадзкага харчаваньня заводу «Гарызонт», Менскі холадакамбінат №2.

Радьдэ «Пілёт» замест радьдэ «Стыль»

На частаце 101,2, якую ў свой час сканфіскавалі ў радьдэ «101,2» на карысьць БПСМ, будзе вяртацца «Пілёт-ФМ». Такое рашэнне прыняў заснавальнік, на думку якога ранейшы калектыв працаваў «ня надта эфэктыўна».

Ствараецца мэталюргічны холдынг

Дырэктар Жлобінскага мэталюргічнага заводу Мікалай Андрэянаў абвесьціў, што вядзецца праца па стварэнні холдынгу, у склад якога ўвойдуць БМЗ, Магілёўскі мэталюргічны, Рэчыцкі мэтызны заводы і гомельскае ААТ «Цэнтраліт». Гэты крок, скіраваны на канцэнтрацыю капіталу, мяркуецца, дазволіць ашчаджаць на падатках з прадукцыі, якой мяняюцца прадпрыемствы — удзельнікі магчымага аб'яднаньня.

АК, БелаПАН, АФН

На Будслаўскім фэсце ня быў гадоў шэсць. Многае за гэты час змянілася. Урачыстую імшу цяпер правяць не ў касцёле, а знадворку, дзе чаго збудаваны пры сыяне адмысловы драўляны памост зь мікрафонамі і лавы, каб людзі маглі сесці. Цяпер усім добра відаць і чуваць. Хоць багата хто і стаіць — дзе ж наставіш тых лаваў на дваццаць тысячаў чалавек. Другое моцнае ўражанне — вернікі масава ведаюць беларускія малітвы. Часам лепей за ксяндзоў.

Фантастычна глядзіцца ў цемры працэсія з абразом Маці Божай Будслаўскай. Кожны чалавек нясе запаленую свечку. Ад гэтага зьяняння, здаецца, ноч святлее. Багата было маладых паломнікаў, пераважна студэнцкага веку. Сьмяяліся, плялі, танчылі, хвалічы Бога. Былі сярод іх і праваслаўныя. Вялізныя чэргі стаялі на споведзь.

Сталыя ксяндзы ўспаміналі, як пры саветах ездзілі ў Будслаў тамна, хаваючыся. Цяпер з уладамі кансэнсус: міліцыя ахоўвае ма-

Як было ў Будславе

шыны і аўтобусы вернікаў, старшыня райвыканкаму з жонкай моліцца разам з усімі. (Іх ды яшчэ чэскага пасла згадалі як «знакамітых гасцёў» святых. Прадстаўнікі Камітэту па справах рэлігіяў, відаць, былі тут інкогніта.)

Папрыяжджалі на фэст і гандляры: смажанае мяса, цукровая вата, пёўнікі на патычках, самаробныя цукеркі, гародніна, садавіна, шырспажыў — усё было ў іхніх намётах. Гандаль і набажэнства адбыліся паралельна. Кожнаму сваё.

Васіль Дубяга, Мядзел

Падзяка з Канады

Незвычайны ліст прыйшоў у вёску Камарова, што на Мядзельшчыне. Раіса Жук-Грышкевіч з Канады прачытала ў «НН» пра тое, што ў мясцовай школе правялі вечарыну, прысьвечаную 100-годдзю яе мужа Вінцэнта Жук-Грышкевіча. У лісьце да краёўзнаўца Івана Драўніцкага яна падзякавала, даслала і некалькі кніжак зь беларускай казкай. Прызначаныя яны дзецям, якія актыўна ўдзельнічалі ў вечарыне.

Чый яхт-клуб?

На беразе возера Нарач быў будынак яхт-клубу. За невялікі час тут праведзеныя грандыёзныя рэканструкцыя. Пабудаваны гасцінічны дом, глядзельная і спартыўныя пляцоўкі. Маецца там і сялянская хата ўзору XIX ст. з адпаведнай абстаноўкай. Мясцовыя людзі, глядзячы на размах і хуткасць будаўніцтва, гавораць, што там будзе рэзідэнцыя прэзідэнта. Аднак ці будзе так, цяжка сказаць. Месца дык прыгожае, але тлумае (за лічанымі мэтрамі пралягае траса Менск—Нарач). Можна проста будзе гатэль за немалыя грошы. Праўда, Аляксандар Лукашэнка меўся ў час прыезду на Мядзельшчыну пры канцы чэрвеня адкрыць

«яхт-клуб» і, мажліва, пажыць там. Аднак візыт адклалі.

ВК, Мядзел

Захварэў на малярню

Рэдкую для нашых месцаў хваробу — малярню выявілі лекары ў жыхара Івацэвіч Міхася Р. Ён, вярнуўшыся з Падмаскоўя, куды ездзіў з сынамі на заробкі, адчуў немац, сымптомы якой нагадвалі малярню. Захворванне пацверджана лябараторнымі аналізамаі. Хворага накіравалі ў інфекцыйнае аддзяленне абласной бальніцы. Як распавёў хворы, ён гэтую заразу падчапіў ад таджыкаў, зь якімі працаваў у бліжнім замежжы. Эпідэміялягі патруцілі камароў у падвале і пад'ездзе, дзе жыве небарака, а жонцы Р. паралілі перамыць бялізну і вопратку.

Алесь Лаўранюк, Івацэвічы

Кацёл і валіза

Экспазыцыя смургонскага гісторыка-краязнаўчага музэю папоўнілася новымі экспанатамі. Наталля Марозава, бацька якой дваццаць гадоў адсядзёў у ГУЛАГу, пасля яго сьмерці ахвяравала музэю асабістыя рэчы сталінаўскага вязьня — стары радыёпрыёмнік, са-

маробную валізу з фанэры. Але, напэўна, самы цікавы за ўвесь час існавання музэю экспанат дастаўся Наталлі ад дзеда — данскога казака Аляксандра, што пасля першай сусветнай вайны пераехаў у Смургоня і прыцягнуў на падворак да сваёй маладой жонкі вялізны салдацкі кацёл... Сем салдатаў ледзь далі яму рады. Аднак у дзьверы музэю кацёл усё роўна не ўвайшоў. І цяпер ляжыць пад дашком мясцовай гімназіі, чакаючы лепшага часу.

Імпрэза ля сабору

У смургонскай выстаўнай залі Саюзу мастакоў, што ля катэдральнага сабору, адбылася прэзэнтацыя выданняў, якія выйшлі пад рэдакцыяй каталіцкага часопісу «Наша вера». Першая з кніг — зборнік вершаў гарадзенскай паэтки Дануты Бічэль «На белых аблоках сноў». Спадарыня Данута прывезла на імпрэзу нават вакальную групу дзяўчат, якія сьпявалі песьні на яе вершы. Апошняя (чацьвертая) кніжка сэрві — зборнік «Прысьці да алтара» смургонскага паэта Мар'яна Дуксы. Яна надрукаваная зусім нядаўна — пры канцы красавіка. Гэта ўжо шаснаццаты зборнік сп.Мар'яна. Свае вершы аўтар адрасуе людзям сталым, якім не-

абьякава ведаць пра сваё чалавечча прызначэнне.

Таяяна Скарынікіна, Смургоні

Дзіця хацела есьці

Калі супрацоўнікі Аршанскага РУУС прыехалі пасля спрацоўвання ахоўнай сыгналізацыі ў краму вёскі Высокае, дык знайшлі там хлопчыка гадоў пяці-васьмі ў непрыгомым стане. Яго адразу адвезлі да мэдыкаў. Пры разборы здарэння высветлілася, што хлопчык нейкі час быў без нагляду, бо маці паклалі ў бальніцу. Каб падсілкавацца, галоднае дзіця пабіла вітрыну крамы. Там хлопчык знайшоў бутэлку з прыгожай этыкеткай і, ня ўмеючы як сьлед чытаць, вырашыў паспытаць яе зьмесьціва. У бутэльні аказалася вадкасць для мыцця посуду. Каб міліцыя крыху прамарудзіла, хлопчыка ўжо не ўратавалі б.

Віктар Лютынскі, Ворша

Ашчаджэньні растуць

Паводле слоў кіраўніцтва бялыніцкага аддзялення «Беларусбанку», за чатыры месяцы бялынічана павялічылі грашовыя зьберажэньні на 23,1% — да 119,4 млн рублёў, што перавышае паказчык інфляцыі ўдвая. У замежнай валю-

це ўклады за чатыры месяцы павялічыліся на 8,2%. За красавік прырост валютных укладаў фізycznych асобаў склаў 3,7%. Бялыніцкія лічбы тыповыя, відаць, для ўсяе краіны.

Базыль Ліцьвіновіч, Бялынічы

Калгасная мэтамарфоза

На Астравеччыне зьніклі калгасы. Размова, зразумела, ідзе не пра поўнае знікненне, а пра рэарганізацыю. Цяпер тыя ж калгасы будуць называцца сельскагаспадарчымі вытворчымі каапэратывамі, а ці будзе палёгка сялян ад падобнага «ноў-хаў» — невядома. Практычна ўсе былыя калгасы змянілі назвы. Няма больш «Чырвонага Кастрычніка», імя Карла Маркса і г.д. Зьявіліся назвы цэнтральных сядзібаў — «Гервяты», «Варняны», — якія носяць створаныя каапэратывы. Толькі ў вёсцы Малі ўзнік каапэратыў імя Гашкевіча. Гэты чалавек быў першым консулам Расейскай імперыі ў Японіі, а апошнія гады жыцця правёў у гэтай вёсцы. А вось былы калгас імя Карла Маркса, землі якога знаходзяцца ля шашы «Вільня—Полацк», завецца «Полацкім трактам». Такая сама дэкамунізацыя назваў праведзеныя ў Віцебскім, Валожынскім ды інш. раёнах.

Мар'ян Вянгроўскі, Астравец

НАДВОР'Е

Вяршыня лета

АНАТОЛЬ КИРШЧУК

Ад Купалля ў Беларусі пачынаецца самы цёплы перыяд году, які доўжыцца звычайна да сярэдзіны жніўня. Характарызуецца ён найбольш высокімі тэмпературамі паветра, глебы і вады, а таксама адсутнасцю замарзкаў у паветры. На глебе яны магчымыя, хоць і зь невялікай імавернасцю. Дажды таксама любяць гэты перыяд — ідуць ці не празь дзень, а сёлета і штодзень, хіба што на Палесьсі радзей. Колькасць ападкаў за гэтыя 5—6 тыдняў хістаецца ад 130 мм на Наваградскім узвышшы (амаль 20% ад гадавой нормы) да 75 мм на паўднёвым Палесьсі. Большасць народных прыкметаў паказвае менавіта на мокрае надвор'е ў бліжэйшыя 4, а мо і 7 тыдняў.

Менавіта ў ліпені-жніўні зафіксаваныя абсалютныя тэмпературныя максымумы — ад +34,5 °C на ўзвышшах паўночна-заходняе Беларусі да +38,5 °C на крайнім поўдні Гомельшчыны. Спякота больш за +33 °C была зьявай рэдчай для нашых шыратаў, але за апошнія 12 гадоў мы прызвычаваемся да яе: су-

сьветныя перамены ў клімаце не абмінулі й нас. Лета ў 1992, 1994, 1999, 2001 гадах было значна цяплейшае за норму, а мінулае наагул перапісала шмат рэкордаў за ўсю гісторыю назірання. Гэтым годам анамаліі калі й будуць, дык хутчэй у адваротны бок.

Насамрэч лета значна даўжэйшае за тры каляндарныя месяцы, зь якімі яго атаямліваюць. Напрыклад, лета біялягічнае доўжыцца на ўсёй тэрыторыі краіны каля чатырох месяцаў, а вось перыяд зь сярэдняй тэмпературай, вышэйшай за +15 °C, альбо лета кліматычнае, — ад 75 сутак на Гарадоцкім узвышшы да 105 сутак у Лоеўскім ды Брагінскім раёнах. Менавіта на лета прыпадае больш за 2/3 гадзін сонечнага зьяняння, але нават цяпер больш за 40% дзён зьяўляюцца воблачнымі.

Сканчаецца самая цёплая частка летняга перыяду з адлетам чорных стрыжоў і зьяўленьнем першых сьпельных ягад на рабіне. Пачынаюцца халодныя ранішнікі.

Юры Фралюў

Бацюшка ваюе з крыжам?

Начное жыццё вёскі Парэчча

Валовічы — старажытны шляхецкі род. Некалькі стагоддзяў звязваюць яго з Слонімсчынай — тут Валовічы мелі маёнтак у Парэччы. Апошнім з роду ўладальнікам Парэчча быў Міхал, актыўны ўдзельнік вызвольнага антымаскоўскага паўстання 1830—31 г. Ён разам з бацькам Казімерам на ўласныя грошы стварыў паўстанцкі атрад на Слонімсчыне. Пазней Міхал выконваў спецыяльныя даручэнні галоўнага паўстанцкага кіраўніцтва, за што быў узнагароджаны залатым кавалерскім Крыжам. Пасля паразы паўстання Валовіч апынуўся ў Парыжы. Там ён далучыўся да таёмнай арганізацыі карбанарыяў, якая плянавала ўзняць у Эўропе паўстанне супраць манархій. Валовіч атрымаў заданне рыхтаваць паўстанцкі рух на Слонімсчыне і Наваградчыне і ў сакавіку 1833-га вярнуўся ў родны мясціны. Ён стварыў з сялян невялікі партызанскі атрад, які ў траўні быў разбіты расейскімі войскамі. Захоплены ў палон, Міхал Валовіч на допытах трымаўся мужна, усю адказнасць узяў на сябе. 2 жніўня 1833 г. ён быў павешаны ў Горадні, а цела яго закапалі ў вапнавым кар’еры. Зь смерцю 27-гадовага Міхала перарвалася адна з галінаў роду Валовічаў.

Ламалі і палілі

Памяць паўстанца пачала ўшаноўвацца ў 1920—30-я, пры польскай уладзе. У Горадні зьявіўся пляч Валовіча. У Парэччы ж, ля царквы, пры канцы 1933-га альбо ў пачатку 1934-га быў усталяваны белы мармуровы помнік. Асьвячаў яго былы случкі паўстанец, айцец Хведар Данілюк. Неўзабаве яго зьвінавацілі ў тым, што на асьвячэнні помніка ён абяцаў палякам «мураўёўскую расправу». Пасля цывільнага і царкоўнага

сьледства а.Данілюк быў зняты з парафіі ў Парэччы і высланы на Беласточчыну.

У 1940 годзе бальшавікі зруйнавалі і помнік у Парэччы, і помнік паўстанцам Валовіча ў вёсцы Шундры. Былую ўніяцкую, а пасля праваслаўную царкву ў Парэччы савецкія ўлады ператварылі ў калгасны склад, а пасля спалілі. Сумная традыцыя знішчэння помнікаў і крыжоў у гонар Міхала Валовіча працягваецца і ў апошнія гады.

4 лістапада 2000 г., на Дзяды, слонімскае сяброўства незарэгістраванай арганізацыі «Край» усталявалі каля напярэдняй Парэчскай царквы крыж у гонар Валовіча і яго паплечнікаў. Пяцімэтровы мэталёвы шасціканцовы крыж краёўцы неслі некалькі кілямэтраў, прайшлі зь ім праз навакольныя вёскі. У выніку ва ўсталяванні і асьвячэнні крыжа ўніяцкім святаром бралі ўдзел некалькі дзясяткаў мясцовых жыхароў. Крыж, аднак, прастаяў толькі месяц. Праваслаўны святар Уладзімер Бобчык, пры падтрымцы мясцовых уладаў, арганізаваў знішчэнне крыжа як «незаконна ўсталяванага». 8 снежня 2000 г. яго зьнеслі. Жыхароў Парэчча зьбіралі на сход і тлумачылі, што «крыж няправільны», што «ўніята хочучь забраць вашу царкву» і г.д. Паабяцалі пачаць рэстаўрацыю храму, але пра тое абяцаньне хутка забыліся.

4 жніўня 2001 г. сорок апанраваных у камуфляж краёўцаў зноў здзейснілі шматкілямэтровы «крыжовы паход» да Парэчскай царквы. Крыж зноў быў усталяваны, але праз два дні знішчаны невядомымі.

Афіцыйны дазвол

Краязнавец, аўтар кнігі пра Парэчча і Міхала Валовіча Аляксандар Талерчык, які жыве ў Горадні, не здаваўся. Ён вырашыў зрабіць трэцюю спробу ўшанавання памяці Валовіча, на гэты раз з дазволу ўладаў. Сам намалюваў эскіз мэмары-

На здымку: Аляксей Якімовіч каля зруйнаванага вандаламі мэмарыяльнага знака.

яльнага знака з крыжам і пайшоў па ўстановах. Каб пазбегнуць канфліктаў з праваслаўнай царквой, было вырашана знак усталяваць каля старажытных парэчскіх могілак.

Тапанімічная камісія Слонімскага райвыканкама дазволіла ўшанаваць памяць Валовіча, «але ня ў выглядзе магільнага, а ў выглядзе мэмарыяльнага знака як земляку-рэвалюцыянеру». Камісія палічыла немэтазгодным пісаць на помніку імёны паплечнікаў-сялянцаў, бо «невядомыя іх біяграфіі, гады жыцця і месцы пахавання».

Маючы афіцыйны дазвол, А.Талерчык разам з слонімкамі — сябрамі БНФ за свае сродкі пачаў працу над мэмарыяльным знакам. Пяцімэтровы мэталёвы крыж зрабіў Пятро Жукоўскі, мармуровую пліту з надпісам «Памяці Міхала Валовіча (18.6.1806 — 2.8.1833) і яго 12 паплечнікаў—паўстанцаў супраць Расейскай імперыі і за вызваленне сялян ад прыгону» замовіў Аляксандар Талерчык. Мясцовы калгас дапамог зрабіць агароджу. Малады парэчкі хлопец Аляксандар Духоўнік прывёз на трактары каменьне і жвір. Чатыры дні на мінулым тыдні працавалі энтузіясты над мэмарыяльным знакам і скончылі працу ў суботу, 5 ліпеня. Урачыстае адкрыццё і асьвячэнне плянавалі зрабіць альбо 27 ліпеня, у Дзень Незалежнасці, альбо 2 жніўня, у дзень смерці Міхала Валовіча. Яшчэ не была вызначаная канчатковая дата і не былі запрошаныя госці, як здарылася бяда...

«Невідучыя» міліцыянты

Адзін з удзельнікаў усталявання помніка, пісьменьнік Аляксей Якімовіч адным з першых даведаўся, што крыж зноў зьнесены. У нядзелю позна ўвечары трывогу ўзнялі людзі з Парэчча. «Я патэлефанаваў у міліцыю, — распавядае А.Якімовіч, — папрасіў дзяжурнага, каб разабраўся. Ён мне сказаў, што ў іх няма бэнзыну, а машына — у Альберціне. Але, можа, што ўдасца. Праз 20

хвілін яны ўсё яшчэ ня выехалі. Тэлефаную зноў. Дзяжурны кажа, што паслалі ў Парэчча дзве машыны. Пасля гадзіны ночы па тэлефоне паведамляюць, што «пашкодзана толькі агароджа, а вялікі крыж стаіць». Міліцыянты скардзіліся, што «было цёмна і нічога не было відаць».

Раніцай у панядзелак у Парэчча паехалі журналісты мясцовай «Газеты Слонімскай». Крыжа не было — яго зламалі і кудысьці зьнеслі. Аляксей Якімовіч і Барыс Кучынскі напісалі заяву ў слонімскаю міліцыю пра здзейснены невядомымі акт вандалізму. Праваахоўныя органы мусілі выпраўляць сваю «невідучасць».

Пакараньне для вандалаў

Чаму хтосьці так упарта знішчае крыжы ў Парэччы? «Знайшлося некалькі вырдакаў, якія нічога не шануюць, можа, іх хто і падбуртыў на чорную справу, — кажа Аляксандар Талерчык. — Такого ў нашай вёсцы ніколі не было. Крыжы заўсёды лічыліся сьвятынямі, і ніхто ня мог падняць на іх руку». Дэградацыя жыхароў вёскі паспрыў пасьляваенны наплыў у яе «прышлых людзей», якія ня ведаюць і ня хочучь ведаць ні яе 450-гадовай гісторыі, ні традыцый. Адзін з такіх, Уладзімер В., за некалькі дзён да здарэння пагражаў энтузіястам: «Мы яго ўсё роўна паломім!»

«Мы лічым, што гэта справа ня ўлады, — гаворыць Аляксей Якімовіч. — Каб яны хацелі знішчыць крыж, дык не давалі б дазволу на яго ўсталяваньне. Хутчэй за ўсё, справа гэтая звязаная з царквой». Кажуць, што мясцовы бацюшка быў незада-

волены, што зноў у Парэччы паставяць крыж Валовічу. І калі яму прапаноўвалі яго асьвяціць, адказу ня даў. Толькі запытаўся: «Які гэта крыж?» Яму патлумачылі, што нейтральны — Эўфрасінні Полацкай. Міхал Валовіч быў рыма-каталіком, а ягоныя партызаны-сяляне — уніятамі.

Тым часам у Парэччы людзі распавядаюць пра тое, якое пакараньне атрымалі ранейшыя вандалы. Трагічна скончылі сваё жыццё савецкія актывісты, якія калісьці палілі мясцовую царкву. Лёс двух мужчын, якія зламалі крыжы, усталяваныя ў 2000 і 2001 гадах, склаўся так: адзін хутка пасяля таго памёр, а другі трапіў у турму. Адзін з крыжоў яны затапталі ў бруд, і яго пасяля адшукалі людзі, а другі ўтапілі ў Шчыры. Пошукам трэцяга цяпер займаецца міліцыя.

Эпапея з усталяваньнем у Парэччы крыжоў Міхалу Валовічу не прайшла бясьледна. Хуткімі тэмпамі ідзе рэстаўрацыя праваслаўнай царквы — трэба выконваць колішняе абяцаньне людзям. У кожнай вясковай хаце ўжо ведаюць пра земляка, беларускага паўстанца Валовіча, што склаў сваё маладое жыццё на алтар Бацькаўшчыны. Некаторыя маюць і кніжку пра яго. Нарэшце, і мясцовыя ўлады апынуліся на баку тых, хто ўсталёўваў мэмарыяльны знак з крыжам.

«Парэчская справа» стане знакавай для Беларусі тады, калі ўлада знойдзе вандалаў і пакарае іх за зьнівагу помніка беларускаму патрыёту. От такога яшчэ ні разу не было.

Сяргей Ёрш

Упершыню крыж паўстанцу Міхалу Валовічу быў усталяваны каля Парэчскай царквы ў лістападзе 2000 году. Ён прастаяў крыху больш за месяц.

Ртуць пад карчом

Зьбіраючы грыбы, жыхар вёскі Грудопаль, што на Івацэвічыне, заўважыў падазронаю кучу пад карчом, замаскіраваную гальлём. Адкінуўшы галінкі ўбок, выявіў мэталічную ёмістасць. Калі вярнуўся дахаты, пра знаходку паведаміў у райаддзел МНС. Выратавальнікі выехалі на месца. У герматычна закрытай ёмістасці знаходзілася чатыры кіляграмы ртуці. Яна адпраўлена на ўтылізацыю. Адкуль жа ўзялася ртуць у глухім куштоў? Спыняюцца на думцы, што яе тут схавалі нехта з вайскавай часьці, якая знаходзіцца непадалёк.

Алесь Лаўранок, Івацэвічы

Бог злучыў

Сотні людзей, якія сабраліся перад сынгапурскім «Raffles Hospital», і мільёны неабыхавых ва ўсім сьвеце сачылі за кожным паведамленьнем, што датычыла 29-гадовых сіямскіх блізнятаў Ладан і Лалы Біджани. Але апэрацыя разьдзяленьня сёстраў, што зрасьліся галовамі, скончылася трагічна.

Яшчэ ў панядзелак увечары была надзея на посьпех. Хоць разьдзяленьне костак чэрапу працягвалася даўжэй, чым плянавалася (зрасьліся надта моцна), лекары давалі спрыяльныя прагнозы. Ім удалося-такі прышчапіць да мозгу Ладан вену, узятую з яе сьцягна (бо асобныя мазгі сёстраў мелі адну супольную вялікую вену, якая адводзіла ад іх кроў). Наперадзе было разьдзяленьне мазгоў, перасадкі костак, мышцаў і скуры, каб замаскіраваць страчаную тканку. У блізнятаў пачаў скакаць крывяны ціск, але на хуткую трагедыю нічога не паказвала.

Разьдзяленьне мазгоў не абяцала быць цяжкім: ранейшыя дасьледаваньні паказалі, што мазгі сёстраў сфармаваліся і працуюць цалкам асобна. Але падчас апэрацыі выявілася, што яны ў многіх месцах усё ж зрасьліся. Хірургі міліметр за міліметрам расьсякалі тканку скальпэлямі і аддзялялі найдрабнейшыя крывяносныя сасуды. Цалкам разьдзяліць мазгі ўдалося, але запозна. На 53-й гадзіне апэрацыі памерла Ладан, а яшчэ праз паўтары гадзіны — Лала. Афіцыйнай прычынай сьмерці была прызнана завялікая страта крыві. Многія цяпер вінавацяць шпіталь, які ўзяўся за апэрацыю, хоць ня

меў шанцаў на посьпех. Блізняты звярталіся ў розныя клінікі, але ўсюды ім адмаўлялі: рызыка была завялікая.

Ліст Лалы і Ладан

Дарагія сябры!

Дзякуй вам за тое, што думаеце пра нас, як і за ўсе пажаданьні, якія вы нам даслалі. Кожнага разу, атрымліваючы паштоўкі і лісты ад людзей з усяго сьвету, мы адчуваем вялікае ўзрушэньне. Гэтыя сьведчаньні ўвагі і падтрымкі вельмі дапамаглі нам, калі мы з трывогай чакалі апэрацыі. Мы молімся за яе посьпех штодня. Мы ня можам паверыць, што нарэшце даждлі яе. Просім, маліцеся за нас і за тое, каб апэрацыя прайшла ўдала.

Мы ўдзельных распачалі гэтае падарожжа і спадзяёмся, што дзякуючы апэрацыі ўдзельных дойдзем да канца гэтай цяжкай дарогі. Можна, тады для нас пачнецца новае, цудоўнае жыцьцё — жыцьцё дзельных самастойных асоб.

Няхай Бог дабрабласіць вас усіх.

Лала і Ладан Біджани

Руслан Хасбулатаў: Вайна ў Чачэніі скончыцца аддзяленьнем Каўказу ад Расеі

Чачэнія мусіць, прынамсі на нейкі час, адысьці пад міжнародны пратэктарат. Толькі тады застанеца шанец на далейшую сувязь Чачэніі з расейскай дзяржавай. У адваротным выпадку Расея беззваротна страціць ня толькі Чачэнію, але і ўвесь Каўказ. І ніхто ў яе ня будзе пытацца, даспадобы ёй гэта ці не. Так мяркуе Руслан Хасбулатаў, колішні старшыня расейскага Вярхоўнага Савету, а сёньня — адзін зь лідэраў чачэнскай дыяспары ў Расеі.

— У чым сутнасьць Вашага плану заканчэньня вайны?

— Чачэнія мусіць стаць міжнародным пратэктаратам, як Босьнія, Косава, Аўганістан, а сёньня Ірак. Ролю пратэктара, а хутчэй гаранта бясьпекі чачэнцаў, таго, што яны ня стануць ахвярамі новай расейскай агрэсіі, павінны ўзяць на сябе ААН ці АБСЭ. Таксама яны будуць наглядаць за чачэнцамі, якія мусяць паабяцаць, што ад іхняй краіны ня будзе выходзіць небясьпека для Расеі. Паспрыяць гэтаму мае поўная дэмілітарызацыя Чачэніі, у якой адзінымі ўзброенымі сіламі будуць праваахоўныя службы. Як міжнародная аўтаномія, краіна павінна

мець поўную свабоду ва ўнутранай і замежнай палітыцы, але бяз шкоды для расейскіх інтарэсаў. Разам з тым будуць захаваныя супольнае з Расеяй грамадзянства, часова — адміністрацыйныя, а не дзяржаўныя межы, супольная валюта, банкаўская сыстэма. Ролю арбітра ды ініцыятара мірных перамоваў павінна ўзяць на сябе група міжнародных экспэртаў, складзеная зь людзей, якія карыстаюцца найвышэйшым аўтарытэтам. Пасьляваенным аднаўленьнем (на якое, паводле нашых падлікаў, спатрэбіцца 100—150 млрд даляраў) павінна заняцца, як і ў выпадку з Аўганістанам, міжнародная супольнасьць. Расеі, калі б яна і захацела, гэтага не адужаць.

— Цяжка сабе ўявіць, што Расея згодзіцца, каб частка тэрыторыі, якую яна лічыць сваёй, апынулася пад нейкім міжнародным пратэктаратам.

— Ну, тады Расея страціць Чачэнію назаўжды. Дэпартацыя цэлага народу паўвеку таму і дзьве сучасныя чалавеказабойчыя вайны прывялі да таго, што чачэнцы ўжо ніколі ня згодзіцца на ранейшых умовах быць падданымі расейскай дзяржавы. Папроста ня згодзіцца. А ці згодзіцца Расея? Божа мой! А хто ў яе будзе пытацца той згоды? А Літва, калі абвешчала незалежнасьць, пытала ў Масквы пра згоду?

— Чачэнцы, можа, пытацца і ня будуць, але Запад не прызнае неза-

лежнай Чачэніі, калі гэтым будзе рызыкаваць выклікаць гнеў Расеі.

— Запад заўжды клапаціўся пра добрыя стасункі з гаспадаром Крамля, але толькі да таго часу, пакуль той заставаўся гаспадаром. Запад захапіўся Гарбачовым. А калі Ельцын скінуў яго, Запад хутка забыўся пра Гарбачова і палюбіў Ельцына. Сёньня любіць Пуціна, заўтра палюбіць кожнага, хто прыйдзе на яго месца. А наагул, я зусім ня ўпэўнены, што Пуцін выйграе другія выбары. Ён ня выканаў ніводнага свайго перадвыбарнага абяцаньня, змарнаваў нават тую нафтавую манну, якая ўпала зь неба дзякуючы фантастычна высокім цэнам на гэтую сыравіну. Цяпер цэны гэтаксама фантастычна ўпадуць. Фантастычна ўзрасьце затое народная незадаволенасьць.

— Ці аптымістычна Вы глядзіце на магчымасьць заканчэньня вайны ў Чачэніі?

— Наадварот, я перакананы пэсьміст. Надта многія людзі зрабілі на гэтай вайне кар’еру і капітал. Столькі ж маюць усе падставы баяцца адказнасьці за здзейсьненыя злачынствы. А ў Чачэніі ўчыняліся найцяжэйшыя ваенныя злачынствы. Уся гэтая вайна — адна вялікая этнічная чыстка, што мае на мэце зьнішчэньне народу. Не магу зразумець, чаму нідзе на Захадзе, такім чульлівым да бедаў басьнійцаў, альбанцаў ці ірак-

Помнік на магіле Багдановіча

У канцы чэрвеня на магіле Максіма Багдановіча ў Ялце паставілі помнік, створаны скульптарамі Сяргеем і Лявом Гумілеўскімі. Задумлены Максім трымае ў руках кніжку, а побач на падпорнай сьценцы высечаны радкі: «Кожную ночку на зорку дзівіцца буду ў далёкім краю». Сьветла-шэры гранітны помнік аточаны чыгуннай агароджай. Перад скульптарамі ставілася задача не выкарыстоўваць каляровых мэталюў, каб іх не пакрылі, і вырабіць максымальна танны помнік.

Як паведамляюць у Міністэрстве культуры, помнік ужо асьвечаны, а пытаньне ўрачыстага адкрыцьця пакуль знаходзіцца ў стадыі абмеркаваньня.

А Беларусь як адстойнік

Каля 60 фураў сабралася на беларуска-літоўскай мяжы ля пункту пропуску Каменны Лог. У шафэраў няма візаў, неабходных з 1 ліпеня для транзыту ў Калінінград празь Літву. Транспартныя фірмы ўжо знайшлі выйсьце: з Калінінграду прыжджаюць кіроўцы зь візамі і забіраюць машыны. А шафэры бязь візаў вяртаюцца ў Маскву, каб адтуль ляцець у Калінінград самалётам.

Наша Масква

Тэлежурналіст ОРТ, беларус Віктар Дзятліковіч адкрыў сайт «Беларуская Масква» (www.maskva.com). Там на беларускай і расейскай мовах зьмешчана інфармацыя пра «беларускія мясьціны» расейскага мэгаполісу, назіраньні за «беларускай Масквой», гістарычныя матэрыялы, якія дазваляюць праса-

чыць беларускі ўплыў на разьвіцьцё сталіцы Расеі.

Цудам выжыла дзіця

З 115 пасажыраў самалёта, які пацярпеў катастрофу ў Судане, жывым засталася толькі двухгадовае дзіця. Прычынай аварыі, відаць, была тэхнічная няспраўнасьць.

У Расеі вада паводле графіку

Валянціна Салаўёва з Курску (Расея) запатрабавала ў судзе кампэнсацыю ёй маральнага ўрон за адсутнасьць гарачай вады, а таксама зрабіць пераразлік за недапастаўку вады. І выйграла справу. У Курску гарачую ваду даюць паводле графіку і ў кватэры жанчыны яна бывае толькі з 6-й да 10-й і з 18-й да 22-й. Плату ж за ваду бралі па поўным тарифе.

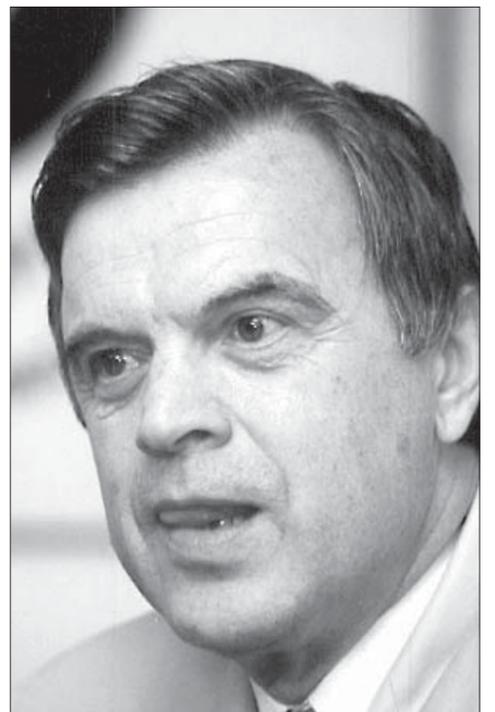
Кракадзіл у Тыбры

Італьянская паліцыя вылавіла з Тыбру двухмэтровага кракадзіла, які напужаў жыхароў Рыму. Праўда, пасьля таго як у рэптылію кінулі некалькі камянёў, выявілася, што гэта толькі пудзіла. Пакуль невядома, які жартаўнік падкінуў яго ў раку.

Бронзавы чайно́к

Кіраўнік Баграціёнаўскага раёну Калінінградзкай вобласьці выступіў з прапановай усталяваць на расейска-польскай мяжы ў Баграціёнаўску помнік чайнаку. Праект наступны: адзін ці два чалавекі з запlechнікамі і расшпіленай вопраткай, з-пад якой тыраць блёкі цыгарэтаў і бутэлькі з гарэлкай.

Франц Субель

Руслан Хасбулатаў, 61 год, прафэсар эканомікі. У 1991—93 г. старшыня расейскага Вярхоўнага Савету. У 1994 і 1996 г. рабіў няўдалыя спробы вярнуцца ў Чачэнію і атрымаць там уладу. Сёньня — загадчык катэдры міжнароднай эканомікі ў Расейскай эканамічнай акадэміі імя Пляханова ў Маскве.

цаў, не знайшлося нікога, хто сказаў бы Расеі гучна: «Годзе!»

— Значыць, вайна без канца?

— Не, канцом вайны будзе аддзяленьне Каўказу ад Расеі.

— Якой цаной?

— Мы ўжо яе заплацілі. Уся краі-

на дарэшты зьнішчана, ад Грознага, паўмільённага гораду, каменя на камені не засталася. З 1994 г. на вайне загінула пад чвэрць мільёна чачэнцаў. Пятая частка ўсяго народу.

СП паводле «Gazety Wyborczej»

К а л я н д а р

Дачка Агінскага

Кажуць, што на дзецях знакамітасцяў «прырода адпачывае». Але ў нашай гісторыі ёсць асобы, жыццё якіх абвргае гэтае сьцьверджаньне. Прыкладам — **Амелія Агінская, дачка князя Міхала Клеафаса.**

Амелія Агінская

Яна была першым дзіцём ад шлюбу Агінскага з італьянкай Марыяй дэ Нэры (з першай жонкай, Ізабэлай Лясоцкай, ён развёўся). У 1802 г. князь Міхал з 26-гадовай Марыяй настала пераехаў зь Вільні ў Залесьсе — у сядзібу свайго дзядзькі Францішка Ксавэр’я, апошняга кухмістра ВКЛ. Тут 10 ліпеня 1803 г. і нарадзілася Амелія.

У XVIII ст. уся Эўропа «вучылася ў французскай клясе» — засвойвала ідэі Асьветніцтва. Ня дзіва, што залеская сядзіба будавалася паводле «французскай моды», а парк за палацам быў сыціплай копіяй з далёкага арыгіналу — парку ў Вэрсале. Сярод гэтай ураўнаважанай і ўрэгуляванай прыроды маленькай Амелія рабіла свае першыя крокі.

У гонар яе нараджэньня бацька пасадзіў алею таполяў на месцы, дзе потым будзе створаны другі парк — ужо ў традыцыйна ангельскага паркавага мастацтва. Бо на той час Эўропа пераходзіла ў рамантычную «ангельскую клясу». Адно з альтанак бацька называе «альтанкай Амеліі». У гонар дачкі будзе названая і вёска ля Залесься — Амеліна.

Для Амеліі была запрошаная гувернантка з Англіі, якую звалі mistress White. «Двор» маленькай князёўны складаўся яшчэ з «мамкі» (сялянкі), нянькі — пані Загурскай, старога лёкая, а таксама... жывога мядзьведзіка, якога вадзілі на ланцугу. Мядзьведзік быў удзельнікам усіх гульняў, але аднойчы «паказаў характар» і было вырашана забраць яго ад дзіцяці. Гэта выклікала ў дзядзькі першы смутак і сьлёзы. Сябрука аддалі, напэўна, цыганам («Смургонскай акадэміі» ўжо не было) ці зьмясьцілі ў зьвярынцы залескага парку.

У 1807 г. у Агінскіх нараджаецца дачушка Соф’я, але заўчасна памірае. Хутка сям’я ад’яжджае за мяжу, і Амелія «адкрывае» Эўропу — Вэнэцыю, Парыж. У Флярэнцы

нараджаецца яе брат Ірэнюш. Пасьля — сястра Эма, якой Амелія аднойчы падаравала мэханічную ляльку. «Ужо назаўтра бязлітасна нажніцы маёй сястры абрэзалі буйныя валасы лялькі, яе бальная сукенка, з такім стараньнем адбеленая, была жахліва скамечаная, а спружына жыцця назаўсёды зламана» (з нататкі Амеліі).

Першыя ўрокі музыкі Амеліі даваў бацька. Пасьля, у 1811 г., князь запрасіў з Парыжу музыку і кампазытара Джузэпэ Паліяні. Пад яго кіраўніцтвам «князёўна ня толькі дайшла да высокай ступені дасканаласьці ў ігры на фартэпіяна, але набыла рэдкія ў твае часы сярод панянак тэарэтычныя веды, дастатковыя, каб зь лёгкасьцю складаць музыку для хатніх спэтакляў, сольныя і харавыя сьпевы ў суправаджэньні інструмэнтаў» (з успамінаў сына Амеліі Карала Бэрнарда).

Пра паэтычныя здольнасьці Амеліі сьведчыць яе зборнік вершаў «да выпадку». Яна і малявала добра — захаваліся два яе краявіды залескага парку. Здольнасьці дачкі Агінскага толькі ў наш час «культу вузкіх прафэсіяналаў» выглядаюць экстраардынарна і нязвычайна. Тады ў выхаваньні дзяцей разнастайнасьць здольнасьцяў і ўнівэрсальнасьць ведаў была нормай.

У 1822 г. Агінскія едуць у Італію. Яны жывуць ля Флярэнцы, на віле сярод Фэсальскіх узгоркаў. Раніцай Амелія ходзіць у мясцовы касцёл Сьв. Францыска, у час вандровак Агінскія наведваюць пляц Мікелянджэла, зь якога адкрывалася панарама на Флярэнцыю. У 2000 г. дзеці з Залесься і Смургоняў былі на тым пляцы, глядзелі на панараму сучаснай Флярэнцыі...

Князь Міхал ужо ніколі не вярнуўся ў свае «Паўночныя Атэны». Пра сьмерць бацькі ў кастрычніку 1833 г. Амелія даведаецца, жывучы ў Мемелі (Клайпеда) з мужам Каралем Тэафілам Залускім. (Яны вянчаліся ў віленскім касцёле Сьв. Тарэсы ў 1826 г.)

Івоніч, кармацкая сядзіба Залускіх, як і Залесьсе, сталася цэнтрам культурнага жыцця. Быў там нават аркестар. Для гасьцей гучалі творы знакамітых кампазытараў, у тым ліку — князя Міхала. Тамсама дачка Агінскага стварыла цыкл вальсаў «Рэха Івоніча».

У 1858 г. Амелія памерла і была

пахаваная ў Івонічы. Ад яе шлюбу з Каралем засталіся пяць сыноў і чатыры дачкі, якія і вялі далей лінію роду Агінскіх.

Цяпер у Вялікай Брытаніі жывуць прапраўнукі Амеліі — Андрэй (1929 г.н.) ды Іва (1939 г.н.) Залускія, якія самі ўжо маюць унукаў. Браты — музыкі. Сп. Андрэй напісаў кнігу «Час і музыка М.К. Агінскага», а сп. Іва канцэртае ў Эўропе, выдаў два CD «Музыка дынастыі Агінскіх». У 1996—97 г. яны наведвалі Залесьсе.

...Пасьля сьмерці Амеліі яе шматлікая сям’я зьбіралася ў Івонічы. Увечары, паводле сямейнай традыцыі, музыкавалі. Аднога разу Караль Бэрнард выканаў дзедаў «Марш-экспромт», які ў ліпені 1803-га весела граў сам князь Міхал. Перад гэтым Агінскі выпіў кілішак чырвонага віна і, выйшаўшы на ганак, радасна салютаваў з стрэльбы ў паветра — у гонар нараджэньня дачкі... У ліпенскі дзень дзьвесьце гадоў таму.

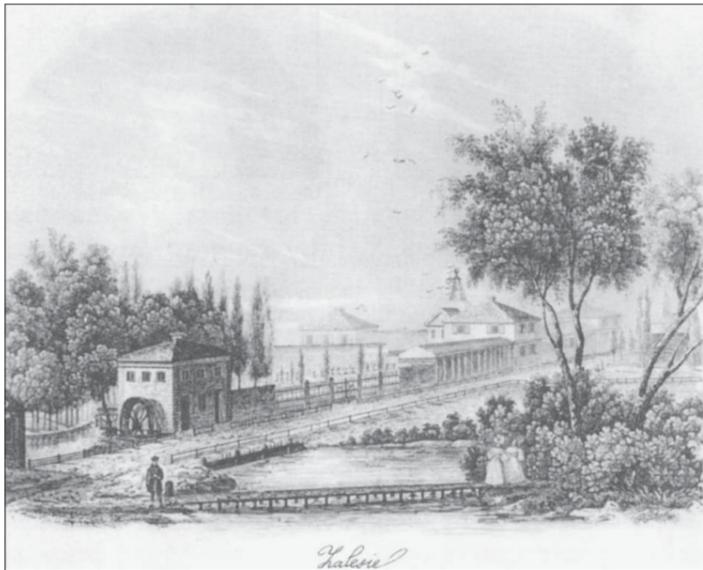
Сяргей Верамейчык

Лявон Вольскі Што слухаў, што пачуў

Раз-пораз цікава паслухаць стары добры рок-н-рол. Вось ты едзеш у машыне, і хочацца чагосьці «аўтамабільнага». Напрыклад, «ZZ TOP». Дзеля гэтага я адмыслова набыў новую плытку барадатых дзядзькаў. Называецца яна «Mescalero». Вокладка — нібыта гэта не вядомыя тэхаскія аўтамабільныя каўбоі з гітарамі, а нейкі панк-ска гурт, які ў труне бачыў усю сусьветную камэрцыю. Зрэшты, што ж такое mescalero? Ну, мэскалін — гэта галоцыйна-генны алькалэід, які выпрацоўваецца кактусам пэёт. Мэскалін калісьці выкарыстоўвалі актэкі ў часе сваіх набажэнстваў. Ён спажаўваецца й цяпер індзейцамі падчас адпраўленьня культуры. Такім чынам, mescalero — чалавек, што актыўна спажаўвае мэскалін. Назоў, безумоўна, жартоўны. Бо, як я прачытаў на адпаведным сайце, мэскалін не выклікае фізычнае залежнасьці, а дзеля таго, каб выклікаць залежнасьць псыхічную, яго ў сьвечце замала. Хапае хіба толькі на індзейцаў.

Цяпер пра зьмест альбому. Досыць разнастайныя пятнаццаць трэкаў, якія сынтэзуюць тэхаскі блюз, рок-н-рол і індастрыэл. Дасканалы падобраны электронны гукі (час ад часу гэтая электроншчына гучыць даволі экстрэмальна) цікава нітуюцца з драйвавымі гітарамі ZZ TOPаў. Ня ведаю, ці сьпявалі барадатыя вэтэраны року раней па-гішпанску, але на «Mescalero» гэта актыўна практыкуецца. Асабліва мяне ўразіла павольная песенька «Que Lastima», якая гарманічна й мэлядычна нагадвае народную (а калі гэта ня так, дык папросту вельмі ўдала стылізаваная). Карачэй, прыемна набыць гэтка «вэтэраністы» дыск, а пачуць на ім, апроч напрацаваных хадзоў і матываў, самы сапраўдны пошук. Гэта датычыць і гучы, і зьместу. І яшчэ прыемна, што ва ўсім гэтым прысутнічае пэўная іронія, якая заўжды ўпрыгожвае любы творчы прадукт.

Залесьсе. Краявід сядзібы, 1822 г., малюнак Леанарда Ходзькі

П Р Э М ’ Е Р А

Каханьне з украінскім акцэнтам

Прэм’ера Купалаўскага тэатру «Каханьне ў стылі барока» паводле п’есы Яраслава Стэльмаха глядзіцца на адным дыханьні. Гэта яскравы, багата аформлены спэтакль (чаго вымагае сама назва). У пастаноўцы адчуваецца рука майстра (рэжысэр — Барыс Утораў, мастак — Барыс Герлаван). Спэтакль можна было б ахарактарызаваць як *музычную камэдыю* — дынамічную й дасціпную. Ні дзеянне, ні мастацка-рэжысэрскае ўвасабленьне не дадуць задрмаць нават самаму стомленаму глядачу. Закручаная інтрыга, рух сцэны, які спрыяе лягічнаму падзелу спэтаклю, фаніная музыка (дзякуй Уладзімеру Кандрусевічу). Мужчыны выяўна пазнаюць сябе ў галоўным герою — гуляку й жыцццялюбам Графу (Андрэй Кавальчук), і па залі пэрыядычна прабягае іх змоўніцкі сьмех. Жанчыны-глядачкі ўяўляюць сябе цнатлівымі й разумнымі прыгажунямі Алянамі (Вольга Фадзеева) і

сакочуць, пазнаючы «нявінныя» жаночыя хітрыкі. Але спэтакль не пра гэта. Ён пра каханьне. Пра тое, што з першага позірку ў вечнае, як неба, хоць і не пазбаўленае драматызму ды недарэчнасьцяў.

Жыве сабе пан Граф і нікога не чапае. Гаворыць з украінскім акцэнтам, балое з сябрамі Шумыцкім (Уладзімер Рагаўцоў) і Кушчам (Вячаслаў Паўлюць), п’е, сьпявае, палое з незаманым п’яніцам-сабакаром Аньсымам (Мікалай Кучыч). І тут раптам заяўляецца да яго нарочная Аляна. Горшага гора нельга й прыдумаць, бо нявеста (як на Графаў успамін васьмігадовай даўніны) непрыгожая, дурная й няыхаваная. Граф хоча заставацца свабодным і незалежным. Ужо ж ён ведае, што сталася зь ягонымі жанатымі былымі сябрамі! Але, згодна з заветам бацькоў, калі Граф адмовіцца ажаніцца з Алянай, усе ягоныя маёнткі прыойдуць да яе. Адзіны ратунак — зрабіць так, каб сама нарочная пе-

радумала. З гэтай мэтай сапраўдны Граф робіцца сабакаром, а замест яго напаказ выстаўляюць пераапанутага «Грахам» Аньсыма. Прыемна паглядзець на Мікалая Кучыча ў гэтай ролі. Ён, як заўжды, — вялікая радасьць для сэрца, якое прагне камэдыі.

Тым часам Аляна ды яе бойкая пакаёўка Ярыся (Марына Гардзіёнак) дазнаюцца пра намеры мужчынаў і распрацоўваюць хітрамудры плян помсты...

Усё скончыцца, натуральна, прызнаньнямі ў каханьні ды шлюбамі. Выглядае гэта зусім ня пошла, а пацешна, як тое й мае быць. А змагароў за канцоўку, якая б адпавядала добрамусту (ня блытаць з гепі-эндэма), задаволіць апошняя фраза спэтаклю. Гэта — пераасэнсаваныя заключныя радкі з «Рамэо й Джульеты», якія ў мяне, жанчыны закаханай і рамантычнай, язык не павернецца прывесці. Таму — наперад, у тэатр!

Марыя Салаўёва

Уладзімер Рагаўцоў (Шумыцкі) зьлева і Вячаслаў Паўлюць (Кушча)

11 ліпеня пятніца

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 18.00, 23.00 Навіны.
6.10, 7.10 Добрай раніцы, Беларусь!
8.10, 18.15 «Агентства НЛС». Сэрыял.
9.10, 17.15 «Псі-фактар». Сэрыял.
10.05 Сад мары.
10.30 «На скрыжаваньнях Эўропы».
11.00 Падарожжа дылетанта.
11.10, 21.55 «Каралева сэрадаў». Сэрыял.
12.15 Добры дзень, Беларусь!
13.05 «Плач перапёлкі». Сэрыял.
14.10 «Піянеры эгіптазнаўства». Сэрыял.
15.15 «Далікатны ўзрост». Сэрыял.
15.45 «Казка пра стары дуб». Мультифільм.
16.00 Фільм — дзецям. «Рыжы, сум-

ленны, закаханы». 2-я сэрыя.
19.00 Дэтэктыў «Зборшчык падаткаў». ЗША.
20.45 Кальханка.
21.00 Панарама.
21.45 Навіны рэгіёну.
22.50 Зона Х.
23.15 Драма «Івін А.».

● СТБ

6.30 «Паўэр рэйджэрс, ці Магутныя рэйджэры». Сэрыял.
6.55, 15.25 «Гаджэт і Гаджэціны». Мультифільм.
7.20, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
7.30, 13.30, 16.00, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
7.50, 19.55 «СТБ-спорт».
8.00 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьевай».
8.05 «Менск і менчкі».
8.10, 22.55 «Тэхналегія».
8.20 Баявік «Атрута». ЗША—Канада, 1996.

9.55 «Турпаход».
10.05, 20.30 «Аўтапанарама».
10.20, 23.25 «Пясчанья каралі». Дак. фільм.
11.05 «Тэатральныя гісторыі».
11.20 «Віно каханьня».
12.55 «Народ супраць». Тэлегульня.
13.50, 18.35 «Ссунуты». Сэрыял.
14.40 Мультифільм.
15.00 «Чалавек-павук». Мультифільм.
16.15 «Цені зьнікаюць апоўдні».
18.05 «Філярманічны тыдзень».
18.10 «Сьвецкая хроніка».
18.20 «Менск і менчкі».
18.25 «Тэма дня».
20.05 «Рэактыўны бокс».
20.20 «Добры вечар, маленькі...».
20.50 Трылер «Абарона». ЗША, 2001.
23.05 «Навіны СНД».
0.10 Маст. фільм «Гатака».

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.10 Нашы навіны.

8.05 «Добрай раніцы».
9.05 «Зямля каханьня, зямля надзеі». Сэрыял.
9.50 «Ня толькі пра футбол».
10.10 Сэрыял «Каралева Марго».
12.00 Сэрыял «Твінісы».
15.20 Фільм «Без асаблівай рызыкі».
16.40 «Куміры».
17.05 Сэрыял «Лялька».
18.10 «Вялікае мыцьцё».
19.05 «Жарт за жартам».
20.00 Час.
21.00 «Поле цудаў».
22.05 Сэрыял «Ледавіковы перыяд».
23.20 Камэдыя «Паліцэйская акадэмія. Першае заданьне». ЗША, 1985.

● РТР

7.45 Сэрыял «Калі нявеста вездзьма».
8.40 Сэрыял «Цені зьнікаюць апоўдні».
9.45, 18.50 Весткі. Дзяжурная часьць.
10.00, 19.00 Весткі.
17.50 «Аншыля».
19.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.

19.50 «Дабранач, дзеці!».
19.55 «Розная бурда».
21.35 Маст. фільм «Ахілесова пята».

● Культура

15.05 «Канец Рэнэсансу». Дак. фільм.
16.05 «Літаратурнае Перадзелкіна».
16.35 «У сьвеце танцу».
17.30, 23.00 Навіны культуры.
17.45 «Зоркі Белых начэй».
18.15 Гістарычныя канцэрты.
19.10 «Эндзі Пэндзі». Мультифільм.
19.15 «Эпізоды».
19.55 «Шукаю чалавека». Маст. фільм. 1973.
21.25 «Лінія жыцця».
22.20 Блеф-клуб.
23.25 «Хто там...».

● НТВ

9.00 Сёньня раніцай.
9.20 Надвор'е.
9.25 «Без рэцэпту».

10.00 Кватэрнае пытаньне.
11.00, 16.00, 18.00 Сёньня.
14.35 «Прынцып даміно».
16.30 Сэрыял «Хуткая дапамога-2».
17.25 «Каманда.гу».
18.35 Сэрыял «Вуліцы разьбітых ліхтары».
19.40 Баявік «Недараваны». ЗША, 1992.
22.20 Супэрбок. Косыя Цэю супраць Ахмэда Сантаса.

● Эўраспорт

9.30 Ветразевы спорт.
10.00 Гольф.
11.15, 14.45, 23.00 Вяляспорт.
12.30, 19.00 Футбол.
20.00 Сьпідвэй.
21.00 Фітнэс.
22.00 Самы дужы чалавек.
0.15 Аўтачасопіс.
1.15 Матагонкі.
1.45 Экстрэмальныя віды спорту.

12 ліпеня субота

● БТ

7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.15 «Крыс Каларада». Мультифільм.
7.40 5 цудаў.
7.50 «Не зьявай!».
8.15 Існасьць. Духоўная праграма.
8.50 «Усё нармальна, мама!».
9.30 Маст. фільм «Выратаваньне ў каханьні». 1-я частка.
11.05 Здароўе.
11.35 Тэлевізійны Дом кіно.
12.15 Вясялая сямейка.
12.45 Падарожжа дылетанта.
13.00 Сола для дэбютанта.
13.10 Плянэта АРТ.
13.35 «Ёсьць толькі міг...».
14.10 Сэрыял «Чыста ангельскае забойства».
15.15 «Сардэчна запрашаем у Ліван!».
15.35 КВК.
17.15 Лёгка атлетыка.
17.45 «На скрыжаваньнях Эўропы».

18.15 Камэдыя «Асаблівасьці нацыянальнага паляваньня».
19.55 Дэзэнік фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску-2003».
20.10 Панарама.
21.00 Урачыстае адкрыцьцё XII Міжнароднага фэстывалю мастацтваў «Славянскі базар у Віцебску-2003».
0.25 Фільм «Вэн Уайлдэр — кароль вечарын».

● СТБ

7.25 «Дэніс-непасада». Мультифільм.
7.50 «Дыназаўры». Мультифільм.
8.15 Фільм «Тры арэшкі для Папялушкі».
9.45, 19.55 «СТБ-спорт».
9.55 «Рэактыўны бокс».
10.10 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьевай».
10.35 «Анфас».
10.50 «Разам».
11.20 «Партрэт у інтэр'еры».
11.35, 20.15 Кінараман «Два капітаны».
12.50 «Рамонт».
13.05 Маст. фільм «Пароль ведалі двое».

14.50 «Падарожжа ў Дудуткі». Відэанальнага паляваньня».
15.25 «Усё пра сабак. Басэнжэр». Дак. фільм.
15.50 «Клюб «Белы папугай».
16.45 «Вовачка-2». Сэрыял.
17.20 «Найлепшыя шоў сьвету з Урмасам Отам».
18.15 Канцэрт зорак сусьветнай поп-музыкі з Ратэрдаму.
19.30 «24 гадзіны».
21.35 Баявік «Зоркавая брама».
23.40 «Навіны СНД».
0.00 Драма «Цень ваяра». Японія, 1980.

● АНТ

8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.25 Грай, гармонік любові!
9.00 Слова пастыра.
9.15 Здароўе.
10.00, 14.00 Навіны.
10.10 «Смак».
10.30 Сьмехпапанарама.
11.10 Камэдыя «Гараж».
12.55 «Падарожжа натураліста».
13.25 «Каб памяталі...».
14.15 Дыснэй-клуб.

14.40 Ералаш.
14.50 Дак. фільм «Прохараўка. Утаймаваньне «Тыгра»».
15.15 Ідалы.
15.45 Сэрыял «Цёмныя анёл».
16.35 «Вялікае мыцьцё».
18.30 Песьня году.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
20.55 «Хто хоча стаць мільянерам?».
22.00 Арнольд Шварцэнэгер і Лінда Гамільтан у баевіку «Тэрмінатар». ЗША, 1984.
23.55 Мэлядрама «Як зрабіць ласкутную коўдру». ЗША, 1995.

● РТР

8.45 «Ранішня пошта».
9.15 «Сто да аднаго».
10.05 «Сам сабе рэжысэр».
11.00 «У пошуках прыгод».
11.55 «Бацька». Маст. фільм.
13.00 Весткі.
13.20 Дэтэктыў «Пяць хвілін страху».
1985.
15.00 Футбол. Чэмпіянат РФ. «Крылы Саветаў» (Самара) — «Тарпэда» (Мас-

ква).
17.00 «Мая сям'я».
18.00 «Аншыля».
19.00 Весткі.
19.20 Дэтэктыў «Забойства ў Белым доме». ЗША, 1997.
21.25 Драма «Падман», ЗША.

● Культура

11.35 «Юнга са шхуны «Калюмб». Маст. фільм.
12.50 «Прыстасаваны да жыцця ў прыродзе».
13.15 «Партытуры не гараць».
13.45 Зорныя гады «Ленфільму».
14.25 «Пётар Першы». Маст. фільм.
17.40 Магія кіно.
18.05 «Брава, Марыінскі!»
18.45 «Сфэры».
19.25 «Сакратаркі». Тэлеспектакль.
21.00 Навіны культуры.
21.20 «Вялікія раманы дваццатага стагодзьдзя».
21.50 «Лэдзі і герцаг». Маст. фільм.

● НТВ

9.05 Кулінарны паядынак.

10.00 Кватэрнае пытаньне.
10.50 «Лято 6 з 49».
10.55 Надвор'е.
11.00, 15.00 Сёньня.
11.15 «Фактар страху».
12.00 «Служба выратаваньня».
12.30 Дэтэктыў «Бяз бачных прычын».
14.05 Свая гульня.
15.20 «Жаночы погляд».
15.55 Баявік «Манах-2. Вяртаньне ў Шаалін».
17.45 Бокс.
18.50 Сэрыял «Агент нацыянальнай бясьпекі».
20.00 «Асабісты ўнёсак».
21.00 Баявік «Усё тое, пра што мы так доўга марылі».
23.15 «Усё адразу!».

● Эўраспорт

9.30, 21.00 Футбол.
11.15, 23.00 Вяляспорт.
19.00 Снукер.
0.15 WATTS.
0.45 Экстрэмальныя віды спорту.
1.15 Матагонкі.
1.45 Індыкар.

13 ліпеня нядзеля

● БТ

7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.15 «Крыс Каларада». Мультифільм.
7.40 5 цудаў.
7.50 Мультиклуб.
8.30 Арсенал.
9.00 Альхімія слова.
9.05 «Сузор'е надзей».
9.30 Маст. фільм «Выратаваньне ў каханьні». 2-я сэрыя.
11.00 Дэзэнік фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску-2003».
11.10 Сад мары.
11.40 «Новая калекцыя».
12.15 «Усё нармальна, мама!».
13.00 «Ваша лятэ» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
13.40 Сьвятны Беларусі.
14.05 Сэрыял «Чыста ангельскае забойства».
15.15 Лёс чалавека.
15.45 Сэрыял «Барацьба за выжываньне».
16.40 Кліп-абойма.
17.20 Фільм «Рока і яго браты».
20.20, 22.00 Дэзэнік фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску-2003».
20.40 Тэлебаромэтар.
21.00 Панарама. Падзеі тыдня.
0.35 Бокс. Баі наймацнейшых прафэсіяналаў сьвету. Рыкарда Маэрга — Вэрнан Форэст.

● СТБ

7.25 «Дэніс-непасада». Мультифільм.
7.50 «Дыназаўры». Мультифільм.
8.15 Фільм — дзецям. «Агонь, вада і медныя трубы».
9.35 «СТБ-спорт».
9.50, 19.35 «Аўтапанарама».
10.10 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьевай».
10.35 «Менск і менчкі».
10.45 «Сьвецкая хроніка».
10.55 Арт-экспрэс. Культурнае жыцьцё сталіцы.
11.10 «Запрашаем паскардзіцца...».

11.20 «Філярманічны тыдзень».
11.25 «Плянэта людзей».
11.40, 20.40 Кінараман «Два капітаны».
12.50 «Добры дзень, доктар!».
13.05 Баявік «Вайна Логана».
15.05 Камэдыя «Дзяўчаты».
16.45 «Навіны сусьветнай шоў-індустрыі».
17.15 «Мэтафізыка Пецярбургу». Тэлефільм.
18.15 «168 гадзін».
19.05 «Пакуль гарыць сьвечка...».
19.55 «Асабісты інтэрас».
21.55 «Гульнівы рэфлекс».
22.10 «Навіны СНД».
22.30 Баявік «Бітва з дэманам». ЗША.

● АНТ

8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.20 Армейскі магазын.
8.50, 14.15 Дыснэй-клуб.
9.15 «У сьвеце жывёл».
10.00, 14.00 Навіны.
10.10 «Падарожныя нататкі».
10.30 Пакуль усе дома.
11.10 Дог-шоў.
11.50 «Новы дзень».
12.40 «Куміры».
13.10 Ералаш.
13.20 «Клюб падарожнікаў».
14.45 «Выбар».
15.25 Камэдыя «Добра сядзім».
16.40 Жывая прырода.
17.40 «Што сьвет думае пра Амэрыку».
18.45 КВК.
20.30 Контурны.
21.10 Баявік «Сонца, якое ўзыходзіць».
23.35 Канцэрт «Аўтарадзеі — 10 гадоў».

● РТР

9.15 «Гарадок».
9.45 Камэдыя «Гранд-гатэль». Італія, 1982.
11.55 «Мама». Маст. фільм.
13.00 Весткі.
13.20 «Вакол сьвету».
14.15 «Дыялёгі пра жывёл».
15.20 «Пугаўкіну — 80! Але не пра тое гаворка...»
16.05 «Пакой сьмеху».

17.05 Камэдыя «Спортлято-82».
19.00 Весткі.
19.20 Адкрыцьцё XII Міжнароднага фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску».
21.10 Дэтэктыў «На мяжы вар'яцтва».

● Культура

11.40 «Рыцары сьмеху».
12.05 «Ну, пачакай!». Мультифільм.
12.50 «Прыстасаваны да жыцця ў прыродзе».
13.20 «Сустранемся ў «Чайцы». Немцы ў Санкт-Пецярбургу». Дак. фільм.
13.50 Опэра «Князь Ігар».
17.20 Мультифільм.
17.55 «Было ў асобах».
18.35 «Замкі жахаў». Сэрыял.
19.00 «Селянін». Дак. фільм.
19.50 «Дванаццаць крэслаў». Маст. фільм.

● НТВ

9.20 Сэрыял «Каханьне ўдаўца».
10.15 «Расьлінае жыцьцё».
10.50 «Кена».
10.55 Надвор'е.
11.00, 15.00 Сёньня.
11.15 «Фактар страху».
12.05 Камэдыя паводле апавяданьняў М.Зошчанкі «Ня можа быць!».
13.55 Смачныя гісторыі.
14.05 Свая гульня.
15.20 «Жаночы погляд».
15.55 Мультифільм «Малыш і Карлсан» («Саюзмультифільм»)
16.15 Гісторыі паляўнічага на кракадзілаў.
16.45 Баявік «Зацяжны скачок». ЗША, 2000.
18.45 Сэрыял «Агент нацыянальнай бясьпекі».
20.00 Надочы.
21.30 Фільм «Тры гісторыі».

● Эўраспорт

9.30, 2.00 WATTS.
10.00, 17.00, 23.00 Вяляспорт.
11.00 Плаваньне.
12.00 Мота Гран-пры.
19.00 Лёгка атлетыка.
22.00, 1.00 Супэрбайк.
0.00 Аўтагонкі.

Басовішча-2003

БЗМ «Беларускі Шлях» запрашае далучыцца да вандроўкі на рок-фэст «Басовішча», які адбудзецца **18–19 ліпеня** (пятніца—субота) ў мястэчку Гарадок (Беластоцкае ваяводзтва, Польшча).

У праграме — выступы беларускіх гуртоў: «NRM», «Крама», «Нэйрадзюбель», «Уліс», «Partyzone», «Кальян», «Deviation», «Куклы» й інш.

Ад'езд зь Менску: **17 ліпеня ўвечары**.
Прыезд у Менск: **20 ліпеня ўдзень**.

Для ахвотных — заезд 19 ліпеня ў Беласток з магчымасьцю наведваньня танных харчовага й рэчавага рынкаў.

Агульны кошт
праезду: 22 у.а.

Каардынаты для
кантактаў:
232-54-58; 8-
029-622-57-20
(Зьміцер)

праграма ТВ з 11 да 20 ліпеня

14 ліпеня панядзелак

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
 6.10, 7.10, 8.10 «Добрай раніцы, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
 8.45 Уступныя іспыты па беларускай і расейскай мовах у вышэйшых навучальных установах.
 9.10, 17.05 «Псі-фактар». Сэрыял.
 10.05 Плянэта АРТ.
 10.30 Кліп-абойма.
 11.10, 19.50 «Каралева сэрцаў». Сэрыял.
 12.15 Панарама. Падзеі тыдня.
 13.05 Тэлебаромэтар. Прагноз надвор'я.
 13.20 «Славянскі базар у Віцебску-2003». XII Міжнародны конкурс маладых выканаўцаў эстраднай песні «Віцебск-2003». Фінал (дзень першы). Передача зь Віцебску.
 14.50 «Хто першы?». Мультфільм.
 15.20 «Не звай!».
 15.45 «Сузор'е надзей». Нацыянальны

тэлевізійны конкурс юных талентаў.
 16.10 Мультыклуб.
 16.50 5 цудаў.
 18.15 «Нялюбае Богам месца. Сустрэча праз гады».
 18.35 3 дакладных крыніц.
 18.50 Сусьветная калекцыя кароткамэтражных фільмаў. «Выпадковы, жорсткі, «Кепскі сабака» (ЗША).
 19.35 Дзёньнік фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску-2003».
 20.45 Калыханка.
 21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
 21.45 Навіны рэгіёну.
 22.00 «Славянскі базар у Віцебску-2003». XII Міжнародны конкурс маладых выканаўцаў эстраднай песні «Віцебск-2003». Фінал (дзень другі). Трансляцыя зь Віцебску.

● СТВ

6.30 «Паўэр рэйджэрс, ці Магутныя рэйджэры». Тэлесэрыял.
 6.55, 15.25 «Гаджэт і Гаджэціны». Мультсэрыял.
 7.20 «168 гадзін».
 8.05 «Менск і менчукі».
 8.10, 23.15 «Тэхналегія».
 8.20 Кіно: трылер «Абарона». ЗША, 2001.

10.00, 20.15 «Гульнявы рэфлекс».
 10.10 «Асабісты інтэрас».
 10.50 «Дыялёг з усім сьветам»: «Шукальнікі золата». Дзёньнік экспэдыцыі ў рэальным часе, 1-я сэрыя.
 11.25 «Шалёны сьвет» Дак. фільм.
 12.00 «Віно каханьня».
 12.55 «Народ супраць» Тэлегульня.
 13.30, 16.00, 19.30, 22.40 «24 гадзіны».
 13.55, 18.35 «Ссунуты». Тэлесэрыял.
 14.45 Мультфільм.
 15.00 «Чалавек-павук». Мультсэрыял.
 16.20 «Кіно»: «Цені зьнікаюць апоўдні», 7-я сэрыя.
 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
 18.05 «Патрэт у інтэр'еры».
 18.20 «Арт-экспрэс». Культурнае жыццё сталіцы.
 19.55 «СТВ-спорт». Тэлеальманах.
 20.25 «Добры вечар, маленькі...».
 20.35 Кіно: баявік «Мощны арэшак-3».
 23.15 «Навіны СНД».
 23.30 «Сталічны футбол з Аляксандрам Пуцілам». Спартыўная праграма.
 0.00 Кіно: фільм жахаў «Прылада забойства».

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.45 Нашы навіны.

8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».
 9.05 Контурал.
 9.45 «Зямля каханьня, зямля надзеі». Сэрыял.
 10.30 Баявік «Сонца, якое ўзыходзіць». ЗША.
 12.30 Сьледства вядзе Калабоў.
 15.50 Сэрыял «Ваш ход, інспэктар». 1-я сэрыя. ЗША.
 16.40 «Куміры».
 17.05 «Лялька». Сэрыял.
 18.10 Прэм'ера. Дак. фільм «Самы сакратны палігон Амерыкі».
 18.55 Чакай мяне.
 20.00 Час.
 21.00 Ток-шоў «Выбар».
 21.45 Прэм'ера. Сэрыял «Шпіёнка». 1-я сэрыя. ЗША.
 22.55 «За кулісамі». Сэрыял.
 23.55 Трылер «Жонка багача». ЗША.

● РТР

7.45 Камэдзя «Спортлято-82».
 9.40, 18.50 Весткі. Дзяжурная часць.
 10.00, 19.00 Весткі.
 17.50 «Камісар Рэкс». Тэлесэрыял.
 19.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.
 19.50 «Дабранач, дзеці!».
 19.55 Тэлесэрыял «Па імені Барон...».
 21.00 Дэтэктыв «Марш Турэцкага. Бруд-

ныя гульні». 1-я сэрыя.
 22.00 Фэстываль «Славянскі базар-2003». Дзень Беларусі. «Зорка Мулявіна». Гала-канцэрт.
 23.00 Дзёньнік фэстывалю «Славянскі базар-2003».

● Культура

17.30 Навіны культуры.
 17.50 Крэмль музычны.
 18.30 «Трынаццаць плюс...». Акадэмік Павал Чаранкоў.
 19.10 «Эндзі Пендзі». Мультсэрыял.
 19.20 V Міжнародны тэатральны фэстываль імя А.Чэхава. Т.Мондзаэмон. «Самагубства закаханых у Санэдазкі».
 21.10 «Прыбыццё цягніка». Дак. фільм.
 21.25 «Тым часам» з Аляксандрам Архангельскім.
 22.05 «Я ведаў Джона Ленана». Дак. фільм.
 23.00 Навіны культуры з Уладзіславам Фляркоўскім.
 23.25 «Начны палёт».

● НТВ

9.00 «Сёньня раніцай».
 9.20 Надвор'е на заўтра.
 9.25 Маст. фільм «Карона Расейскай імперыі, ці Зноў нялюбыя», 1-я сэрыя.

15 ліпеня аўторак

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
 6.10, 7.10 «Добрай раніцы, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
 8.10, 18.15 «Агенцтва НЛС». Сэрыял.
 9.10, 17.10 «Псі-фактар». Сэрыял.
 10.05 Існасьць.
 10.30 «Есьць толькі міг...».
 10.55 3 дакладных крыніц.
 11.10, 19.50 «Каралева сэрцаў». Сэрыял.
 12.20 «Добры дзень, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
 13.15 «Плач перапёлкі». Сэрыял («Беларусьфільм»)
 14.25 «Піянеры эгіптазнаўства». Дак. сэрыял.
 14.50 «Упершыню на арэне». Мультфільм.
 15.15 «Далікатны ўзрост». Сэрыял.
 15.45 «Сэрца сьмелых». Мультфільм.
 16.00 Фільм-казка «Прададзены сьмех» («Беларусьфільм»). 1-я сэрыя.
 19.10 Спартыўная гімнастыка. Адкрыты кубак Беларусі памяці Р.Ваткіна і чэмпі-

янат Беларусі ў асобных практыкаваньнях.
 19.35 Дзёньнік фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску-2003».
 20.45 Калыханка.
 21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
 21.45 Навіны рэгіёну.
 22.00 «Славянскі базар у Віцебску-2003». «Малёды Дняпра». Гала-канцэрт майстроў мастацтваў Украіны. Трансляцыя зь Віцебску.

● СТВ

6.30 «Паўэр рэйджэрс, ці Магутныя рэйджэры». Тэлесэрыял.
 6.55, 15.25 «Гаджэт і Гаджэціны». Мультсэрыял.
 7.20, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
 7.30, 13.30, 16.00, 19.30, «24 гадзіны».
 7.50, 19.55 «СТВ-спорт». Тэлеальманах.
 8.10, 22.40 «Тэхналегія».
 8.20 Кіно: «Мощны арэшак-3».
 10.25 «Гульнявы рэфлекс».
 10.35 «Сталічны футбол з Аляксандрам Пуцілам». Спартыўная праграма.
 11.00 «Пакулы гарыць сьвечка».
 11.30 «Шалёны сьвет». Дак. фільм.
 12.00 «Віно каханьня».
 12.55 «Народ супраць». Тэлегульня.
 13.50 «Ссунуты». Тэлесэрыял.

14.40 Мультфільм.
 15.00 «Чалавек-павук». Мультсэрыял.
 16.20 Кіно: «У пошуках капітана Гранта», 1-я сэрыя.
 18.05 «Добры дзень, доктар!».
 18.20 «Менск і менчукі».
 18.25 «Тэма дня».
 18.35 «Каханьне імператара». Тэлесэрыял.
 20.05 «Запрашаем паскардзіцца».
 20.15 «Добры вечар, маленькі...».
 20.25 «Жыццё зь крыміналом».
 20.45 Кіно: «У чорных пясках».
 22.50 «Навіны СНД».
 23.05 «Баянец Елізар'еў. Люстра часу». Дак. фільм.
 0.20 Кіно: трылер «Відавочца» (ЗША).

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.10 Нашы навіны.
 8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».
 9.05 Камэдзя «Кліфард».
 10.35 «Каралева Марго». Сэрыял.
 11.30 Дыснэй-клуб: «Кім Пяць-з-плюсам».
 12.50 Сэрыял «Ваш ход, інспэктар».
 16.10 «Лялька». Сэрыял. Заклучныя сэрыі.
 18.10 «Саці».
 18.35 Прэм'ера. Сэрыял «Герой нашага племені».
 19.05 «Зямля каханьня, зямля надзеі».

Сэрыял.
 20.00 Час.
 21.00 «Ня толькі пра футбол». Спартыўны агляд.
 21.25 Прэм'ера. Сэрыял «Шпіёнка».
 22.15 «За кулісамі». Сэрыял.
 23.20 Прэм'ера. «Золата Аляксандра Македонскага». Дак. фільм.
 0.00 «На футболе» зь Віктарам Гусевым.

● РТР

7.45, 19.55 Тэлесэрыял «Па імені Барон...».
 8.45 Тэлесэрыял «Цені зьнікаюць апоўдні».
 9.45, 18.50 Весткі. Дзяжурная часць.
 10.00, 19.00 Весткі.
 17.50 «Камісар Рэкс». Тэлесэрыял.
 19.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.
 19.50 «Дабранач, дзеці!».
 21.00 Дэтэктыв «Марш Турэцкага. Брудныя гульні». 2-я сэрыя.
 22.00 Фэстываль «Славянскі базар-2003». Конкурс маладых выканаўцаў эстраднай песні.
 23.40 Дзёньнік фэстывалю «Славянскі базар-2003».

● Культура

15.15 «Гісторыя Зямлі». Дак. сэрыял (Вялікабрытанія, 1998). 1-я сэрыя.

16.05 «Літаратурнае Перадзелкіна». «Я дваранін з арбацага двара...». Фільм 8-ы. Частка 1-я.
 16.35 «Жонка фэрмэра». Дак. сэрыял (ЗША, 1998). 5-я сэрыя.
 17.30 Навіны культуры.
 17.50 Крэмль музычны.
 18.30 «Трынаццаць плюс...». Акадэмік Ігар Там.
 19.10 «Эндзі Пендзі». Мультсэрыял.
 19.15 Да юбілею рэжысэра. «Цяжка быць Германам». Дак. фільм. Рэжысэр А.Санаева.

20.10 Рэтраспэктыва фільмаў Аляксея Германа. «Сёмы спадарожнік». Маст. фільм («Ленфільм», 1967). Рэжысэр А. Герман, Г.Аронаў.
 21.35 Ток-шоў «Акестравая яма». Вядучы А.Варгафік.
 22.15 150 год з дня нараджэньня Марыі Ярымовай. «Унутраны чалавек».
 23.00 Навіны культуры з Уладзіславам Фляркоўскім.
 23.25 «Начны палёт».

● НТВ

9.00 «Сёньня раніцай».
 9.20 Надвор'е на заўтра.
 9.25 Маст. фільм «Карона Расейскай імперыі, ці Зноў нялюбыя», 2-я сэрыя.

16 ліпеня серада

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
 6.10, 7.10 «Добрай раніцы, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
 8.10, 18.15 «Агенцтва НЛС». Сэрыял.
 9.10, 17.15 «Псі-фактар». Сэрыял.
 10.00 Тэлевізійны Дом кіно. XII Міжнародны кінафэстываль «Залаты Віцязь» (г.Калуга).
 10.30 Здароўе. Тэлечасопіс.
 10.55 Сола для дэбютанта. Кацярына Анохіна (цымбалы) і Алена Вавшквіч (фартэпіяна).
 11.10, 19.50 «Каралева сэрцаў». Сэрыял.
 12.15 «Добры дзень, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
 13.15 «Плач перапёлкі». Сэрыял («Беларусьфільм»)
 14.20 «Піянеры эгіптазнаўства». Дак. сэрыял.
 14.45 «Масква — Менск».
 15.15 «Далікатны ўзрост». Сэрыял.
 15.40 «Лясныя падарожнікі». Мультфільм.
 16.00 Фільм-казка «Прададзены сьмех» («Беларусьфільм»). 2-я сэрыя.

19.05 Спартыўная гімнастыка. Адкрыты кубак Беларусі памяці Р.Ваткіна і чэмпіят Беларусі ў асобных практыкаваньнях.
 19.35 Дзёньнік фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску-2003».
 20.45 Калыханка.
 21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
 21.45 Навіны рэгіёну.
 22.00 «Славянскі базар у Віцебску-2003». «Жыццё бяз стралу на зямлі». Гала-канцэрт майстроў мастацтваў Расей. Трансляцыя зь Віцебску.

● СТВ

6.30 «Паўэр рэйджэрс, ці Магутныя рэйджэры». Тэлесэрыял.
 6.55, 15.25 «Гаджэт і Гаджэціны». Мультсэрыял.
 7.20, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
 7.30, 13.30, 16.00, 19.30, 22.30 «24 гадзіны».
 7.50, 19.55 «СТВ-спорт».
 8.00 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьевай».
 8.05 «Менск і менчукі».
 8.10, 22.55 «Тэхналегія».
 8.20 Кіно: «У чорных пясках».
 9.50 «Запрашаем паскардзіцца».
 10.00, 20.30 «Аўтапанарама».
 10.15, 23.20 «Не спыняйся. Гісторыя папулярнай музыкі». Дак. фільм.
 11.10 «Закон і крымінал».

11.25 «Шалёны сьвет». Дак. фільм (ЗША).
 12.00 «Віно каханьня».
 12.55 «Народ супраць». Тэлегульня.
 13.50, 18.35 «Каханьне імператара». Тэлесэрыял.
 14.45 Мультфільм.
 15.00 «Чалавек-павук». Мультсэрыял.
 16.20 Кіно: «У пошуках капітана Гранта», 2-я сэрыя.
 18.05 «Плянэта людзей».
 18.20 «Чысты голас». Дак. фільм з цыклу «Агульны дом».
 20.10 «Турпаход».
 20.20 «Добры вечар, маленькі...».
 20.45 Фантастычны баявік «Прысуд часу» (ЗША—Канада).
 23.05 «Навіны СНД».
 0.15 «Ілюзіён»: Джэймс Кегні ў гангстэрскай драме «Шалёны» (ЗША).

● АНТ

8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 22.30 Нашы навіны.
 8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».
 9.05, 19.05 «Зямля каханьня, зямля надзеі». Сэрыял.
 9.50 «Ня толькі пра футбол». Спартыўны агляд.
 10.10 «Каралева Марго». Сэрыял.
 11.05 «Новы дзень». «Сканэр».
 11.30 Дыснэй-клуб: «Цуды на віражах».
 15.55 Сэрыял «Ваш ход, інспэктар».
 16.45 Прэм'ера. «Юнацтва» Андрэя Дзя-

менцьева».
 17.10 Браты Ліванавы ў баевіку «Трыццаціга тысячцы», 1-я сэрыя. Расея—Германія—Сырыя, 1993 год.
 18.10 Расейскі экстрым.
 18.35 Сэрыял «Герой нашага племені».
 20.00 Час.
 21.00 Прэм'ера. Сэрыял «Шпіёнка».
 21.50 «Зямля пад белымі крыламі». Дак. фільм.
 22.40 Геры Бьюзі ў дэтэктыве «Карціны». ЗША, 1992.

● РТР

7.45, 19.55 Тэлесэрыял «Па імені Барон...».
 8.45 Тэлесэрыял «Цені зьнікаюць апоўдні».
 9.45, 18.50 Весткі. Дзяжурная часць.
 10.00, 19.00 Весткі.
 17.50 «Камісар Рэкс». Тэлесэрыял.
 19.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.
 19.50 «Дабранач, дзеці!».
 21.00 Дэтэктыв «Марш Турэцкага. Кантрольны стрэл». 2-я сэрыя.
 22.00 Фэстываль «Славянскі базар-2003». Дзень Украіны. Гала-канцэрт.

● Культура

15.15 «Гісторыя Зямлі». Дак. сэрыял (Вялікабрытанія, 1998). 2-я сэрыя.
 16.05 «Літаратурнае Перадзелкіна». «Імгненная нашага жыцця апо-весьць...». Фільм 8-ы. Частка 2-я.

16.30 «Жонка фэрмэра». Дак. сэрыял (ЗША, 1998). 6-я сэрыя.
 17.30 Навіны культуры.
 17.50 Да юбілею Андрэя Дзяменцьева. «Усямя пачатак — бацькоўскі дом». Творчая вечарына.
 18.50 «Эндзі Пендзі». Мультсэрыял.
 19.20 Да юбілею рэжысэра. Рэтраспэктыва фільмаў Аляксея Германа. «Мой сябар Іван Лапшына». Маст. фільм («Ленфільм», 1976).
 20.35 Да 1100-годзьдзя Пскова. «Вольжын горад». Дак. фільм.
 21.00 Жывая трансляцыя канцэрту Акадэмічнага сымфанічнага аркестру Санкт-Пецярбургскай філярмоніі пад кіраваньнем Ю.Цямірканова. Трансляцыя зь Пскова.
 23.00 Навіны культуры з Уладзіславам Фляркоўскім.
 23.25 «Начны палёт».

● НТВ

9.00 «Сёньня раніцай».
 9.20 Надвор'е на заўтра.
 9.25 М.Няёлава і Л.Кураўлеў у камэдзі «Дамы запрашаюць кавалераў».
 11.00, 16.00 «Сёньня» з Вольгай Бяловай.
 14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
 16.30 Сэрыял «Хуткая дапамога-2».
 17.25 Залаты фонд НТВ. «Мікалай II. Кола жыцця», 3-я сэрыя.

11.00, 16.00 «Сёньня».
 14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
 16.30 Сэрыял «Хуткая дапамога-2».
 17.25 Залаты фонд НТВ. «Мікалай II. Кола жыцця». 1-я сэрыя.
 18.00 «Сёньня» зь Міхаілам Асокіным.
 18.35, 22.45 Сэрыял «Вуліцы разьбітых літароў. Усё гэта рок-н-рол».
 19.45 Сэрыял «Сьлед пярэваратня», 5-я сэрыя.
 21.00 «Краіна і сьвет».
 21.30 Сэрыял «Клан Сапрана», 5-я сэрыя.

● Эўраспорт

9.30 Плаваньне. Чэмпіят сьвету. Сынхронныя скачкі зь вышы. 10 м. Жанчыны. Барсэлёна. Паўтор.
 10.00 Тэніс. АТР. Фінал.
 11.00 Плаваньне. Чэмпіят сьвету. Скачкі зь вышы. 1 м. Жанчыны. Барсэлёна. Жывая трансляцыя.
 12.45 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Дзявяты этап. Жывая трансляцыя.
 19.00 Плаваньне. Чэмпіят сьвету. Барсэлёна. Жывая трансляцыя.
 22.15 Бокс. Франкфурт. Паўтор.
 23.00 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Дзявяты этап. Агляд.
 1.00 Мота Гран-пры. Вялікабрытанія.

11.00, 16.00 «Сёньня».
 14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
 16.30 Сэрыял «Хуткая дапамога-2».
 17.25 Залаты фонд НТВ. «Мікалай II. Кола жыцця». 2-я сэрыя.
 18.00 «Сёньня» зь Міхаілам Асокіным.
 18.35, 22.35 Сэрыял «Вуліцы разьбітых літароў. Школа «Паўка».
 19.45 Сэрыял «Сьлед пярэваратня», 6-я сэрыя.
 21.00 «Краіна і сьвет».
 21.30 Сэрыял «Клан Сапрана», 6-я сэрыя.

● Эўраспорт

9.30 Веславаньне. Кубак сьвету. Люцэрн.
 11.00, 19.00 Плаваньне. Чэмпіят сьвету. Скачкі зь трампліну. 3 м. Мужчыны. Барсэлёна. Паўтор.
 14.00 Лёгка атлетыка. Гран-пры. Гатэхэд. Паўтор.
 14.45 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Дзясяты этап. Жывая трансляцыя.
 21.30 Бокс. Чэмпіят Эўропы. Супэрлёгкага катэгорыя. Мадэбург.
 23.00 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Дзясяты этап. Агляд.
 23.15 Наскар. Дайтона.
 1.15 Матаспорт. Альбацэт.
 1.45 Водна-маторны спорт.

17 ліпеня чацьвер

● БТ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Навіны.
 6.10, 7.10 «Добрай раніцы, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
 8.10, 18.15 «Агенцтва НЛС». Сэрыял.
 9.10, 17.10 «Псі-фактар». Сэрыял.
 10.05 Сьвятыні Беларусі. «Старажытныя крыжы зямлі Тураўскай».
 10.30 Лёс чалавека. «Званар Аляксандар Маліноўскі». Частка 1-я.
 10.55 Зоркі Канскага кінафэстывалю ў праграме «Новая калекцыя».
 11.10, 19.50 «Каралева сэрцаў». Сэрыял.
 12.15 «Добры дзень, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
 13.15 «Плач перапёлкі». Сэрыял («Беларусьфільм»)
 14.25 «Піянеры эгіптазнаўства». Дак. сэрыял.
 14.50 «Паморская бэль». Мультфільм.
 15.15 «Далікатны ўзрост». Сэрыял.
 15.45 «Васіліса Прыгожая». Мультфільм.
 16.00 Музычная казка рэжысэра Л.Няча-

ева «Не пакідай...» («Беларусьфільм»). 1-я сэрыя.
 19.05 Футбол. Ліга чэмпіёнаў. Матчы 1-га кваліфікацыйнага раўнду.
 19.35

18 ліпеня пятніца

● БТ
6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 18.00, 23.00 Навіны.
6.10, 7.10 «Добрай раніцы, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
8.10, 18.15 «Агенцтва НЛС». Сэрыял.
9.10, 17.15 «Псі-фактар». Сэрыял.
10.00 Сад мары. Перадача для дачнікаў.
10.30 «На скрыжаваньнях Эўропы». Нацыянальны тэлефэстываль песні.
10.55 Падарожжа дылетанта. «Баруны. 3 гісторыі мястэчка і касцёлу».
11.10, 21.55 «Каралева сэрцаў». Сэрыял.
12.15 «Добры дзень, Беларусь!» на «Славянскім базары ў Віцебску-2003».
13.15 «Плч перапёлкі». Сэрыял («Беларусьфільм»)
14.25 «Піанеры эгіптазнаўства». Дак. сэрыял. Заклучная сэрыя.
14.50 «Алень і воук». Мультифільм.
15.15 «Далікатны ўзрост». Сэрыял.
15.45 «Танюшка, Цяўка, Топ і Юша». Мультифільм.
16.00 Музыкальная казка «Не пакідай...» («Беларусьфільм»). 2-я сэрыя.
19.05 У.Снайпс і П.Фальк у спартыўнай драме «Абмеркаваньню не падлягае»

(ЗША — Германія).
20.45 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.45 Навіны рэгіёну.
22.50 Зона Х.
23.15 Чэмпіянат сьвету па водных відах спорту. Трамплін 3 мэтры. Жанчыны. Фінал. Відэаагляд.
23.55 Д.Мур у містычнай мэлядраме «Два жыцьці» (ЗША).

● СТБ
6.30 «Паўэр рэйндрэжэ, ці Магутныя рэйндрэжэ». Тэлефэстываль.
6.55, 15.25 «Гаджэт і Гаджэціны». Мультифэстываль.
7.20, 17.55 «Меншчына. Людзі, падзеі, факты».
7.30, 13.30, 16.00, 19.30, 22.45 «24 гадзіны».
7.50, 19.55 «СТБ-спорт».
8.00 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьевай».
8.05, 18.20 «Менск і менчкі».
8.10, 23.10 «Тэхналегія».
8.20 Кіно: Арнольд Шварцэнэгер у камэдыі «Геркулес у Нью-Ёрку» (ЗША).
9.55 «Турпаход».
10.05, 20.30 «Аўтапанарама».
10.20, 23.40 «Не спыняйся. Гісторыя папулярнай музыкі». Дак. фільм.
11.10 «Тэатральны гісторыі».
11.25 «Шалёны сьвет». Дак. фільм.
12.00 «Віно каханьня».

12.55 «Народ супраць». Тэлегульня.
13.50, 18.35 «Каханьне імператара». Тэлефэстываль.
14.40 Мультифільм.
15.00 «Чалавек-паук». Мультифэстываль.
16.20 Кіно: «У пошуках капітана Гранта», 4-я сэрыя.
18.05 «Філярманічны тыдзень».
18.10 «Сьвецкая хроніка».
18.25 «Тэма дня».
20.05 «Рэактыўны бокс».
20.20 «Добры вечар, маленькі...».
20.50 Кіно: Багуслаў Лінда, Агнешка Уладарчык у гангстэрскай баевіку «Ахоўнік для дачкі» (Польшча).
23.20 «Навіны СНД».
0.30 Кіно: Эрык Робэртс і Лэнс Хенрыксэн у псыхалогічным трылеры «У кампаніі з забойцам» (ЗША).

● АНТ
8.00, 9.00, 18.00, 20.30, 23.30 Нашы навіны.
8.05 Тэлеканал «Добрай раніцы».
9.05 «Зямля каханьня, зямля надзеі». Сэрыял.
9.50 «Каралева Марго». Сэрыял.
10.45 Гумарыстычная праграма «Самі з вусамі».
11.10 Сэрыял «Твінісы».
15.10 Сэрыял «Ваш ход, інспектар».
16.00 Прэм'ера. «Рыгор Гладкоў. Нездзіцячыя песні».

16.25 Жэрар Дэпард'ё ў камэдыі «Мой тата — герой». ЗША—Францыя, 1994 г.
18.10 Дак. дэтэктыў. «7 год у чаканьні расстрэлу». Справа 1994 году.
18.35 «Жарт за жартам». Гумарыстычная праграма.
19.05 «Зямля каханьня, зямля надзеі». Сэрыял.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
21.00 «Поле удаў» зь Леанідам Якубовічам.
22.05 Леў Лешчанка, Алег Газманаў, «Люба» і іншыя ў гала-канцэрце «Улюбёныя песні».
23.40 Камэдыя «Паліцэйская акадэмія. Зноў вучоба». ЗША, 1986 г.

● РТР
7.45 Тэлефэстываль «Па імені Барон...».
8.40 Алег Даль, Ларыса Удавічанка, Любоў Палішчук, Міхаіл Глускі і Яўген Кіндзінаў у тэлефільме «Залатая міна».
10.00, 19.00 Весткі.
17.50 «Аншыля».
18.50 Весткі. Дзяжурная часць.
19.30 Мясцовы час. Весткі—Масква.
19.50 «Дабранач, дзеці!».
19.55 Ганна Назар'ева, Сяргей Габрыэлян, Валеры Барынаў і Аляксей Пятрэнка ў камэдыі «Гульня на мільёны». 1991 г.
22.00 Урачыстая цырымонія закрыцьця XII Міжнароднага фэстывалю «Славянскі

базар у Віцебску».
23.30 Дэзэньнік фэстывалю «Славянскі базар-2003».

● Культура
15.10 «Гісторыя Зямлі». Дак. сэрыял (Вялікабрытанія, 1998). 4-я сэрыя.
16.00 «Слова і справа». Дак. сэрыял.
Фільм 2-і. М.Шчарбатаў.
16.25 «У сьвеце танцу». «Песьні вандрунікаў». Фільм-балет.
17.30 Навіны культуры.
17.50 Крэзьм музычны.
18.30 «Трынаццаць плюс...». Акадэмік Леў Ландаў.
19.10 «Эндзі Пендзі». Мультифэстываль.
19.20 «Казка пра карасёў, зайца і бублікі». Мультифільм.
19.30 Рэспэктыва фільмаў Аляксея Германа. «Праверка на дарогах» («Ленфільм», 1985). Рэжысэр А.Герман.
21.05 70 год Яўгену Еўгушэнку. «Лінія жыцьця».
22.00 Блеф-клуб.
22.35 «Абрабаньне па...». Мультифільм для дарослых.
23.00 Навіны культуры з Уладзіславам Фляркоўскім.
23.25 «Хто там...».

● НТВ
9.00 «Сёньня раніцай».
9.20 Надвор'е на заўтра.

9.25 «Без рэцэпту». Доктар Бранд.
10.00 «Кватэрнае пытаньне. Ружовае на белым».
11.00, 16.00 «Сёньня» з Вольгай Бяловай.
14.35 Ток-шоў «Прынцып даміно».
16.30 Сэрыял «Хуткая дапамога-2».
17.25 Залаты фонд НТВ. «Мікалай II. Кола жыцьця», 5-я сэрыя, заклучная.
18.00 «Сёньня» з Міхаілам Асокіным.
18.35 Сэрыял «Вуліцы разьбітых літароў. Кашмар на вуліцы С.».
19.55 Шон Конэры і Мішэль Пфайфэр у дэтэктыўе «Расейскі дом».
22.25 Супэрбок. Луі Саварыз супраць Дэвіда Айзана.

● Эўраспорт
14.45 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Дваццаты этап. Жывая трансляцыя.
19.00 Плаваныне. Чэмпіянат сьвету. Барсэлёна. Паўтор.
19.30 Футбол. Чэмпіянат Эўропы. U-19. Францыя — Англія. Ліхтэнштайн. Жывая трансляцыя.
21.05 «Формула». Аўтачасопіс.
22.00 Самы дужы чалавек. Гран-пры. Нідэрляндаў.
23.00 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Дваццаты этап. Агляд.
0.45 «Сэрыі». Аўтамотаспартыўны часопіс.
1.15, 1.45 Экстрэмальныя віды спорту. Паўтор.

19 ліпеня субота

● БТ
7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.10 «Крыс Каларада». Мультифэстываль.
7.40 5 удаў.
7.50 «Не звайі!».
8.15 Іонасьць. Духовная праграма.
8.45 Уступныя іспыты па беларускай і расейскай мовах у вышэйшых навуковых установах.
9.00 «Усё нармальна, мама!». Забаўляльная праграма.
9.45 Экран індыйскага кіно. «Сьлед шакала». 1-я сэрыя.
11.05 Здароўе. Тэлечасопіс.
11.35 «Сьпявай, душа!» «Зорны дождж».
12.15 Вясьцёлая сямейка. Гумарыстычная праграма.
12.45 Падарожжа дылетанта. «3 гісторыі Жупранскага графства».
13.00 Сола для дыябетанта. Віктар Бабырыч (эфоніюм).
13.10 Плянэта АРТ.
13.35 «Есьць толкі міг...». Герман Бокун.
14.05 Сэрыял «Чыста ангельскае забойства» (Англія).
15.15 «Гаспадары зямлі». Відэафільм АТН.
15.35 Маст. фільм «Шынён Вольгі».
17.20 Музыкальная камэдыя рэжысэра К.Шахназарава «Мы з джазу».
18.45 «На скрыжаваньнях Эўропы». На-

цыянальны тэлефэстываль песні.
19.15 Прэм'ера. С.Сталоне ў камэдыі-навінаў баевіку рэжысэра М.Бэрка «Анёл помсты» (ЗША).
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.45 М.Эспазыта і Б.Гардэн у псыхалогічным трылеры «Сьмяротная пшчота» (ЗША).
24.00 Чэмпіянат сьвету па водных відах спорту. Вышка 10 мэтраў. Мужчыны. Фінал. Відэаагляд.

● СТБ
7.25 «Дэніс-непаседа». Мультифэстываль.
7.50 «Дыназаўры». Мультифэстываль.
8.15 Кіно — дзеціям: Павел Кадачнікаў, Надзея Румянцава, Барыс Брандукоў у казцы «Прададзены сьмех». 1-я сэрыя. СССР, 1981.
9.30 «СТБ-спорт».
9.40 «Рэактыўны бокс».
9.55 «Сьнеданьне зь Інай Афанасьевай».
10.25 «Анфас». Ваенна-патрыятычная праграма.
10.40 «Разам».
11.15 «Патрэт у інтэр'еры».
11.30, 20.15 Кіно: Барыс Токараў, Юры Багатыроў у кінарамане «Два капітаны», 4-я сэрыя.
12.45 «Рамонт».
13.05 Кіно: Валеры Шальных, Наталля Ягорава, Леанід Маркаў у лірычнай камэдыі «Палёт з касманаўтам».
14.55 Праект «Адлюстраваньне»: «Жоўтыя каралі». Дак. фільм.
16.00 «Клуб «Белы папугай». Найлепшае.
16.55 «Вовачка-2». Камэдыіны сэрыял.

17.30 «Найлепшыя шоу сьвету з Урмасам Отам».
18.25 Кіно: Барыс Шчарбакоў, Міхаіл Кожанаў, Аляксандар Панкратуў-Чорны ў лірычнай камэдыі Анатолія Эйраджана «Дзень Сьвятога Валянціна».
19.30 «24 гадзіны».
19.55 «СТБ-спорт».
21.30 Кіно: Марк Уолбэрг, Лу Дайманд Філіпс, Антоніё Сабата-мал. у баевіку «Валкі ўдар» (ЗША).
23.05 «Навіны СНД».
23.10 Кіно: Бэнау Вэрэр у фантастычным фільме П'ер-Поля Рэндэра «Закаханы Тата» (Францыя — Бэльгія).

● АНТ
8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.20 Мультифільм.
8.30 Грай, гармоніку любі!
9.00 Слова пастыра.
9.15 Здароўе.
10.00, 14.00 Навіны (з субтытрамі).
10.10 «Смак» з Андрэем Макаравічам.
10.30 «Сьмеханарама» Яўгена Петрасяна.
11.10 Павал Любімаў у праграме «Падарожжы натуральна».
11.40 «Тайны стагодзьдзя». Уладзімер Маякоўскі.
12.20 «Новы дзень». Ударная сіла.
«Зброя XXI стагодзьдзя».
12.45 Яўген Еўгушэнка. Юбілей у Політэхнічным.
14.15 Дыснэй-клуб: «Геркулес».
14.35 Выратавальнікі. Экстранны выклік.
15.00 Чэмпіянат сьвету па водных відах спорту. Перадача з Гішпаніі.

15.30 Сэрыял «Цёмны анёл». ЗША.
16.15 Леанід Кураўлёў у камэдыі «Афоня». СССР, 1975 год.
17.50 Ала Пугачова. «Казкі пра каханьне».
18.25 Лэсьлі Нільсан у камэдыі «Голы пісталет 33 1/3». ЗША, 1994 г.
20.00 Час.
20.30 Нашы навіны.
20.55 «Хто хоча стаць мільянерам?» з Максімам Галкіным.
22.00 «Крывое лютэрака». Яўген Петрасян прадстаўляе...
23.45 Джон Мілер у баевіку «Мсьцівец». Вялікабрытанія, 2001 г.

● РТР
8.45 «Ранішня пошта».
9.20 «Сам сабе рэжысэр».
10.20 Леанід Харытонаў, Усевалад Ларынаў, Яўген Яванюў і Сяргей Філіпаў у камэдыі «Вуліца поўная нечаканасьцяў». 1957 г.
11.40 «Ха». Маленькія камэдыі.
11.55 «У пошуках прыгод».
13.00, 19.00 Весткі.
20.25 Барыс Шчарбакоў і Яўгенія Сіманавіч у мэлядраме «Дзень вясельля давядзецца удакладніць». 1979 г.
15.00 Футбол. Чэмпіянат Расеі. «Тарпада» (Масква) — ЦСКА. Жывая трансляцыя са стадыёну «Лужнікі».
17.00 «Мая сям'я».
18.00 «Аншыля».
19.00 Весткі.
19.20 Эдзі Мэрфі ў камэдыі баевіку «Паліцэйскі з Бэвэрлі Хілз» (ЗША). 1984 г.

21.25 Мэл Гібсан у драме «Галіполі».

● Культура
11.30 «Яўген Вёсьнік. Кур'ёзы, тэатар, кіно, жыцьцё». Перадача 5-я.
11.55 Дзіцячы сэанс. «Садко». Маст. фільм («Масфільм», 1952). Рэжысэр А.Птушко.
13.20 «Прыстасаваны да жыцьця ў прыродзе». «Акія».
13.45 «Партытуры не гараць». Аўтарская праграма А.Варгафціка.
14.15 «Знакамітыя ары». Арыя з оперы Б.Брытанэ «Пітэр Граймз».
14.25 Зорныя гадзі «Ленфільму».
15.05 «Чалапек». Маст. фільм («Ленфільм», 1934). Рэжысэры браты Васільевы.
16.40 110 год з дня нараджэньня паэта. «Васцель год Маякоўскага».
17.20 «Пра ўсіх на сьвеце». Мультифільм.
17.30 «Рамантыка рамансу». Вядучы Л.Сярэбранікаў.
18.10 «Сфэры».
18.50 «Страсьці па Бумбарашу». Тэлеверсія спектаклю Маскоўскага тэатру-студыі п/к А.Табакова. Рэжысэр У.Машкоў.
20.30 «Вялікія раманы дваццатага стагодзьдзя». Мікалай і Аляксандра.
21.00 Навіны культуры.
21.20 «Выбар зброі». Маст. фільм (Францыя, 1981). Рэжысэр А.Карно.
23.30 «Цяп-ляп», «Востраў». Мультифільмы для дарослых.

● НТВ
9.00 «Кулінарны паядынак. Расея —

Марока».
10.00 «Кватэрнае пытаньне. Ілюмінатары ў гасцьёўні».
10.50 Спорт «Лято 6 з 49».
10.55 Надвор'е на заўтра.
11.00, 15.00 «Сёньня» з Вольгай Бяловай.
11.15 Экстрэмальнае шоу «Фактар страху».
12.00 «Служба выратаваньня».
12.35 Ларыса Удавічанка ў камэдыі «На каго бог пашле».
14.10 Свая гульня.
15.20 Ала Сурыкава. «Жаночы погляд» Аксаны Пушкінай.
16.00 Джуля Робэртс у фільме «Фантастычная піца».
18.00 «Зусім сакрэтна. Ліхаманка жаху».
18.45 Баявік «Агент нацыянальнай бяспекі-2. Расан».
20.00 «Асабісты ўнёсак».
21.00 Майкл Парэ ў вострасюжэтным баевіку «Хуткі суд».
23.10 «Усё адразу!».

● Эўраспорт
19.00 Формула-3000. Сьльвэрстоўн.
20.00 Плаваныне. Чэмпіянат сьвету. Барсэлёна.
21.00 Футбол. Таварыскі матч. Капэнгаген — Ольборг — Галатасарай. Жывая трансляцыя.
23.00 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Трынаццаты этап. Агляд.
0.15 «WATTS». Часопіс.
0.45 Экстрэмальныя віды спорту.
2.15 Плаваныне. Чэмпіянат сьвету. Барсэлёна. Паўтор.

20 ліпеня нядзеля

● БТ
7.00, 12.00, 15.00 Навіны.
7.15 «Крыс Каларада». Мультифэстываль.
7.40 5 удаў.
7.50 Мультиклуб.
8.30 Арсенал. Праграма пра армію.
9.00 Альхімія слова.
9.05 «Сузор'е надзеі». Нацыянальны тэлевізійны конкурс юных талентаў.
9.35 Экран індыйскага кіно. «Сьлед шакала». 2-я сэрыя.
11.15 Сад мары. Перадача для дачнікаў.
11.40 Зоркі Канскага кінафэстывалю ў праграме «Новая калекцыя».
12.20 «Усё нармальна, мама!». Забаўляльная праграма.
13.00 «Ваша лятэ».
13.40 Сьвятыні Беларусі. Храм Сьвятога Спаса ў Полацку.
14.05 Сэрыял «Чыста ангельскае забойства» (Вялікабрытанія).
15.15 Лёс чалавека. «Званар Аляксандар Маліноўскі». Частка 2-я.
15.40 Сэрыял «Барацьба за выжываньне» (Вялікабрытанія).
16.35 «Дару табе зорку», «Здароўе пачынаецца дома». Мультифільмы для дарослых.
16.55 Чэмпіянат сьвету па водных відах спорту. Трамплін 3 мэтры. Сынхрон. Жанчыны. Фінал. Відэаагляд.
17.30 Чэмпіянат сьвету па водных відах спорту. Вышка 10 мэтраў. Сынхрон. Мужчыны. Фінал. Трансляцыя з Гішпаніі.
18.15 «Славянскі базар у Віцебску-2003». Выбраннае.
18.55 А.Дэлэн у клясычнай крымінальнай драме «На яркім сонцы» (Францыя — Італія).
21.00 Панарама. Падзеі тыдня.
21.55 Тэлебаромэтар. Прагноз надвор'я.
22.20 Бокс. Баў найдужэйшых прафэсіяналаў сьвету. Майкл Гранд — Дамэнкі Гуін. Трансляцыя з ЗША.
23.10 А.Равіковіч і А.Хасьцкоўе ў авантурнай камэдыі «Выкуп» (Украіна).
0.45 Чэмпіянат сьвету па водных відах спорту. Плаваныне. Відэаагляд.

11.15 «Філярманічны тыдзень».
11.20 «Плянэта людзей».
11.30, 20.40 Кіно: Барыс Токараў, Юры Багатыроў у кінарамане «Два капітаны», 5-я сэрыя.
12.45 «Добры дзень, доктар!».
13.05 Кіно: Алег Відаў, Людміла Савельева ў прыгодніцкім фільме «Вершнік без галавы».
15.15 Праект «Адлюстраваньне»: «Маучаньне шчанят». Дак. фільм.
16.20 «Клясыка гумару».
17.15 «Залатая тэатра Беларускай оперы».
17.45 «Метафізыка Пецярбургу». Тэлевізійны фільм.
18.15 «168 гадзін».
19.05 «Пакуль гарыць сьвечка...».
19.55 «Асабісты інтэрас».
22.00 «Турпаход».
22.10 Кіно: Дольф Лундгрэн у фантастычным баевіку «Апошні патруль» (ЗША).
23.45 «Навіны СНД».
0.05 Кіно: камэдыйна мэлядрама «Прывідны сьвет» (ЗША — Вялікабрытанія — Германія).

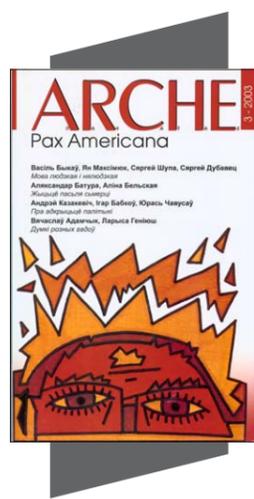
● АНТ
8.00 Сэрыял «Твінісы».
8.20 Мультифільм.
8.30 Служу Айчыне!
8.50 Дыснэй-клуб: «Легенда пра Тарзана».
9.15 «У сьвеце жывёл».
10.00, 14.00 Навіны (з субтытрамі).
10.10 «Падарожжыя нататкі».
10.30 Пакуль усё дома.
11.10 Док-шоў.
11.55 Прэм'ера. «Аляксей Герман — Львінае Сэрца».
12.20 «Новы дзень». «Скачок з космасу».
12.45 Шукальнікі. «Ламаносаў. Зынкаля «Гісторыя»».
13.15 Ералаш.
13.25 «Клуб падарожнікаў».
14.15 Дыснэй-клуб: «Мышыны дом».
14.40 Ток-шоў «Выбар».
15.20 Майкл Джордан у камэдыі баевіку «Фінт вушамі». ЗША, 1996 г.
16.50 Жывая прырода. «Тайны тысячы астравоў».
17.45 Ала Пугачова, Міхаіл Баярскі, Ларыса Доля ў канцэрце «Паміж мінулым і будучыняй».
20.30 Контурсы.
21.10 Трылер Дж.Кемэрона «Бездань». ЗША, 1989 г.
23.30 Вудзі Алэн у камэдыі «Сьцены ў магазыне». ЗША, 1991 г..

● РТР
9.15 «Гарадок». Дайджэст.
9.45 Луі дэ Фюнэс у фільме «Оскар» (Францыя). 1967 г.
11.15 «Вакол сьвету».
12.05 «Дыялёгі пра жывёл».
13.00 Весткі.
13.20 «Сьвет на мяжы».
13.50 «Пакой сьмеху».
14.55 Чэмпіянат сьвету па аўтагонках у клясе «Формула-1». Гран-пры Вялікабрытаніі. Жывая трансляцыя з Сьльвэрстоўну.

16.55 «Х». Маленькія камэдыі.
17.10 Кемэран Дыяс, Харві Кейтэл і Білі Зэйн у дэтэктыўе «Галава над вадой» (ЗША). 1996 г.
19.00 Весткі.
19.20 Дольф Лундгрэн у баевіку «Чысьцільчыкі» (ЗША). 1999 г.
21.20 Маст. фільм «Шызафрэнія», Расея, 1997 г.
● Культура
11.30 «Яўген Вёсьнік. Кур'ёзы, тэатар, кіно, жыцьцё». Перадача 6-я.
12.00 ГЭГ.
12.15 Дзіцячы сэанс. «Ключ». Мультифільм.
13.10 «Прыстасаваны да жыцьця ў прыродзе».
13.45 Ізноў пласцінка пьэ.
14.05 «Астравы». Уладзімер Суцееў.
14.45 «Шэдзёры сусветнага музычнага тэатру». Ш.Гуно. Опера «Рамэо і Джульета».
18.00 Сьмеханастальгія.
18.30 Вечары ў тэатры «Школа сучаснай п'есы». Бэнэфіс Уладзімера Сьцяклова.
19.10 «Поспых». Маст. фільм («Масфільм», 1984). Рэжысэр К.Худзякоў.
20.40 «Былое ў асобах». «Шпіён, які гуляе сам сабой». Частка 2-я.
21.20 «Культ кіно» з Кірылам Разлаговым. Упершыню на экране фільм Аляксея Германа «Хрустальнік, машыну!»

● НТВ
9.20 Сэрыял «Каханьне ўдаўца».
10.15 Леанід Ярмольнік у праграме Паўла Лабкова «Расьлінае жыцьцё».
10.50 Гуляем у «Кену».
10.55 Надвор'е на заўтра.
11.00, 15.00 «Сёньня» з Вольгай Бяловай.
11.15 Экстрэмальнае шоу «Фактар страху».
12.05 Людміла Зайцава і Алег Яфрэмаў у камэдыі «Добры дзень і бывай!».
13.55 Смачныя гісторыі.
14.05 Свая гульня.
15.20 Макалей Калкін. «Жаночы погляд» Аксаны Пушкінай.
15.55 Мультифільм «Кот у ботах».
16.05 «Гісторыі паляўнічага на кракадзілаў. Няшчасьце на капітах».
16.30 Элан Аркін і Джэймз Каан у баевіку Рычарда Раша «Уберагчы да панядзелка».
18.45 Баявік «Агент нацыянальнай бяспекі-2. Гардзееў вузел».
20.00 «Надочечы». Найлепшыя рэпартажы.
21.30 Майкл Дуглас, Робэрт Дзювал і Барбара Хершы ў фільме «Зь мяне досыць!».

● Эўраспорт
18.30 Плаваныне. Чэмпіянат сьвету. Барсэлёна. Паўтор.
21.00 Футбол. Чэмпіянат Эўропы. U-19. Англія — Чэхія. Ліхтэнштайн.
22.00 Бокс. Чэмпіянат Эўропы. Паўтор.
23.00 Вэляспорт. Тур дэ Франс. Чатырнаццаты этап. Агляд.
0.15 Плаваныне. Чэмпіянат сьвету. Барсэлёна.

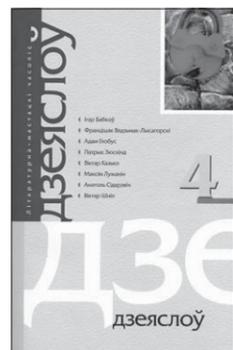

ARCHE: Pax americana

Дзьве галоўныя тэмы часопісу «ARCHE» №3 за гэты год — вайна ў Іраку і «новы курс» лукашэнкаўцаў. Як заўжды, «ARCHE» генэруе ідэі й адкрывае новыя імяны. Аўтары нумару: Аляксандар Батура, Норман Мэйлер, Вера Рыч, Аліна Бельская, Юрась Ліхтаровіч, Юры Чавусаў, Віталі Сіліцкі, Анатоль Сідарэвіч, Сяргей Шыдлоўскі, Валеры Пазынькоў, Сяргей Балахонаў. Сярод акрасаў літаратурнае часткі нумару — услаўны Валянціна Тараса, апавяданьне Марыі Вайцянэка, вершы Юрася Пацопы. Захапляе і апытаньне «Ці добра ўчынілі адраджэнцы канца 80-х, зрабіўшы выбар на карысьць «тарашкевіцы»? Пытайцеся ў шапіках «Бельсаюздруку», праз «Кнігі — поштай», у кнігарнях.

Незалежны і якасны

Выйшаў №4 незалежнага літаратурнага часопісу «Дзеяслоў». «Дз» наладзіў рэгулярны выхад і гуртуе найлепшыя пісьменьнікі розных пакаленьняў. Сярод аўтараў №4 — Юрка Голуб, Віктар Шніп, Людэка Сільнова, Алесь Ліпай, Віктар Казько, Адам Глэбус, Леанід Маракоў, Алег Дашкевіч, Анатоль Івашчанка, Патрык Зюскінд у перакладзе Васіля Сёмухі, Максім Лужанін (дзэньнікі), Анатоль Сідарэвіч, Ігар Бабкоў. Пытайцеся ў незалежных распаўсюдніках. У Менску часопіс таксама можна набыць у «Цэнтральнай кнігарні», «Падпісных выданнях», «Акадэмікнізе», «Кнігарні пісьменьніка», «Сьветачы», кнігарні «Веды» і «Беларусі». Адрас рэдакцыі: А/с 73, 220089, Менск-89. E-mail: dziesla@tut.by

Ежкая нацыя

Беларус любіць паесці. Хто ня верыць, няхай паспрабуе згадаць хоць адну нашу прымаўку, якая асуджала б ненажэрнасць. Цяжка? Затое адваротныя прыклады самі да галавы йдуць: чым даbru прападаць, дык няхай жывот лопне; па малаку і ног не павалаку... Нават неабходнасць працаваць зьвязаная з патрэбаю сталаваньня: рабі як перад мараю — будзеш есці як на Дзяды.

Таму найвялікшае сямейна-абрадавае свята вяскоўца і жыхара спальнага мікрараёну — Сьвежына. Гэтая зьява ў літаратуры і сучасным фальклёры прыгадваецца часцей за Купалле, хрэсьбіны, Дзень савецкай арміі. У безліч гісторыяў пра цешчу і зяця згадваецца заклатаы кабаны альбо яго часткі — кумпяк, паляндвіца, «задні мост». Памінікі белае сьвінкі ляжаць у аснове сюжэту многіх апавесьцяў, апавяданьняў, сцэнараў: «Сьвежына з салютам»,

«Дзяльба кабанчыка», «Смаленне вепрука»... Кулінарныя цытаты з «Новай зямлі» ўвайшлі ў прымаўкі, яшчэ й былі творча разьвітыя. «...Для дзяцей найбольша свята абы наесціся багата. То ж бывала наясія».

Умельства прыняць гасьцей, паставіць добры пачастунак уплывае на рэйтынг гаспадароў ня менш за памер гаспадаркі і колькасць сотак. Яшчэ й сёння людзі запасаць найлепшыя прадукты, каб пачаставаць талаку пасья пасадкі бульбы альбо пераносу мэблі ў новую кватэру. Бо бяседа хутчэй прабачыць адсутнасць вялікага парадку ў хаце, чым недахоп ежы. Як той казаў, людзі глядзяць на стале, а не па кутох.

На Бабруйшчыне, Глушчыне, асабліва сярод нашчадкаў дробнай шляхты, страшэннаю ганьбаю лічыцца бедны жалобны стол: «А людзечкі, пустыя ж талеркі! Рабіў, рабіў, а лапы склаў — пахавалі як са-

баку». Яшчэ дзесяць гадоў таму ў тых мясцінах «на сталы» прыходзілі ня толькі адразу пасья пахаваньня, але і раніцай наступнага дня. Прычым усёй вёскай. І крый божа пачуць пра сваю бяседу: «Што еў, што кіно глядзеў!»

Паляндвіца, вэнджанае ці салёнае сала, каўбаса, «пальцам пханая», бульба, часцей тушаная з здорам, квашаніна, сыр, капуста, гуркі. Увосень — грыбы, узімку — мочаныя яблыкі, крывянка, каўбух. Дэсэрты няма, а калі і ёсць, дык гэта звычайна бліны, кісель, па талерках разьліты. Улетку, вясной пілі бярозавік, рабілі з яго халаднік. Прыкладна такія стравы былі на сярэдняй вясковай бяседзе 10—15 гадоў таму. На сьвежыну ж гатавалася толькі бульба, смажылася мяса, сала, кроў, мазгі, ставілася на стол капуста з гуркамі. «Ну, то дай Бог і памерці пры гэтым!» — казаў адзін штукаваты зямляк.

- Прызвалі ў войска грузіна, армяніна, украінца і беларуса.
- Першае, што пытаюць навабранцы: грузін — «Дзе фінчасць?», армянін — «Дзе санчасць?», украінец — «Дзе тая хата, у якой камандзіраў робяць?», беларус — «Дзе кухня?». (Показка 60-х гадоў).

«Беларусія радная, бульба дробная, гнілая» — дражнілі беларусаў у войску. «А на Разаншчыне радной нет ні дробнай, ні гнілой», — адказвалі бульбашы.

Нашыя дзяды пакінулі ў спадчыну ня толькі царплівасць ды працавітасць, але й выключнае жаданьне і ўмельства смачна есці. На гэтай якасці беларускага характару можна будаваць нацыянальную ідэю. Бо пагадзіцеся — аднаразовы ўспамін пра добры пачастунак чапляе болей за бясконцыя ўзгадкі аб геаічна-трагічным лёсе нацыі.

Тацяна Барысік

Умельства прыняць гасьцей, паставіць добры пачастунак уплывае на рэйтынг гаспадароў ня менш за памер гаспадаркі і колькасць сотак.

Дваццаць гадоў за сталом

З чым у вас асацыюецца словазлучэнне «святочны стол»? Махровыя ручнікі на каленях, салата з гарошку, сьпіртовыя напоі ў асартымэнце (ад шампанскага да самагонкі), незвычайная сумесь традыцыйных вясковых страваў і замежных напаяў фабрыкатаў. Так бяседуе вёска і гарадзкія вяскоўцы. Чым старэйшыя бацькі гаспадароў, тым меней на стале гарадзкога вяскоўца паляндвічак, самаробных сыроў, каўбасы, «пальцам пханай».

Гарадзкая бяседа розніцца ад вясковай. Па-першае, аздобе стала надаецца значная ўвага. Каўбаса раскладзеная кветкай. Хлеб узялі моду трохкутнікамі рэзаць. Па-другое, часу на прыгатаванне страваў гарадзкому трэба болей, чым вяскоўцу. Па-трэцяе, на стале зьяўляецца дэсэрт, у кожнай гаспадыні — фірмовы. Пачастунак у суседзяў па пад'ездзе розніцца больш, чым у суседзяў з аднае вёскі.

Зірнем, як разьвівалася нацыянальная кухня ў інтэрнатах, маласямейках, на сваяцкіх бяседрах апошнія дваццаць гадоў.

Эра «каліёе»

Сярэдзіна 80-х — пачатак 90-х былі адзначаны пераможным шэсьцем па бяседных сталох салаты «каліёе» — у кампаніі з сельдцом пад шубай, бульбай тушанай, котлетамі, бісквітна-крэмавым тортам, цукеркамі, пасья 1986-га — печанымі арэшкамі з згущаным малаком. Запіваюць ежу й гарэлку хатнім кампотам, ліманадам «Бураціна», зялёным «Тархунам». Моднай экзотыкай лічыцца торт «Гваздзік» (па блату), мандарыны, першыя «Пэпсі», «Фанта» савецкай вытворчасці (з Масквы).

Ва ўмовах радзьяцы і сухога зако-

ну любімымі ласункамі дзятвы сталіся кісель у пачках ды варанае згущанае малако. Апошняя на «брудных» тэрыторыях давалі ў крамах паводле сьпісу. Сухі кісель набывалі адразу па 10—12 пачкаў, як сыравіну для самагонкі. Карысталіся шырокім попытам і іншыя цукразамыянікі: ксыліт, сахарын, штучны мёд. Але менавіта кісель стаў адкрышчым пяцігодкі. Яго можна было ня толькі заварваць ці ў брагу кідаць. Зь яго рабілі віно — чысты партвэйні!

Шпроты з запарніка

У 90-я па-ранейшаму ў пашане была салата з гарошку, сельдзец пад шубай. А вось бульбу ўжо ня толькі тушылі, а і запякалі ў духоўцы, таўклі з малаком. Уражвае вялікая колькасць газаваных напояў усіх магчымых колераў і смакаў. Тарты часцей

самапечаныя: так таньней; садавіна — пераважна дробна парэзаньня бананы, яблыкі. Сухі кісель папаражэў. Згущонка таксама. Да сырога радыеактыўнага малачка ўсе прызвычаліся. Гітом дзесяцігодзьдзя робяцца канапкі з шпротамі. На прылаўках зьяўляюцца першыя імпартныя прадукты: «сьнікерсы», «марсы» і г.д. Ня кожнаму даступная цаню, хоць шыкануць надта хочацца. Таму й пашыраюцца стравы-падробкі «ўгадай, з чаго зроблена» — ікра з сельдца, сьнікерс з дзіцячай сумесі «Малютка», шпроты з дробнай клькі, у заварцы варанай, курыныя катлеты з аўсянкі.

Як ніколі вялікая ўвага надаецца сэрвіроўцы стала. Разумныя гаспадары раскладаюць кожную страву на дзьве талеркі, ставяць па розных краях стала.

Супэррэцэпты зь мінулага

У часы дэфіцыту тавары, адсутныя на прылаўках, абьяшчалі шкоднымі для здароўя. Цукар — белае сьмерць. У масьле — халестырын. У малацэ — казэін. Таму так шмат друкавалася рэцэптаў варэньня бяз цукру, баршчоў з крапівы, салатаў з трыпутніку. Ледзьве тавар пераставаў быць дэфіцытным, пра ягоную шкоднасьць нека забываліся. Іншыя рэцэпты мусілі падвышаць узровень культуры. Напрыклад, вучыць гатаваць стравы з чэрствага хлеба, каб не кармілі ім быдла. Вось вам Яечны каравай

500 г чэрствага хлеба, 1,5 шклянкі малака, 4 яйкі, 60 г масла. Чэрствы хлеб надзярыце на тарцы, заліце малаком, дайце пастаяць. Затым размяшайце, дадайце масла, яйкі, цукар. Перамяшайце, пастаўце ў духоўку на 30—40 хв. Гатовы каравай можна пасыпаць цукровай пудрай.

Творы такога кшталту раней можна было ўбачыць і ў часопісе для гаспадыняў, і на дошках аб'яваў у крамах, сталоўках. Толькі з хлеба хлеб і выйдзе. Навошта яшчэ яйкі ды цукар псаваць. Таму ў 80-я практычныя гаспадары не выдурваліся, а кармілі 20-капеечным хлебам быдла. І якасна, і за камбікорм таньней.

Наступнае — з сэрві «ўгадай, з чаго зроблена».

Мёд з сасновы каліўцаў

Заліць маладыя каліўцы сасны вадою (1 кг каліўцаў на літар вады). Даць настояцца 3—4 гадзіны, закіпяціць. Працадзіць, дадаць паўкілі цукру. Кіпяціць на маленькім агеньчыку хвілінаў сорок. Потым астудзіць і разьліць у слоікі. (Газэта «Смачна», ліпень 2001.)

Такі вась мёд... Ці ласунак, ці клей, ці смала. Не зразумела. І цукар упёр, і газу колькі спаліў! І чаго тыя пчолы не ядуць шышак?

Рэкамэндацыі па вырабе сьпірытусовых напояў у друку амаль не зьяўляюцца. Але народная памяць захавала шмат простых і надзейных спосабаў прыгатаваньня самагонкі, віна, настоек — яшчэ з часоў «Гаспадыні літоўскай». Асаблівае распаўсюджаньне жанр атрымаў у часы сухога закону. Такія рэцэпты неабходна вывучаць, берагчы як фальклёрную спадчыну. Яны перадаваліся ад хаты да хаты і былі выпрабаваныя шматразова. Як вась

Віно з ліпавага цвету

Тры жмені ліпавага цвету, 1 кг цукру, пракіпячонага ў 4-х літрах вады, 1 лімон, дрожджы. Ліпавы цвет запарыць у цукровым сьропе, дадаць лімону. Сумесь пераліць у бутэльку, пакласьці дрожджы і пакінуць на тыдзень. Праз тыдзень працадзіць, зьліць у бутэльку. Ужываць адразу ж. (Газэта «Смачна», ліпень 2000 г.)

Цьфу! Бражка яна й ёсць бражка. А калі яшчэ са смакам лапцяў?

Віно з кісялю ў пачках

На выварку гатаванай, астуджанай да пакаёвай тэмпературы вады разбутаць 3 кг кісялю, 300 г дрожджаў, 2 кг цукру. Накрыць марляй і паставіць у цёплае месца. Павінна брадзіць ня менш за тры тыдні, пакуль ня ўтворыцца празрысты раствор. Можна падкінуць хлебныя вырваў.

Вось як! Танна, хутка, хопіць надоўга, і газу паліць шмат ня трэба. А піць найлепей проста з вываркі — нагом ці праз чарцінку, як катэйль.

Літоўская гаспадыня на «Ждановічах»

Сёй-той зь менчукоў, зьяверыўшыся ў крамах, дзе прапануюць ня дужа сьвежыя кілбасы па ня дужа малых цэнах, даўно ўзяў за моду выпраўляцца па мясных прысмакі на рынак.

Найменшыя цэны ды найбольшы выбар — на вялікіх рынках на ўскрайках места. Але гэта з погляду нашага сучасніка. А што, калі б, скажам, на рынак у Ждановічах выправілася Ганна Цюндзявіцкая з Каралішчавіч, жонка маршалка шляхты Барысаўскага павету, якая ў 1848 г. выдала кніжку «Літоўская гаспадыня»? Колькі б каштавала прыгатаваць паводле яе рэцэпту славетную «Літоўскую кілбасу»?

Да дзесяці фунтаў (3,74 кг) ачышчанага ад жылаў і акуратна парэзанага сьвінога мяса дадаюць тры фунты (1,12 кг) ялавічыны і два фунты (0,74 кг) дзічыны (ільга мяса лася ды сарны), прыгатаванай гэтакім жа чынам...

Цэны на сьвініну вагаюцца ад 5300 да 5500 руб., на ялавічыну — ад

5700 да 6000. Ня тое што мяса сарны ці лася, але ўвогуле дзічыны на рынку адшукаць не ўдалося. Давядзецца ўзяць дадаткова па фунту сьвініны ды ялавічыны. Разам атрымаецца прыкладна 31 тыс. руб.

Дабаўляюць простага перцу два лоты (23,4 г), ангельскага — адзін лот (11,7 г), а гваздзіку, маярану, лаўровага лісту — па паўлоту (5,9 г), солі пражанай — дваццаць лотаў (234 г), салетры — адзін лот.

Як ні дзіўна, на рынку быў таямнічы маяран (310 руб. за 15 г), але не знайшлося ангельскага перцу. Гваздзік каштуе 250 руб., перац — 180, лаўровы ліст — 200, прычым у аднолькавых пакеціках, але з рознай вагой — дзе 10, дзе 15, а дзе і 20 г. Пражанай солі таксама нямашака — замест яе пойдзе звычайная па 170 руб. за кілё. Няма і салетры — відаць, мала хто цяпер сам робіць кілбасы. Паўтары тысячы рублёў хопіць, каб набыць усе прыправы.

Прыправы павінны быць добра патоўчаныя і прасяяныя. Іх зьмешваюць зь мясам, якое перадусім моцна адбіваюць дубовым таўкачом, і ўліваюць конаўку сьпірту. Зноў добра адбіваюць і дадаюць паўфунту

(каля 200 г) падскурнага цвёрдага сала з каркавіны, парэзанага кубікамі. Усё старанна перамешваюць і запіхваюць у тоўстыя ялавічныя кішкі, націскаючы, каб усярэдзіну ня трапіла паветра.

Такое сала каштуе каля 3000 руб. за кілё. Натрапіць на ялавічныя кішкі цяжка, прасьцей набыць «абалонку сьвіную для кілбасаў» — па 300 руб. за мэтар. Калі рабіць кілбаскі даўжынёй сантымэтраў дванаццаць (прыкладна па пяць-шэсьць кілбасак на кіляграм мяса), дык нам спатрэбіцца каля чатырох мэтраў абалонкі. Усё разам са сьпіртам — каля 2200 руб.

Зьверху рукой увесь час ціснучы на мяса ўніз, але злёгка, бо кішка можа лопнуць. Усярэдзіне яе мяса ўшчыльняюць пры дапамозе драўлянай качалкі. Калі кішкі ўжо дастаткова напоўняцца, да іх прывязваюць з абодвух бакоў трохі вузейшыя дошчачкі. Кілбасу кладуць пад лёгкі прэс і трымаюць два дні ў даволі цёплым памяшканьні, а затым выносяць на холад і зноў прыціскаюць дошкай з каменем. Гнёт паступова павялічваецца. Праз два тыдні каўбасу вымаюць з-пад прэсу і вешаюць у

халодным месцы.

У сакавіку ад яе адвезваюць дошчачкі і вэндзяць у халодным дыме, пераварочваючы то на адзін, то на другі бок. Так робяць на працягу двух тыдняў, а потым тыдзень ці два праветрываюць. Пасья кладуць у сухое жыта, хмель, сена ці попел.

На «кілбасу літоўскую» пайшло 5,8 кг мяса і сала ды каля 300 г усяго астатняга. Каштавала нам гэта 34700

руб. Калі ўлічыць, што пасья доўгай апрацоўкі мяса згубіць добрую палову сваёй вагі, дык атрымаецца, што паўтара стагодзьдзі таму кілбаса каштавала б, на нашы грошы, пад 11 тыс. за кілё. Цяпер народ зьбяднеў: на рынку найлепш прадаецца «кракаўская» па 6800 руб., а той «доктарская» за 5800. Халодным дымам і ня пахне.

Алесь Кудрыцкі

Дзе ядуць кракадзілаў

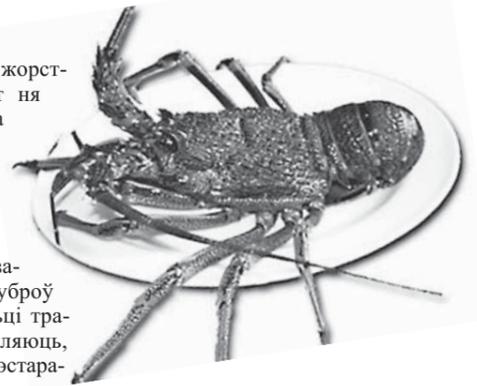
Філе акулы, мяса кенгуру і зубра, стравусіныя яйкі — шмат якія менскія рэстарачыі імкнуцца прыцягнуць наведнікаў, прапануючы экстравагантнае мэню.

У менскіх кавярнях, барах, рэстарачыях (зрэшты, і ва ўсёй Беларусі) традыцыйна прапануюцца альбо сьвініна, запечаная пад сырам, альбо рыба «па-аргентынску», альбо нейкія кулінарныя варыяцыі на курыныя тэмы. Аднак шэраг устаноў харчаваньня пайшлі іншым шляхам і арыентуюцца не на сярэдняга, нерасьпешчанага спажыўца, а на сапраўднага гурмана. Лідэр сярод экзотыкі ў стравях — кітайская рэстарачыя «Залаты лётас»: **філе блакітай акулы, меч-рыба з бамбукам, мяса аўстралійскага кенгуру, нільскі кракадзіл пад салодкім соўсам, афрыканскі стравус і г.д.** Яшчэ адна ўстанова замежнай кухні, гэтым разам японская «Плянэта Сушы», прапануе **пікантну ікру лятучай рыбы.** Самая дарагая сталічная рэстарачыя «Стакгольм» пастаянна мае ў мэню **мяса акулы і алігатора.** У «Ракаўскім бровары» падаюць страву зь **яек стравуса, засмажаных у памідорах,** — хто мае лішнія 24 тыс. рублёў, можа пакаштаваць. У «Печках-лавачках» пастаянна ёсьць традыцыйныя ў французскай кухні **сьлімакі і жабы.** У шэрагу рэстарачыяў можна знайсці вырабы з каніны і нават **верблюджаціну.** **Мяса зубра** прапануюць у «Ракаўскім бровары». Яно цём-

нае, цяжкое, дастаткова жорсткае. Але ўразіла нават ня гэта. Зубр жа знаходзіцца ў Чырвонай кнізе... Яго зьяўленьне ў мэню — вынік камэрцыйнай дзейнасьці заапаркаў, якія зарабляюць на тым, што дазваляюць замежнікам паляваць на зуброў за грошы. Мяса ў якасьці трафэю забіраць не дазваляюць, вось яно і апынаецца ў рэстарачыях.

Натуральна, ніхто не павязе ў Менск аднаго кракадзіла, кенгуру ці стравуса. Гаворка павінна ісьці пра нейкія гуртовыя пастаўкі. Гаспадары рэстарачыяў прывязаны да Расеі, у асноўным да Масквы, адкуль і дастаўляюцца ў Беларусь замаражаныя гатункі рыбы ці тыя ж стравусіныя яйкі.

На рынку «Ждановічы» ёсьць сетка віетнамскіх рэстарачыяў «Сайгон». Дык вось, віетнамцы, гэтаксама пакуль праз Расею, імкнуцца прасунуць на беларускі рынак свой каронны прадукт — гарэлку ў бутэльцы, дзе плавае невялікая зьмяя. Той, хто спрабаваў, кажа, што на смак яна вельмі пякучая, падобная эфэктам да абсэнту. Але ахвотных да экспэрэментаў пакуль няма — усё ж стаўленьне да зьмяеў у Беларусі дастат-

кова падазронае.

Дарэчы, адпаведна новаму мэню зьяўляецца і ўнутраны антураж. Так, у бары «Рачок» у вялізным акварыюме сядзіць кайман. Адзін з афіцыянтаў прызнаўся, што корміць яго раз на тыдзень, каб той ня рос: таму нічога, апроч шкадаваньня, што запытаўся, не атрымаваўся. У «Траціцы» ў такім жа акварыюме плаваюць піраныі, і тут ужо іншая крайнасць — наведнікам дазваляюць глядзець, як драпежніцы распраўляюцца з куранам — дзякуй богу, хоць нежывым. Дзесьці плаваюць ракі, у адной з рэстарачыяў за шклом сядзіць пітон, у іншай — ігуаны. Карацей, пры жаданьні забавіць час нетрадыцыйна зрабіць гэта цалкам рэальна.

Паводле радзьі «Свабода»

Хто што новага гатуе

Апытаньне

Палітычная ізаляцыя Беларусі мае свае пазытыўныя бакі. Узяць хоць бы кулінарыю. У часы глыбалізацыі авіякампанія «Белавія» частуе сваіх пасажыраў не стандартызаванымі гумовымі сьняданкамі а-ля «Макдональдз», а салоннымі гурочкамі й бутэрбродамі, якія памятаюць пшчоту кухарскіх рук. Вяршыняй кулінарнай самасьведомасьці зьяўляецца галінка кропу ці пятрушкі, якая надта цешыць замежнікаў. Нашыя дзеці яшчэ ведаюць, што парэчкі высьпяваюць у ліпені, маліны ў жніўні, а бульбу капаюць увосень. Купляючы прадукты ў краме, адна мая сяброўка карыстаецца двума простымі прынцыпамі: як мага меней «Е» (кансэрвантаў, якія выклікаюць у тым ліку ракавыя захворваньні) і «купляй беларускае». А што мы гатуем і ямо ў хатніх умовах?

Ганна Кісьліцына і яе крэвэткі.

Аўтарка кнігі «Blonde attack» Ганна Кісьліцына гатуе шмат і з задавальненьнем. Адна з яе новых страваў — крэвэткі ў вінным соўсе. Рэцэпт такі. На патэльні абсмажваецца палова цыбуліны, дадаецца мука (2 лыжкі), вяршкі (шклянкі) і варыцца 3—4 хвіліны, пасля дадаецца лімонны сок і віно (1/3 шклянкі), а тады крэвэткі (папярэдне ачышчаныя і звараныя), зверху націраецца сыр (50 г). Падаецца з рысавымі кулькамі (адварны рыс скатаць кулькамі й заліць прыгатаваным соўсам). Страва гатуецца 15 хвілінаў. Рэцэпт Ганна дадалася ад сяброўкі, якая часта бывае за мяжой і запісала яго ў Швайцарыі ад Мураўёвай-Апостал, расейскай арыстакраткі на эміграцыі.

Ні ўдзел у расейскім «Апошнім героі», ні падарожжы ў Бразылію і Туніс ня здолелі зьмяніць кулінарных звычак Ксені Волкавай. Дома яна гатуе самыя звычайныя стравы — бульбачку, мяса, макарону. Тое, што навучылася гатаваць на высьпе, — суп з

какосаў і смаўжоў — паўтарыць дома Ксеня ні за што не пагадзілася б: есьці яго там прымусіла толькі неабходнасьць. «Працэс гатаваньня вужакаў і смаўжоў на высьпе расьпісваць ня буду, складанага ў гэтым нічога няма».

Пісьменьніца **Марыя Роўда** разам з сваім мужам не без прыемнасьці займаюцца кулінарнымі экспэрымэнтамі. Рэцэпты зазвычай бяруць з жаночых часопісаў, якімі Марыя мяняецца з сяброўкамі. Іх апошні досьвед — велікодны рулет з цяляціны з шампінёнамі. Цяляціна абгортваецца ў сала тонкім шматком і запякаецца з бульбай і шампінёнамі ў малацэ. Страва гатуецца ўсяго гадзіну. Іншыя смачныя рэцэпты: бульба з рыбай і яблыкамі, рулет з курынага філе з сырам у апэльсынавым соўсе.

Археаляг **Эдвард Зайкоўскі** вярнуў з нябыту чароўны напой крамбамбулю, але, на жаль, за апошні час ніякіх новых напояў не адкрыў. Нават не гатуе болей свайго ўлюбёнага крупніку: спажываць алькаголь яму забаронена. Але чытачоў «НН» сп. Зайкоўскі папярэдзіў быць асьця-

АНДРЭЙ ЛЯНЖКЕВІЧ

рожнымі: у рэцэпт, надрукаваны на вокладцы дыску «Крамбамбуля», закралася памылка. Насамрэч трэба дадаваць пяць зярнятак чырвонага перцу, а там напісана — пяць чайных лыжак. Абудра перавандравала на вокладку з кнігі Зайкоўскага «Старадаўняя беларуская кухня», а ён не папярэдзіў аб гэтым музыкаў.

А вось пасол Францыі ў Беларусі **Стэфан Шмялеўскі** пад уплывам непрыхільнага асяродзьдзя страціў ахвоту да кулінарных экспэрымэнтаў: «Адзіная беларуская страва, якую я выбраў для свайго асабістага арсэналу, — гэта боршч», — прызнаўся нам амбасадар.

Апытвала Вераніка Дзядок

Сяргей Астравец

Піва пад часовай забаронай

Што п'юць ды ядуць у Горадні? Уласна кажучы, чарку і скварку, як і ва ўсёй «сінявокай рэспубліцы». Улады збіраюць каля ленынскай статуі дыскатэкі, дзе з задавальненьнем весяліцца моладзь пад «Увязу цябе я ў тундру», «Волагду-гду-гду» і «Пей піва за столом і под столом». Як на вока, 8—10 тысяч маладзёнаў.

А дыскатэка адбылася ў нядзелю 29-га. З нагоды дня савецкай, калі не памыляюся, моладзі. У Старым горадзе ў гэты дзень немагчыма было набыць пляшку піва. Прадавачкі папросту раздражняліся: вы што, не чыталі абвесткі на дзвярах? З 12 гадзінаў піва ды іншага алькаголю не прадавалі. У пэўным сэнсе гэта станоўча. Раней на ўсе гэтыя афіцыйныя сьвяты ўчыняліся масавыя п'янкі (які прыбытак для бюджэту!). Тысячы людзей жлуцкілі гарэлку з півам. Ажно міліцыя Хрыстом-богам упрасіла гарадзкія ўлады забараніць продаж.

Аднак ніхто ня мог папіць у нядзелю піва, незалежна, адзначаеш іхняе сьвята ці не. Праўда, на некаторай адлегласьці ад цэнтру праблем не было. Я сутыкнуўся каля помніка Элізе Ажшчы з маладзёнам, які накіроўваўся на сьвята з заторкнутымі за пас адрозу трыма пляшкамі піва. Як герой-панфілавец, які абараняў Маскву, з гранатамі і бутэлькамі з катэўлем Молатава. О, салодкае пачуцьцё ад «антыўладнага» ўчынку — прыцягнуць піва туды, дзе яго забаронена прадаваць.

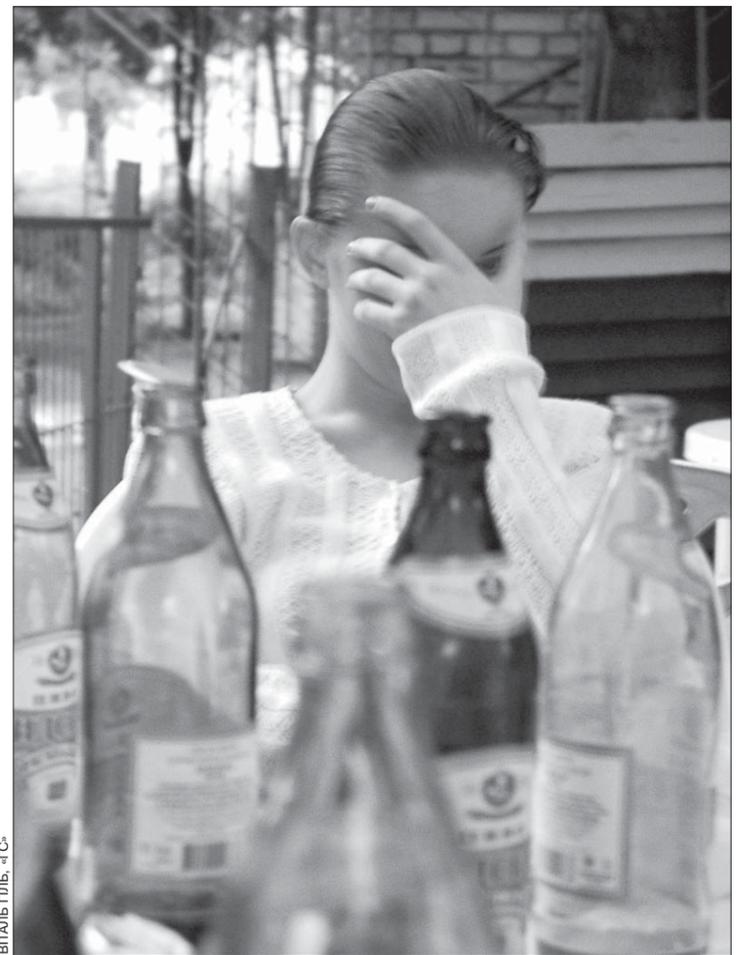
Калісьці ў Старым горадзе існавалі чатыры рэстараны, зь якіх дзьве былі гатэльныя. Сёньня працуе з усіх толькі адна. На пешаходнай вуліцы ў цэнтры былі блінная, пляменная і рэстаранцы. Рэстаранцыя шаснаццаць гадоў як зачыненая на рамонт. З бліннай год таму зрабілі кавярню. Пляменная трымаецца. А на вуліцы ядуць бананы і чыпсы. Дзякуючы апошнім семкі менш заўважныя сталі. Хоць, як кансэрватыўная асоба, я ніколі не куплю чыпсаў з назвай «Онега», увогуле чыпсаў. Як ніколі не куплю квасу ды іншых напояў Лідзкага піўзаводу. Мясцовае тэлебачаньне круціць іхнія дурацкія валагодзка-сызранскія рэкламы. Піва, аднак, даводзіцца піць, хоць якасьць даволі слабая. Дый назвы — «освежающее» — такія, якіх

быць ня можа.

Апошняя навіна: зачыніўся некалі папулярны падвальчык з кавай (у які немагчыма было зайсьці праз тыгунёвы дым): збанкрутаваў. Кавярні, бары, рэстараны, начныя клубы, якія сябе рэкламуюць, калі верыць, маюць зўрапейскую, каўкаскую, «разнастайную», «хатнюю» кухню. Пару найменш папулярных прапануюць нібыта «беларускую». Хоць паўсюдна ўсё прыблізна аднолькавае — савецкія салаткі і г.д. Самая распаўсюджаная страва — кавалак адбітага мяса з грыбками ды маянэзам. У кожнай ядальні называецца па-свойму.

У самай новай прыватнай рэстаранцы з гатэлем мне назвалі некаторыя стравы: мясная «дамскія пальчыкі», блінцы з ікрой, мачанка з грыбамі, рыс па-крэольску з крэвэткамі, чахахбілі. Карацей, кухня традыцыйная — савецкая. Калісьці нам выкладаў савецкую эканоміку і, у прыватнасьці, эканоміку «общепита» самы апазыцыйны выкладчык Юшкевіч. Ён гаварыў: савецкая ўлада зацьвердзіла хлебны шніцаль за 27 капеек для ўсіх ядальняў ад Бугу да Курылаў. Так, як і забудавала гэтыя бязмежныя абшары аднолькавымі шэрымі хрушчоўкамі.

Ёсьцека, вядома, некаторыя зьменкі. Мой сябра, гарадзенскі журналіст, калісьці служыў у Петрапаўлаўску-Камчацкім. У рэстаранцы закваў фірмовую страву — катлету «Вулкан». Сёньня ў гарадзенскай прыватнай рэстаранцы прапануюць сваю фірмовую страву — адбітае

ВІТАЛЬ ПІЛЬ, «Г»

мяса, фаршаванае вэнджанінай, сьвежым перцам, памідорам, цыбуляй. Назва — «Вэзувій». А «крэольскі» рыс? Безумоўны ўплыў лібэральных часоў з лацінаамерыканскімі мыльнымі апэрамі.

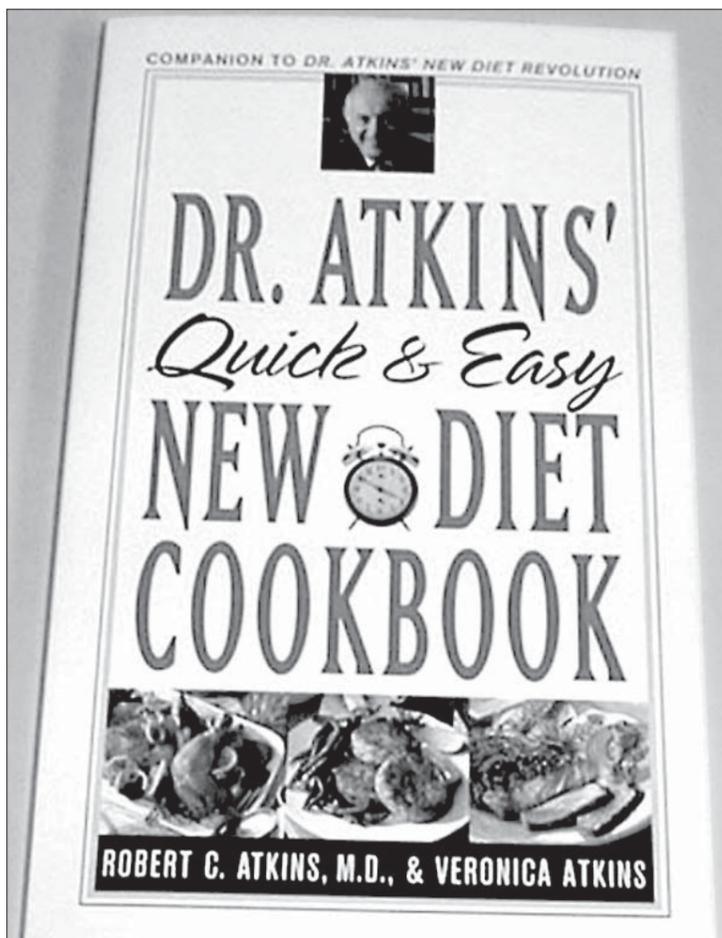
Наконт піва. Студэнты ўнівэрсытэцкага эканамічнага факультэту п'юць толькі замежнае — з Расіі. Моладзь прасьцейшая п'е нават гарадзенскае. А каля бараў пачалі зьяўляцца фірмовыя піўныя парасоны. Вялікі: «Сібірская корона». Ніколі не куплю такога піва. Вядома, можна набыць бровар і паставіць яго дзе хочаш. Але — якое ў Сібіры можа быць піва? Адзін савецкі, досыць лібэраль-

ны паэт-ляўрэат напісаў калісьці пэму пра дэфіцыт піва ў Сібіры. Яно туды трапіла гады ў рады, ужо скіслае, але было на вагу золата.

Піва можа быць нямецкае, чэскае, само сабой, а тут — сібірскае. Хіба што «кароу» выпускаюць зусім не ў Сібіры. Глыбока перакананы: з расейскіх мае права на існаваньне толькі назва «Балтыка». Нездарма ж да яго мае такія пшчотныя пачуцьці нашае дарагое кіраўніцтва. А яно ў напоях з савецкіх часоў разумее смак. Шампанскае — толькі савецкае, каньяк — выклічна армянскі, гарэлка — само сабой, крамлёўская, з Курантамі.

АНДРЭЙ ЛЯНЖКЕВІЧ

Калі ў 1972 г. доктар Робэрт Аткинс апублікаваў кніжку «Дыетычная рэвалюцыя доктара Аткинса», дзе заклікаў есці болей мяса і меней зеляніны, мэдычны сьвет быў абураны. Таварыства амэрыканскіх лекараў назвала апісаную ў кнізе дыету «патэнцыйна небяспечнаю», а тэорыю, пад яе падведзеную, «крайне наўнаю». Большасць экспертаў была згодная: любая дыета, што абпіраецца на мяса, яйкі, сыр і выключае з рацыёну рыс, кашы ці гародніну, ёсць чыстым вар'яцтвам. Але кнігі доктара Аткинса сталі бэстсэлерамі — яны знайшлі больш за 15 млн чытачоў. Мільёны людзей сядзелі на гэтай дыете, і амаль кожны чуў, што хтосьці, выкарыстоўваючы яе, скінуў дзясяткі кіляграмаў.

Як такое можа быць?

У дыетах, што лічацца здаровымі, прынамсі 60% (а ў некаторых нават

75%) калёрыяў утрымліваюцца ў вугляводах: хлеб, гародніне, садавіне, рысе, муцэ і г.д. Толькі 15—18% паходзяць з бялкоў — мяса, рыбы, малочных прадуктаў і бабовых расьлінаў. Рэшта — ня больш за 30% — з тлушчу. Прычым апошні варты спажываць у выглядзе ненасычаных расьлінных тлушчаў (алеяў і маргарынаў), а ня смальцу і масла. Лекары паўтараюць: аснова здаровай, збалансаванай дыеты — вугляводы. Спажываньне тлушчу выклікае паўнату, а насычанья жывёльныя тлушчы закупорваюць крывяносныя судзіны, правакучы інфаркты ды інсульты.

У дыете Аткинса з тлушчу паходзяць дзьве траціны калёрыяў, а з вугляводаў — ня больш за 15%. Аднак кантрольныя групы, што выкарыстоўвалі дыету Аткинса, схуднелі амаль у два разы хутчэй, чым тыя, хто сядзеў на малатлушчавай дыете. І гэта без наступстваў для

Пасьнедаць яечняй з трох яек з скваркамі, папалуднаваць талеркай супу і адной (а лепш дзьвюма) катлетами з бульбаю, павячэраць добрым кавалкам кілбасы з хрэнам і запіць півам... А хіба можна так есці ды застацца зграбным і здаровым? Амаль трыццаць гадоў самыя вядомыя дыетолягі сьцьвярджалі, што не. Але новыя дасьледаваньні сьведчаць пра адваротнае.

Схуднець можна і ад сала?

сэрца ці судзінаў! Дыета Аткинса зьніжала ціск у асобаў зь лішняю вагою больш рэзультатыўна, чым іншыя рэжымы харчаваньня.

Яе прыхільнікі скінулі амаль па дзевяць кіляў, а «традыцыяналісты» за той самы час — усяго па чатыры з паловай. У «тлустай» групе, праўда, трохі ўзняўся ўзровень халестэролу, але гэта тычылася яго «добрай», а ня «шкоднай» фракцыі. Узровень трыгліцэрыдаў (тлушчаў, колькасць якіх у крыві расьце непасрэдна пасля ежы і залежыць ад мэну) у групе Аткинса зьнізіўся на 22 пункты, у той час як у едакоў вугляводаў ён не змяняўся.

Але зь іншага боку, як кажа доктар Робэрт Эскел з Каларадскага ўнівэрсытэту, Аткинс забараняе есці тыя стравы, што зьніжаюць рызыку сардэчных хваробаў.

Сала бяз хлеба

Чаму ж асобы, якія больш за чвэрць дзённай дозы калёрыяў чэрпаюць з насычаных жывёльных тлушчаў, ня мруць як мухі ад інфарктаў ды інсультаў? Бо, кажа Аткинс, насычаны тлушч адкладаецца ў судзінах і блякуе ток крыві тады, калі разам зь ім мы зьідаем вялікую колькасць вугляводаў. Калі іх няма, тлушч проста спальваецца. «А чаму людзі худнеюць? — спытаюцца малаверы. — Дыета ж дае арганізму

больш калёрыяў, чым спажывае ў сярэднім чалавек». А таму, што бялкі і тлушчы даўжэй ствараюць адчуваньне сытасці. Багатая вугляводамі ежа правакуе ў арганізме выкід інсуліну. Той у сваю чаргу зьніжае ўзровень цукру ў крыві, пасылаючы мозгу сыгнал: «А ці ня зьесьці нам чаго?». Прадукты спальваньня бялкоў тармозыць пачуцьце голаду. Стандартная дыета такога эфэctu не дае.

Экспэрты пастанавілі наладзіць для праграмы доктара Аткинса апошнюю праверку. Аб'ект экспэримэнту — 360 таўстунюў і таўстух. Цягам двух гадоў адна палова іх будзе трымацца «тлушчавай» дыеты, другая — стандартнай. Навукоўцы мерацца знайсці адказы на тры пытаньні: ці насамрэч дыета Аткинса дазваляе схуднець; ці бяспечная для здароўя выкліканая ёю страта масы цела; ці будуць наступствы той дыеты даўжэйшымі за іншыя дыетычныя праграмы. Адказы мы дазнаемся толькі ў 2005-м. Можа, у чарговы раз нам давядзецца зьмяніць нашыя погляды на здаровае харчаваньне. А пакуль, на ўсялякі выпадак, ня будзем аб'ядацца салодкім.

Калярынная атака

Харчовыя нормы патрабуюць, каб сярэдні мужчына спажываў штодзённа каля 2800—3200 калёрыяў і

ня больш за 93 г тлушчу (жанчына меней). Тым часам адзін буйны мадональдсаўскі камплект (вялікі гамбургер, фры, кола і дэсэрт) утрымлівае амаль дзённую норму калёрыяў. Такая калярынная «паводка» ламае гарманальныя плаціны, што тысячагодзьдзі будаваў арганізм. Тлушч і цукар заліваюць спачатку нашыя кішкі, а пасля мозг.

У апошнія дзясцігодзьдзе навукоўцы адкрылі дзясяткі субстанцыяў, якія кантралююць апэтэты, а тым самым вагу цела і прапорцыю тлушчу. Напрыклад, лептын, канцэнтрацыя якога ў крыві інфармуе мозг пра тлушчавы рэзэрвы цела. Мозг у сваю чаргу дае сыгнал «есьці ці ня есці». У таўстунюў гэты мэханізм папсаваны. Чым больш тлушчу ў целе, тым больш неўспрымальным робіцца мозг да вялізных дозаў лептыну. Кожная спроба зьнішчыць тлушчавы рэзэрвы ўспрымаецца як паргоза голаду. Дэзарынтаваны мозг пачынае высыліць гарманальныя сыгналы «неадкладна падсілкуйся!». Таму большасць дыетаў сканчаецца паразам.

Доктар Лючана Расэці, фізіёляг зь нью-ёрскай мэдычнай школы імя Айнштайна, давёў, што дастаткова 72 гадзінаў салодкай і тлустай дыеты, каб арганізм цалкам страціў здольнасьць рэагаваць на падвышэньне лептыну.

Пяць спосабаў схуднець

Дыета Аткинса

На першым (два тыдні) этапе гэтай дыеты 53% калёрыяў павінны паходзіць з тлушчаў, 36% — з бялкоў, і толькі 8% — з вугляводаў. Пазней дыета менш абмежаваная (24% бялку, 40% тлушчу, 31% вугляводаў) і не выключае садавіны ці гародніны. Толькі падкрэсьліваецца, што лепш за ўсё есці ягады (маліны, журавіны, суніцы), бо ў іх шмат супрацьракавых фляваноідаў і адносна мала цукру. Акрамя ягадаў, «бяспечнымі» названыя яблыкі, вішні, грэйпфруты, апэльсыны, мандарыны, брусніцы і грушы (ня больш за два-тры разы па палавіцы вялікага плоду).

Рацыянальная дыета

Дыета абпіраецца на г.зв. харчовую піраміду і рэкамендуе, каб у дзённай порцыі 55—66% калёрыяў паходзіла з вугляводаў (галоўным чынам складаных, то бок з гародніны, кашаў, чорнага хлеба), 10—15%

— з бялку і ня больш за 30% — з тлушчу (зь якога жывёльных тлушчаў павінна быць менш за пятаю частку).

Дыета PSMF (protein saving modified fast)

Пры гэтай дыете штодзённа спажываюцца не агульнарэкамендваная 0,8 г бялку на кожны кіляграм масы цела, а 1,2 г/кг у жанчын і 1,4 г/кг у мужчын. Гэта адпавядае 300—450 г мяса на дзень. Разам зь мясам, вядома, мы ямо й тлушч, але ў гэтай дыете яго менш, чым у дыете Аткинса — трэба зьвяртаць увагу, каб мясныя прадукты былі нятлустыя. Можна есці зялёную гародніну (напрыклад, салату ці капусту-брокалі), але забароненыя фасоль, гарох, кукуруза і бульба. Тэарэтычная база гэтай дыеты такая: спажываньне бялку выклікае пачуваньне сытасці і прадукваньне глікагону — гармону, які дзейнічае супрацьпастаўна інсуліну. Лішак бялку правакуе

лёгкі ацыдоз, што дадаткова зьмяняе пачуцьце голаду.

Дыета доктара Орніша

Выкарыстоўваецца ў лячэньні атэрасклерозу. Рэкамендуе садавіну, гародніну, збожжа пры поўнай адмове ад мяса, малака і тлушчу. Дзённая порцыя калёрыяў паходзіць на 10% з тлушчу, на 15% — з бялку і на 75% — з вугляводаў. Пасьпяховасьць гэтай дыеты залежыць ад прысутнасці ў дзённым рацыёне вялікай колькасці ператраўляльных бяляставых рэчываў і невялікай калярыйнасьці посылку.

Дыета па групе крыві

Яе прыхільнікі сьцьвярджаюць, што людзі з рознымі групамі крыві павінны харчавацца па-рознаму. Асобы з першай групай (0) павінны есці шмат мяса і тлушчу і адмовіцца ад збожжа і малочных прадуктаў. Тыя, у каго другая група (А), у сваю чаргу, павінны сядзець на дыете з

мноствам вугляводаў. А «прадстаўнікі» трэцяй (В) і чацьвертай (АВ) групаў найлепш прыстасаваны да разнароднай дыеты і могуць есці бяз шкоды для здароўя і фігуры амаль усё.

Але спецыялісты перасьцерагаюць, што без павелічэньня штодзённай фізычнай актыўнасьці нават ідэальна падобраная дыета ня зробіць ідэальнай вашу фігуру.

Жуе Беларусь!

Што ядуць у модных менскіх дамах

Вось ужо тры месяцы, як я страціў працу. Добрая праца не знаходзіцца, а кепскай я пагарджаю (мне 38 гадоў, зь іх 15 год чытаю, пішу, рэдакую і перакладаю тэксты).

Перабіваюся выпадковымі халтурамі, якіх хапае, каб аплаціць камунальныя рахункі, мабільны тэлефон, цыгарэты і культпаходы (раскоша). На ежу застаецца 10—40 USD на месяц. Некалькі тыдняў я жыў так: набываў хлеб, кефір і зеляніну. Змешваеш кефір і зеляніну — атрымліваецца някепскі халодны суп. Заядаеш хлебам. Калі ад голаду пачыналі трываць рукі, я шыкаваў мясці з вадой і мёдам (трохлітровы слоік, хабар за пераклад натарыяльнай дамовы). Калі мясці абрыдлі, нарадзілася новая ідэя: набівацца абедца да знаёмых, сяброў і кліентаў. Гэта, зрэшты, не мая ідэя, так жыло мноства кніжных моляў — ад старажытных грэкаў да Генры Мілера.

Мяне здзівіла, як лёгка знайсці кармільцаў: нягледзячы на галодныя часы, сем'і й адзіночкі проста з скурывылузваюцца, каб прадманстраваць чужынцу, як ладна спакаванае іх гняздзечка. Я нават думаю, што *modus vivendi* стаўся новай рэлігіяй нашага інтэлектуала. У ладжанні хатняга жыцця, харчавання, хобі чалавек разумны спрабуе схавацца ад эпохі калхазаўраў.

Кармільцы першыя. Муж і жонка, 35-гадовыя дробныя бізнэсоўцы, жывуць у сьветлай трохпакаёўцы ў цэнтры Менску, гадуюць двух спрытных хлапчукоў. Хобі жонкі — пісаць і чытаць дэтэктывы. Хобі мужа — дзівачнае агародніцтва: артышокі, шалфей, рэвэн, шчаўе, брокалі й г.д. Гэта выракла мяне на вегетарыянства ў чацьвяргі. Еў я ўжо артышокі, зялёныя жэлейкі з карыснага для здароўя шпінату, сырны пудынг, салатку зь печанай бульбы, авакада і цыбулі. Каляфэры з сырам. Пюрэ з чырвонай фасолі. Суп-гарошавік з грэнкамі.

Ні кавалка мяса. Экалягічна аформленая кухня. Сталовае хусьце з грубага льну. Посуд з рудой парцеляны. Срэбныя прыборы!!! На падлозе цыноўкі. Нейкі медны кран. Над усім гэтым плыве дым ад індыйскіх пахнідлаў. Ніхто ня паліць, ня п'е і не расказвае паказак за сталом. У гэтай сям'і я раблюся духова вышэйшым і чысьцейшым. Адно бянтэжыць: дзеці-падлеткі харчуюцца аднымі чыпсамі, арэхамі й сухімі супамі кшталту «ралтону» (якія грызуюць проста з пачка). Бацькі

ліцаць, што ў іх такая гастронамічная фронда.

Здзівіў мяне напой пад назваю боўль: садавіна засыпаецца цукрам, пакуль не пускае соку, тады яе заліваюць сухім віном, і ў апошнюю чаргу — шампанскім. Напой пачынае весела граць, гэта сьвяточнае відовішча!!! Боўль з крышталёвай вазы, падобнай на човен, разліваюць апалонікам у келіхі.

У серады іду на імшу ў касцёл Сьв.Роха, каб укусіць там духовай і фізычнай ежы. Духовую дае імша з Камуніяй, а фізычную — спадарства С., бязьдзетныя каталікі. Сябры КХП позьнесярэдняга веку. Ён піша рэлігійныя вершы, друкуецца ў каталіцкай прэсе. Яна шые лялькі, якія прадаюцца някепска. Я праваюю іх, каб запрасілі на абед. Добрыя людзі дагэтуль падазраюць, што гэта я раблю ім ласку, прымаючы запрашэньне. Сьведчу, аднак, што яны ня

посыцяць у серады. Падаюць курань-тытуна (так яны пераназвалі курань-табака) з траўкамі і часныком. Соўс вымачваюць з патэльні хлебам. Спачатку саромеліся пры мне, а потым я сам прапанаваў (нашто даbru прападаць), і яны прызналіся, што робяць гэта з дня шлюбу. Утраіх мы, моўчкі сапучы, шаруем скарынкамі рабрыстую патэльнію. Запіваем півам. Жонка часам падбівае на сухенькае віно. Куханька ў іхнай хрушчобе малая, аформленая ў нацыянальным стылі, шмат выштых ручнікоў, на сьцяне — партрэт Купалы, сумнымі вачыма ён сочыць, як мы паядаем рыс і тытуна. Калі спадарыню С. цягне на выкшталты, яна гатуе цэпліны па-ашмянску (сама адтуль). Гэта надзвычай смачныя качулкі з надзёртай бульбы, мяса, часныку, аблітыя падсмажаным тлушчам. Піў самагонку, што гаспадар прывёз з Клецку, — цымус. Гаспадар любіць

есьці гарачыя супы ў суправаджэньні ледзяной гарэлкі (і я яго разумею).

У суботы й нядзелі я еджу працаваць у катэдж да багацеяў. Кашу траву, пасыпаю дарожкі, даглядаю альпінарыюм і басэйн. Галава сям'і — ці то бандзюган, ці то чыноўнік-зладзюга. Я яго рэдка бачу. Есьці мне даюць жонка або пакаёўка. Звычайна гэта халоднае мяса, сыр, памідоры, агуркі й хлеб. Гаспадары разам не ядуць — кожны паасобку бярэ з лядоўні стравы, што гатуе пакаёўка. Цешча зладзюгана — з простых, часта выходзіць пагаварыць са мной пра жыцьцё, пляжыць пакаёўку. Ахвотна есьць сала з часныком, калі ніхто ня бачыць. Шалее за шынкай і вяндлінкай.

На пятніцу я кармільцаў не шукаю — у гэты дзень добры каталік мае шчыры пост. Ём авёс, п'ю мінералку. Выключэньне складаюць тыя пятніцы, калі мяне запрашаюць на карпаратыўныя банкетны або на сяброўскія раньнеўікендавыя п'янкі. Людзі смакуюць пачатак уік-энду — два выходныя расьсыцілаюцца наперадзе, як райская зямля. Таму ў гэты дзень мяне пояць і кормяць «на халяву» і зь вялікай ахвотай. Пятніца — мой любімы дзень.

Як зрэшты, і аўторак, які я аддаю сямейству Б. Гаспадыня (не працуе нідзе) з раницы варыць капусту або палтаўскі боршч і пяць бульбу ў фользе. Гэтым кормяцца цэлы дзень. Гаспадар, пасыпяховы й модны мастак, набірае серабрыстых бульбін поўныя кішэні і падымаецца ў майстэрню (якая займае другі ярус гэтай цудоўнай, багатай кватэры). Потым ён амаль не спускаецца. А другой пачынаецца гатаваньне вячэры (ядуць а 6-й). Гаспадары любяць празрыстыя французскія супы; кура-

ціну й індычаціну, запечаную ў сыры або зь півам; гусь зь яблыкамі; гарачую белую і чырвоную рыбу пад віннымі падліўкамі; сьвінінку з грыбамі, розныя грэнкі. П'юць пры гэтым шмат звычайнага чырвонага віна. Піва як напою не ўжываюць.

У панядзелак я іду да свайго сябра-гукарэжысэра. Самотны гей. Любіць «трыплекс» — мяса, салату і гарнір. Прадукты набывае раз на тыдзень на Камароўцы і закладвае ў маразілаўку. Гатуе з смакам, але ўздыхае, што ніхто не дараўнаецца набожчыку Юр'ю Авяр'янаву, які рабіў далікатэсы, хатнія віны, закаткі, як найлепшы французскі кухар. Сябар выпівае па 16—20 пляшак піва на дзень і скардзіцца: у нашай краіне кепскія прадукты. І сыр тут зусім ня сыр, і прыправаў добрых ня знойдзеш. Калі ў заходнеўрапейскай кухні задзейнічаныя тысячы прадуктаў, то ў нас — дзясяткі. Нармальныя сыры й выпіўка бязглузда дарагія. Няма белага ёгурту. Ва ўсё пхаюць танныя пасмачняльнікі й кансэрванты. А калі ўзьнікае добры харчовы брэнд, дык трымаецца ён ня больш за два месяцы... Але недзе, у нетрах тысячаў прыватных кухняў ужо сьпее каляровы гастронамічны бунт. Людзі хочуць есьці травы й плады з усяго сьвету, дзівосных рыбаў і яшчарак з дна акіяну, пшчотнае ружовае мяса, далікатныя, правільна вытрыманыя сыры. Піць добрыя напоі, змешваць смачношчыя кактэйлі.

І шкада таго самотнага дыназаўра, што лёг ськасьцячэнай тушай на шляху Вялікай Гастронамічнай Рэвалюцыі ды ўздыхае пра чарку й скварку, якія даўно нармальным людзям навязьлі ў зубы.

Нататкі паразыта Міколы запісала Ева Вежнавец

Дваццаць гадоў за сталом

Працяг са старонкі 11.

Стал выглядае поўным, ты — культурным, а грошы эканомяцца. Тым больш што людзі ў гасьцях пачалі жэрці як у прорву.

Кансэрвы ды напайфабрыкаты

Пры канцы 90-х салата «аліўе» і селядзец пад шубай канчаткова здаюць пазыцыі. На зьмену ім прыхо-

дзяць салата з крабавых палачак, селядцы з плястыкавай упакоўкі «матыяс» берасьцейскай вытворчасці. Канапкам і шпротамі нікога ўжо ня здзівіш. Катлеты сталі рэдкасьцю. У асноўным гатуюць адбіўныя ды смажаныя курыныя кумпячкі.

Запіўка самая разнастайная: ад квасу да мінералкі. Усё ахвотней набываюць піва. Тарты цяперака пячы ніхто ня хоча, няма ніякай выгады. Купляюць у шапіках гатовыя каржы ды абмазваюць ёгуртам.

Найбольшай папулярнасьцю ў беларусаў карыстаюцца дзьве групы тавараў: замежныя напайфабрыкаты, амаль гатовыя да ўжываньня (салодкія рулеты, кансэрваная кукураза, крабавыя палачкі), і мясныя прадукты, што імітуюць традыцыйную сялянскую ежу: польскае вэнджанае сала, галавізна, сырая кілбаса, каўбух. Прыгатаваньне сьвяточнага стала займае менш часу, чым 10—15 гадоў таму... Ад чаго адыхліся, да таго й вяртаемся.

Тацяна Барысік

ПРИВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

СПАЧУВАНЬНІ

Шчырыя спачуваньні сям'і В.Быкава. Назаўсёды ўдзячная Яму за тое, што адчыніў для мяне сьвет беларускай літаратуры. І.Ж.

Глыбокія спачуваньні родным і блізім Васіля Быкава. Ён пакінуў гэты сьвет, але цяпер ён вечна жывы... Бэлэсаў-цы

ВІТАНЬНІ

Вітчук! З Днём народзінаў! Плёну ў працы, будзённай, шэрай... Сябры

Шчыра віншуем Касьмічную Маці са Сьвятам. Зычным посьпехаў і плёну. Касьмічная дзеткі

Аматары піва ўздываюць поўныя кувалі за здароўе ды шчасьце любай сябровачкі Вальцэсі Корзун у радасны дзень ейных народзінаў. Віншуем!

КАНТАКТЫ

МГА «Гісторыка» запрашае ў ліпені на Басовішча (18—20), на Бразыльскі карнавал у Кіеў (25—26) і ў Гальшанскі летнік (19—26). Т.: 8-029-755-03-70 (Зьміцер)

Фэст беларускай бардаўскай песьні і паэзіі «Вольнае вогнішча», які ладзяць бабруйскія суполкі ТБМ імя Ф.Скарыны і ТБШ пры падтрымцы сяброў БСДП (НГ), адбудзецца 19 ліпеня 2003 г. на ўзбярэжжы Бярэзіны. Запрашаем да ўдзелу. Т.: 7-61-68, 58-16-89.

Малады Фронт. Збор штосераду а 19.30 на пл. Якуба Коласа. Кантакты: www.mfront.org. Т.: 211-00-00, аб.89545

Ліцэісты, трымайцеся! No pasaran! Перамога будзе за намі! МФ

Беларуская Партыя Свабоды: кожны аўторак у 18.00 ля помніка Янку Купалу (наступраць цырку). Змагайся за Волю Айчыны!

Беларуская Партыя Свабоды кліча ўсіх, хто здатны трымаць меч змаганьня за Свабоду! У Менску: 211-00-00, аб.83602

Бясplatна вышло правараньня парады па лекаваньні розных хвароб (бяз хіміі). Ад вас капэрта з зв/а. А/с 306, 220007, Менск

Беларус, шукаю ў жонкі беларуску, вышэй за 180 см, пажадана бляндынку, бяз шку/зв, дзяцей, праблем, кепскага характару. Т.: 221-21-81. А/с 461, 220050, Менск

ZBSB.org — сайт згуртаваньня беларусаў сьвету «Бацькаўшчына». Т.: 289-31-94

Olsa.by.ru — сайт беларускай сярэднявечнай музыкі

КНИГІ, МУЗЫКА

Прадам часопісы «Роднае слова» за 1996—2001 г. (35 тыс. руб.). Т.: 70-45-64

Факсымільнае выданьне «Наша Ніва» можна набыць у Гомелі на пл.Паўстаньня да 13.00

Кнігу «Краіна Беларусь» можна набыць у Гомелі на пл.Паўстаньня (штонядзелю да 13.00). Т.: 45-11-51

Набуду 1-ы том з 4-томнага збору твораў Р.Бардуліна. Т.: 270-45-64

Паштоўкі зь Менскам і інш. гарадамі Беларусі 1900—30 г. (30 шт.) памяню на аналягічныя з Гомелем і гарадамі Гомельскай вобласьці альбо прыму ў падарунак (для дасьледаваньня). Т.: (0232) 48-38-91. Аўген

ПРАДАМ

Сокавыцкіскалку-шаткоўку «Садовая», у добрым стане, танна. Т.: 220-25-77

Прадам тана дрэўцы: лімон, грэйпфрут, апельсын, мандарын, фінік і г.д. Т.: 221-21-81

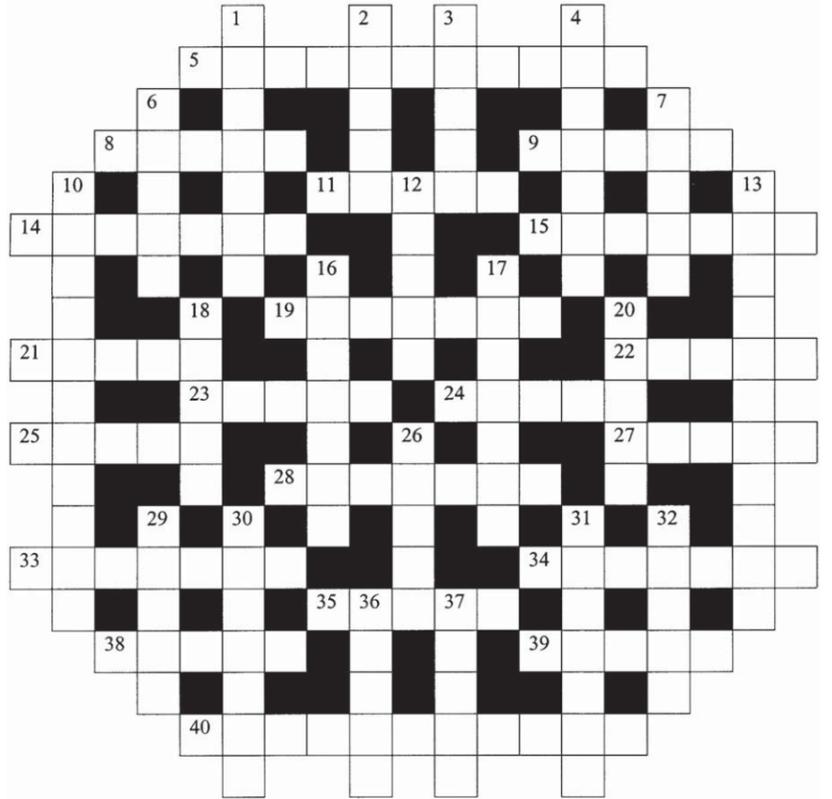
ПРАЦА

Вырашэньне кампутарных праблем. Т.: 264-68-90

Пераклад зь нямецкай мовы на расейскую/беларускую альбо праца, з гэтым зьявязаная (студэнт МДЛУ). Пакой 1210а, вул.Варшавэні, 80, 220002, Менск

Масажыст (21 год) прапануе паслугі. Нізкая цана — высокая якасьць. Т.: 8-029-756-81-99

КРЫЖАВАНКА

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 5. Горад, дзе знаходзіцца Полацкі дзяржаўны ўнівэрсытэт. 8. Раман Кнута Гамсуна. 9. «Чуеш шум? Гэта сумны маркотны ... пачынае няголасна граць» (М.Багдановіч). 11. Мазь для чысткі скуранага абутку. 14. Самы пашыраны хімічны элемент у Сусьвеце. 15. Літаральна — паветраны аўтобус. 19. Самы вялікі спадарожнік Юпітэра. 21. «О Беларусь, мая шыпшына, зялёны ліст, чырвоны ...» (У.Дубоўка). 22. Аптычная прылада для пераўтварэньня сьветлавога пучка. 23. Прэм'ера БНР і сэнатара ІІ Рэчы Паспалітай Скірмунта звалі 24. Марка фотаапаратаў, якія робяць у Вялейцы. 25. Дробна парэзаная саломка ці трава на корм жывёле. 27. Так называюць частку зорку бяз прэміі і дадатковых налічэньняў. 28. Вялікая маса паўзучага лёду, дзякуючы якой мы сёньня маем камяні і Паазер'е. 33. Узьцяце кавалачка жывой тканкі для аналізу з дыягнастычнай мэтай. 34. Дыялект, пашыраны ў межах групы вёсак ці раёну. 35. Сварка, разлад. 38. Інэртны газ, якім запаўняюць электралямпачкі. 39. Галоўная кніга мусульману. 40. Выкапнёвы чалавек, які жыў мільён гадоў таму.

ПА ВЭРТЫКАЛІ: 1. Уладзімеру Арлову ён вя-

домы да пятага калена. 2. «Зярнятка» грыба. 3. Замкнёная крывая, якая атрымліваецца перасячэньнем конуса плоскасцю. 4. «Разьвітаньне з радзімай» (жанр). 6. Тое, на што пэрыядычна наступае пітушчы чалавек. 7. «Зямля Беларусі! Палі і дубровы, жытнёвае поле, шаўковы ...» (П.Броўка). 10. Тое, што і пралеска. 12. Малочнакіслы напоі. 13. Навука пра гісторыю манэт і іншых плацежных знакаў. 16. Так гавораць пра ўладальніка якога-небудзь ордэна, а таксама пра залётніка. 17. Спэтакль у гонар ці на карысьць аднаго зь яго ўдзельнікаў. 18. Сукупнасьць партызанаў. 20. Усходняя, узвышаная частка праваслаўнага храму. 26. Карціна Рэмбранта «Начная ...» захоўваецца ў амстэрдамскім Rijksmuseum. 29. Сорт вялікіх зімовых яблыкаў; ва ўзаемаадносінах з сабакам — тое самае, што і «прынясі!» 30. Мазгавы прыдатак, які перасаджваў сабаку Шарыку прафэсар Праабражэнскі. 31. Наўмыснае невыкананьне чыхісьці загадаў. 32. Пачатак сьвітаньня. 36. Традыцыйная крыніца натхненьня ў беларускай літаратуры. 37. Рэдкае жаночае імя, а таксама печ для выплаўкі чыгуну.

Склаў Сяргей Петрыкевіч

ЦЫТАТНІК

«Выхадкі» чыгункі

Чыгунка, чыгунка. Беларуская чыгунка! Калі ты так пнешся агучваць аб'явы ў электрычках на расейскай мове, то для пачатку вывучыла б гэту мову, каб не зьбіваць з панталыку пасажыраў (сваіх і замежных) выразам «не задерживайтесь при посадке и выходке».

Пэнсіянэр

Сьвяты Люк

Сьвяты Люк быў адным з чатырох самых значных эвангелістаў. (Пачута на Першым нацыянальным тэлеканале.)

НОВЫЯ КНИГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Выйшла кніжка паэта Андрэя Хадановіча. Пад адной вокладкай сабраныя вершы, што друкаваліся пры канцы 90-х у «Агсьце», «НН», «Крыніцы», іншых выданьнях. Нягледзячы на вядомы матэрыял, чытача чакае колькі сюрпрызаў. Прыкладам, нечакана для сябе ён дазнаецца, хто такая Даліла Самасыс, аўтарка «Агсьце». «Старыя вершы» ёсьць у менскіх кнігарнях. Каштуюць каля 3 тыс.

(ухвалена, дарэчы, Міністэрствам адукацыі ў якасьці навучальнага дапаможніка для студэнтаў ВНУ) нагадвае хутчэй ажыўлены труп. «Арыгінальная аўтарская канцэпцыя» заклочаецца ў тым, каб рэанімаваць ня проста састарэлыя, але ўжо і даўно пахаваныя ды парослыя быльлем мэтадалягічныя ўстаноўкі. Аўтар эксгумуе ідэі, вытокі якіх ляжаць у расейскай гістарычнай навуцы XIX ст. зь яе апірышчам на самадзяржаўны лад і праваслаўе. Адпаведна, «Кароткая гісторыя Беларусі» В.Ластоўскага, дзе ўпершыню аспрэчаныя падобныя погляды, характарызуецца ў кнізе як «набор міталагемаў, якія бязьмерна ідэалізуюць літоўска-польскую даўніну і ўсямерна прыніжаюць ды абняслаўліваюць Расею».

Адзінае, у чым сапраўды быў «арыгінальны» стваральнік дапаможніка, гэта спалучэньне старажытных навуковых поглядаў са стылем вульгарызаванай савецкай навуцы 30-х гадоў. У выніку тэкст кнігі, асабліва ж той яе частка, што датычыць пачатку ў XIX ст. беларускага нацыянальнага руху, уяўляе сабою непаўторны «кактэйль» з фразэў кштальту «праваслаўная большасьць беларускага народа», «наваўлёныя нацыяналісты», «сэкстанцае рэнэгацкае асяродзьдзе апалчанага шляхты», «польскія шавіністы», «беларускі нацыянал-экстрэмісцкі рух».

Яшчэ ва «Ўводзінах» абвясціўшы, што «беларуская дзяржава рэальна існуе толькі з 1 студзеня 1919 г., з часу ўтварэньня БССР», паколькі «паўсталая раней БНР так і засталася нікім не прызнанай» і была «ня болей як дэлярацыя невялікай колькасьці палітыкаў пра іхныя намеры», далей аўтар прыходзіць да адпаведных сваёй «канцэпцыі» высноваў. Безумоўна цікавымі ёсьць сьцьверджаньні, што «прамога прыгнэту і якіх-небудзь юрыдычных абмежаваньняў у адносінах да беларусаў [у Расейскай імперыі] не было».

У вольны продаж дапаможнік пакуль не паступаў і на сёньня распаўсюджваецца па бібліятэках навучальных устаноў.

Тацяна Вабішчэвіч

Шчыра спачуваем Алесю Пікулу ў сувязі з трагічнай сьмерцю бацькі. Сябры і калегі.

КОНКУРС «НН»

Чарток Адчайны/Пякельны Жартаваў — 3 Бабуляй Сівай Фліртаваў.

Антон Бубала, Верхнядзвінск Чынна Працуючы/Ахвяруючы, Жадаем Зрабіць Беларусь Свабоднай Фінансава!

Уладзіслаў Жыгалька, Менск Чэмпіят Прайшоў/Атрымаўся Жвавым, Зьмястоўным — Беларусь Стала Фіналісткай!

Разьюшаны заўзятар Чыныны Пралятае/Адлятае Жук! Золак Будзіць Сьпевам — «Ф-ф-фук».

С.Шыманюўскі, Слуцк Чарапаха Аб'ядалася Жабкамі, Заўсёды Баючыся Сапсаваць Фігуру.

Алесь Крой, Горадня Файна Сонца Бялявала, Зюзя Жвава Прэч Часала.

Андрэй Ш., Віцебск

ДЗЕ ВАРТА БЫЦЬ

Толькі лепшыя

15 ліпеня, у дзень Грунвальдзкай бітвы, у сталічным парку Чалоскінцаў мае адбыцца сапраўднае музычнае сьвята. На адкрытай пляцоўцы будуць граць толькі генэралы айчыннага року — гурты, гісторыя якіх доўжыцца не адно дзесяцігодзьдзе. Амаль усе беларускія рок-гіты можна будзе пачуць ад «залатой чацьвэркі» — «Крамь», «Нэйрад-зюбелю», «Улісу» і «NRM». Квіток каштуе 5 тыс.

Наша Ніва КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРИВАТНАЙ АБВЕСТКІ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (ня больш за 15 словаў) бясплатна. А/с 537, 220050, Менск.

Тэкст _____

Імя і прозьвішча _____

Адрас, тэлефон _____

Advertisement for 'Наша Ніва' newspaper, including contact information, subscription rates, and a list of editors and contributors.